

Onsdagen den 4 februari

Kl. 9.00 – 16.36

1 § Aktuell debatt: Situationen inom polisen

Aktuell debatt:

Anf. 1 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Allmänhetens förtroende för polisen har minskat. Det visar undersökningar också bland poliser. Detta är självfallet mycket oroande men alls inte förvånande.

Det kan ta timmar, ja, dagar, bara att anmäla ett brott. Antalet outredda och ouppklarade brott kan mätas i tiotusental. Många brott avskrivs. Det är inte en gång säkert att brottet klaras upp även om gärningsmannen är känd.

”Polisen. Var god dröj.” Så kan det låta när man ringer för att försöka anmäla ett brott. Det kan också vara så att man når fram till växeln men kopplas vidare och vidare. I värsta fall kopplas man fel och bort. Flera andra tvingas till en långdragen väntan på polis t.ex. vid misshandelsfall eller vid inbrott. Jag tror att det är väldigt många som känner igen sig i denna beskrivning.

Självfallet är det inte alltid så här, men tyvärr alltför ofta. Det är naturligtvis oacceptabelt. Så här kan vi inte ha det.

Visst finns det ljuspunkter. På sina håll finns det en väl fungerande polisverksamhet som arbetar problemorienterat. Det har lett till minskat antal brott och fler uppklarade brott. Det är av dessa vi skall lära oss mera.

Men det finns också djupgående problem som inte bara beror på resursbrister. Resursbrist är *ett* problem. Vi tillför medel. Men det finns också problem som gäller brister i organisation, ledning och attityder – något som också Riksrevisionsverket har uppmärksammat.

Det är dessa frågor vi i Centern har velat ha ventilerade. Vi tar dem på största allvar. Det är därför, fru talman, som vi har begärt denna debatt om polisen i dag, som förhoppningsvis skall leda till en bättre tingens ordning och ökad trygghet för människorna ute i samhället.

Anf. 2 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Polisfrågorna har ställts i fokus under den senaste tiden. Det är inte så konstigt. Polisen är en av samhällets viktigaste funktioner. En rationell och effektiv polisverksamhet är av avgörande betydelse för ett stabilt rättsväsende som allmänheten kan känna förtroende för. Detta ger oss rätten och skyldigheten att ställa särskilt höga krav på polisens verksamhet.

*Situationen inom
polisen*

För att polisen skall kunna leva upp till dessa krav är den just nu inne i ett omfattande reformarbete – ett reformarbete som innebär stora påfrestningar. Det råder det ingen tvekan om. Men polisen har tagit sig an uppgiften med stort allvar, och den är nu på rätt väg. Det omfattande arbete som har lagts ned av alla kunniga, ambitiösa och lojala män och kvinnor inom polisen börjar ge resultat.

Bakgrunden till reformarbetet är dels ett under lång tid försämrat resultat, som bl.a. Ingbritt Irhammar här pekar på, dels att brottsligheten förändrats och polisverksamheten behövt anpassas efter verkligheten. Nya typer av brottslighet har vuxit fram, som gränsöverskridande organiserad brottslighet, rasistisk brottslighet och mc-relaterad brottslighet, för att nämna några exempel.

Alltfler människor upplever vardagsbrottsligheten som ett stort problem. Det är en tydlig trend även internationellt att traditionellt reaktivt polisarbete inte klarar av att möta denna nya verklighet. Därför har polisarbetet tvingats söka nya vägar. Det har varit nödvändigt att finna en ny polisroll.

I stället för att vänta på och enbart reagera på händelser som redan inträffat skall polisen arbeta problemorienterat eller proaktivt, dvs. kartlägga och analysera var polisens resurser gör störst nytta, så att insatserna kan göras där de behövs. I det ligger också att man så långt som möjligt skall sträva efter att förebygga brott.

Låt mig i detta sammanhang påpeka att riksdagen i stor enighet fastslagit att utvecklingen inom polisen skall ske enligt två huvudlinjer. Den ena är närpolisverksamheten, och den andra är den kvalificerade kriminalpolisverksamheten. Om detta råder ingen oenighet. För effektiviteten i arbetet inom dessa två huvudlinjer har tillämpningen av det problemorienterade arbetssättet stor betydelse.

På det lokala planet är närpolisen spjutspetsen för det problemorienterade arbetssättet. Närpolisen arbetar nära och i samverkan med de människor den har att värna om. På så sätt läggs grunden för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete.

Närpolisverksamheten skall utgöra basen för polisarbetet. Ända dit har vi ännu inte nått. Att i grunden ändra polisrollen är en tidskrävande process.

Redan nu finns det dock många goda exempel på framgångsrikt närpolisarbete. En del sådana beskrivs av landshövding Ulf Adelsohn i en tidningsartikel i förra veckan. Han konstaterar där att närpolisreformen röner stor uppskattning bland såväl kommunalpolitiker i Stockholms län som vid de flesta av länets 59 närpolisområden.

Det kan också konstateras att andelen närpoliser av det totala antalet poliser har ökat från 10 till 30 % på två år – från den 1 juli 1995 till den 30 juni 1997. Ett kvarstående problem är dock att inte alla dessa poliser fullt ut kan arbeta med den inriktning av verksamheten som är önskvärd.

En annan inriktning på reformerna är som sagt satsningen på den kvalificerade kriminalpolisverksamheten. Här tar sig det problemorienterade arbetssättet bl.a. uttryck i kriminalunderrättelseverksamhet.

För att effektivt kunna bekämpa brottsligheten måste polisen kunna samla in och bearbeta uppgifter med utnyttjande av alla tillgängliga moderna resurser. Därför kommer regeringen bl.a. att föreslå riksdagen att regler införs som gör det möjligt för polisen att använda sig av datorstöd i

kriminalunderrättelsearbetet. Polisen måste kunna använda sig av modern informationsteknik för att inte bli fränsprungen av brottslingarna i teknik-användningen.

De stora förändringar av polisverksamheten jag beskrivit har syftat till att komma till rätta med problemet att verksamheten inte uppfyller dagens krav. Inget förändringsarbete kan genomföras utan påfrestningar. Polisen utgör inget undantag – tvärtom.

Vägen har varit mödosam, och reformarbetet har inte underlättats av att polisen samtidigt har ett annat stort problem – bristen på kontroll och styrning av verksamheten och uppföljning av ekonomin.

Dessa brister påtalas med stort eftertryck i Riksrevisionsverkets rapport *Hinder för ett effektivare resursutnyttjande*. Enligt RRV:s rapport grundas problemen inom polisväsendet inte på resursbrist utan på att tilldelade medel används felaktigt. För att komma till rätta med dessa brister har det varit nödvändigt att parallellt med reformarbetet vad beträffar arbetsmetoderna genomföra ett saneringsarbete när det gäller ledningsstrukturer, styrsystem och ekonomihantering. Detta arbete börjar nu efter några års mödosamt slit ge resultat.

Den 1 mars i år skall Rikspolisstyrelsen redovisa till regeringen hur långt man har kommit.

Polisens problem att hantera sina ekonomiska förutsättningar kan illustreras med den besparing på 500 miljoner kronor som beslutades under den föregående mandatperioden som ett led i krisuppgörelsen. Besparingen förutsattes kunna finansieras genom studiemedelsfinansiering av polisutbildningen och rationaliseringar i verksamheten. Detta hade varit fullt möjligt om polisen agerat i tid. Men på grund av bristande uppföljning av besparingsbeslutet från de ansvariga politikerna och underlåtenhet att driva fram de nödvändiga åtgärderna brottas polisen fortfarande med konsekvenserna av sparbetet.

En faktor bakom den bristande ledningen och kontrollen är de många organ som i dag styr polisen och som bidrar till en oklar arbets- och ansvarsfördelning. I syfte att åtgärda problemen i det rådande styrsystemet har regeringen tillsatt en utredning med uppgift att se över polisens ledningsorganisation. Självfallet skall detta ske med beaktande av värdet av medborgarinflytande över polisväsendet.

Den ekonomiska kontrollen över verksamheten har nu bedömts som så tillfredsställande att det i budgetpropositionen föreslagits att polisen skall tillföras 862 miljoner kronor under den kommande treårsperioden. Jag bedömer nu, mot bakgrund av de insatser som gjorts, att det inte längre finns risk för att nya resurser hamnar i svarta hål utom all kontroll, som tidigare kännetecknade polisens ekonomi. Rikspolischefen har glädjande nog gjort bedömningen att de vidtagna åtgärderna i kombination med de nya resurserna lett till att polisväsendet är på väg in i ekonomisk balans och att verksamheten i år inte kommer att kosta mer än vad som täcks av tilldelade medel.

De nya resurserna skall användas för att påskynda reformeringen och moderniseringen av polisväsendet. Bl.a. kommer kraftfulla insatser att göras på informationsteknikens område. Vidare kommer genomförandet av närpolisverksamheten att kunna intensifieras ytterligare. Anställningen av de polisaspiranter som avslutade sin utbildning förra året är säkerställd. Detta tillsammans med att utbildningen av polisaspiranter nu har

*Fel! Okänt
växelargument.*

återupptagits gör att vi kan se fram emot en effektivare närpolisverksamhet och en tryggad försörjning av poliser med en väl avvägd åldersstruktur.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det har funnits och att det återstår många stora problem inom polisen. Samtidigt pågår ett fantastiskt arbete på alla nivåer för att man skall komma till rätta med bristerna. Det gäller för oss politiker, som bär det yttersta ansvaret för verksamheten, att när vi diskuterar de kvarstående problemen noga tänka efter vad det är som vi egentligen vill. Det är denna riksdag som har beslutat om de nödvändiga reformerna för arbetssätt och ledning. Vår uppgift måste vara att driva på, underlätta och ge konstruktiva förslag beträffande hur reformtankarna skall omsättas i praktiken. Här måste vi vara ärliga och tydliga för att inte göra arbetet ännu svårare för en organisation som befinner sig mitt inne i en svår process.

Anf. 3 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Människor oroas för det ökande våldet och brutaliteten i samhället. Vi vill alla leva i trygghet utan rädsla för att bli misshandlade eller bestulna. Man kräver med rätta att få valuta för sina skattepengar på detta område.

Det är ju inte småsummor som går till polisens verksamhet. Polisen kostar närmare 11 miljarder kronor om året i dag. Som Laila Freivalds sade tillförs nu ytterligare 862 miljoner kronor under de kommande tre åren.

Det är ganska självklart att människor blir missnöjda om de inte kan få hjälp av polisen när de behöver det. Det är självklart att de blir arga när de möter svårigheter när de vill anmäla. Och det är ganska självklart att de blir upprörda när de möts av kvällsstängda och helgstängda polisstationer eller när de får veta att det dragits ned på antalet poliser på deras hemort och att polisens utryckningskapacitet har minskat. Det är förståeligt att människor blir upprörda, oroade och arga.

Och hur känner sig då poliserna? Laila Freivalds var inne på det. Det är många poliser som också är upprörda och frustrerade. Många har blivit trötta på organisationsförändringarna, särskilt om de inte har fått vara med i förändringsarbetet, trötta på att den omoderna utrustningen inte klarar av att stödja dem i deras arbete och ledsna över att inte hinna med sina arbetsuppgifter. Det är ju allt detta som vi nu strävar efter att förändra villkoren för.

Vilka är då polisens arbetsuppgifter? I polislagen 1 § står det att polisens arbete syftar till att främja rättvisa och trygghet, att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Det är detta som skall göras, men frågan är hur.

Jag skall presentera några förslag som Centerpartiet vill föra fram för att polisens uppgifter skall klaras på ett mera effektivt sätt.

Vi vill ha en enkel och tydlig ledningsstruktur. Det måste vara en självklarhet.

Vi vill öka det probleminriktade polisarbetet ytterligare. Man måste gå från att reagera på brott till att förebygga brott. Man måste arbeta probleminriktat, och brott skall utredas och klaras upp.

Här är det mycket viktigt att den enskilda polisen känner sig delaktig i förändringsarbetet. Lyckas inte ledningen med detta förankringsarbete

blir inte heller resultatet bra. Men jag vill lyfta fram att det finns väldigt god verksamhet på många håll. Det går alldeles utmärkt att besöka t.ex. Eskilstuna och Kalmar, och det finns många fler platser som detta fungerar lysande på. Där har man identifierat och analyserat problemen. Sedan gäller det också att utvärdera insatserna så att verksamheten kan bli ännu effektivare. På det viset kan man lyckas väldigt bra med en effektiv närpolisverksamhet, som vi alla önskar.

När brottsligheten är som störst krävs flest poliser i tjänst. Det är ganska självklart. Men det är inte alltid som polisens tjänstgöringsschema är anpassat efter dessa behov. Därför måste arbetstiderna bättre anpassas efter kundernas behov – självfallet med rimliga möjligheter för polisen till ett socialt liv. Det behövs alltså en bättre schemaläggning. Här pågår också ett arbete.

Vi vill höja kompetensen inom närpolisen och den kvalificerade kriminalpolisverksamheten och hos den civilanställda personalen. Det gäller hela tiden att bättre ta till vara och utveckla personalens kunskaper. Det gäller att få en gedigen kunskap om vilka insatser som ger minskad brottslighet och ökad trygghet, och vi har budgeterat för detta.

Tekniken skall moderniseras. Det har vi också gett resurser för.

Centerpartiet eftersträvar särskilt en väl decentraliserad polisverksamhet – inte bara när det gäller närpolisverksamheten – och en rättvis fördelning av resurser över hela vårt land. Då tänker jag på t.ex. utryckningsstyrkor. Vi vill värna om de lokala polisstationerna och deras öppet-hållande. Jag tror att de allra flesta känner igen Centerpartiet i detta med att ta hänsyn till hela landet.

Vi vill därför ha en särskild glesbygdsfaktor vid fördelning av polisresurser. Man skall inte utgå bara från problemen i storstäderna. Det finns specifika problem i glesbygden med långa avstånd och svårigheter att nå fram i tid. Vi vill att det skall tas hänsyn till detta när man fördelar resurserna.

Vi vill också utveckla det lokala brottsförebyggande arbetet. Det är många centerpartister som i kommunerna nu motionerar och agerar för att brottsförebyggande planer skall upprättas där alla kan vara med och påverka det brottsförebyggande arbetet: polis, skolor, socialtjänst, kyrka, föreningar och vi alla som har ett ansvar för att dra vårt strå till stacken för ett tryggare samhälle. Detta kan inte polisen klara ensam.

Anf. 4 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! I årets första nummer av Polistidningen återfinns ett brev från en frustrerad polis som saknar utryckningspersonal. Han skriver: "Personalen på biblioteket i Flemingsberg har problem med en full, gapig och hotfull man som är inne och stör. Tyvärr, tyvärr. Jag känner mig som en enda stor skit." Polismannen skriver vidare: "Jag undrar vad hon tänker, bibliotekarien. Är hon trygg?"

I tidningen Svensk Polis, utgiven av Rikspolisstyrelsen, kan vi läsa: "Så här ska 1998 bli en bättre årgång." Om bibliotekarien i Flemingsberg läser artikeln är jag övertygad om att hon inte känner sig ett dugg tryggare. Hon kommer då att se att hon inte är ensam. De senaste tolv månaderna har bl.a. våldsbrotten, skadegörelsebrotten och narkotikabrotten ökat i hennes hemlän. Samtidigt får hon beskedet att antalet poliser kommer att minska med 104 och antalet civilanställda med 110 personer.

Aktuell debatt:

*Situationen inom
polisen*

Hennes län är mycket likt de flesta andra län. Hon har alltså åtskilliga medsystrar runt om i landet som har skäl att känna otrygghet inför framtiden.

Det är glädjande att Centerpartiet nu äntligen uppfattat att vi har anledning att ta människors otrygghet på allvar och att de polisiära resurserna och metoderna inte räcker till. Men det är notabelt att Centern de senaste åren slutit upp bakom regeringens budgetpropositioner och därmed är medansvarigt. Nåväl, bättre sent än aldrig.

Vi moderater har varnat för den utveckling som vi alla nu ser: problem för de brottsdrabbade att få hjälp av polisen, sjunkande upplärningsprocent, stigande brottslighet och färre personer som döms till fängelse.

Justitieministern har istadigt hävdad att polisen inte behöver ökade resurser utan att det endast funnits behov av en effektivisering av polisen. Justitieministern har garanterat en fortsatt god operativ nivå och att inga poliser skulle sägas upp. Vad gäller den operativa nivån visar verkligheten vad denna garanti var värd. Däremot höll garantin att inga poliser skulle sägas upp formellt. Men vad var den garantin egentligen värd? Civilanställd personal har i stor omfattning sagts upp. Äldre poliser har fått garantipension. Inga nya polisaspiranter har antagits under två år. Poliser i administrativt arbete, förtidspensionerade poliser och frånvaron av aspiranter ger inget polisiärt arbete. Ingen har sagts upp, men färre arbetar i polisiära funktioner.

Fru talman, hade en näringsidkare salufört sin produkt med hjälp av lika vilseledande reklam som regeringens hade han vid vite förbjudits att fortsätta med den.

Regeringen har inte ens vågat prioritera. I den senaste budgetpropositionen kan vi läsa att polisen skall prioritera kampen mot våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet, ägna särskild uppmärksamhet åt den grova och gränsöverskridande brottsligheten, den mc-relaterade brottsligheten, brott med rasistiska inslag samt våld mot kvinnor, öka insatserna mot vardagsbrottsligheten, förstärka och utveckla närpolisens organisation samt öka och effektivisera den brottsförebyggande verksamheten. Det är väl nästan bara rattfylleri som inte är prioriterat. Justitieministern kallar regeringens polispolitik beslutsam och kraftfull. Jag kallar den tulipanaros.

Fru talman! Polisen behöver förstärkas, och det rejält. I höstas publicerade The Economist en artikel om polisresurser i europeiska länder. Sverige återfanns på jumboplats vad gäller polistäthet. Sakernas tillstånd blir inte bättre när man dessutom konstaterar att Sverige intar en skamlig förstaplats vad gäller antalet anmälda brott i relation till folkmängden. Den verklighet som svenska folket upplever förstärks av denna jämförelse och gör det självklart för oss moderater att hävda att polisen måste få mer resurser. Vi föreslog också i höstas att polisens resurser skulle ökas med 1,8 miljarder – för att använda justitieministerns eget räknesätt.

Fru talman! Den brottsbekämpande verksamheten kräver mer än enbart pengar. Dagens problem inom polisen visar bl.a. på ett akut behov av tydligare politiskt och polisiärt ledningsansvar.

Vi moderater har på ett tidigt stadium förespråkat att vi skall ta lärdom av New Yorkpolisen. Även om justitieministern i en interpellationsdebatt närmast skrytsamt uttalade att hon minsann inte åkt till New York

för att studera polisen där, uppfattar jag ändå en positiv inställning till New Yorkmodellens krav på polischefers mål- och resultatredovisning på alla nivåer.

Jag utgår från att justitieministern är överens med mig om att de uppsatta målen för polisen inte är nådda. Då har justitieministern rimligen också ställt rikspolischefen till svars. Jag undrar vad detta har resulterat i.

Våldsbrotten har ökat på många håll i Sverige. Det är nog inte känt för skattebetalarna att en grov misshandel kostar cirka 2 miljoner kronor för bl.a. rättsväsande och sjukvård. En s.k. normal misshandel kostar skattebetalarna lönen till två poliser eller fem vårdbiträden inom åldersvården. Om polisens resurser räcker för att minska antalet våldsbrott, frigörs resurser inom vården till nytta för andra vårdbehövande. Livskvaliteten höjs för dessa och för dem som undgår att bli misshandlade. Justitieministern, som med all rätt prisat Eskilstunapolisens arbete vilket resulterat i färre misshandelsfall, har emellertid inte gjort något konkret för att omprioritera insatserna för att öka välbefinnandet för de vårdbehövande och de presumtiva offren.

Justitieministern har vid en frågestund nyligen sagt att regeringen givit närmare anvisningar om hur arbetet för att få en bättre fungerande polis skall föras framåt snabbare. Vi hör många vackra ord, men eftersom vi inte ser några positiva effekter av de vackra orden, vill i vart fall jag veta vad de vackra orden konkret står för.

Anf. 5 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Fru talman! – Polisen åker bara runt med blåljus. Polisen är aldrig på rätt plats och gör aldrig vad den skall. Det är några stycken som har sagt detta under de senaste månaderna, tyvärr också från högsta ledningen.

Många poliser, unga som äldre, säger alldeles för ofta att de känner stor oro och misströstan och att de saknar förtroende för sin rikspolischef. Tyvärr är också den ansvariga ministerns förtroendekonto hos många på minus.

Fru talman! Det spelar ingen roll hur mycket resurser vi ger polisen om motivationen saknas, om tilltron till sin egen förmåga fått sig en allvarlig törn, när hela verksamheten är i ordentlig gungning. Leken ”Hela havet stormar” har fått en allvarlig dimension inom polisen.

Folkpartiet liberalernas inlägg i den här särskilda debatten kommer inte att handla om hur man skall ge polisen ytterligare resurser för att få en bättre verksamhet. Vad vi menar är att det är fråga om att se till att de som har det ofta tunga ansvaret att bevaka vår rättssäkerhet orkar göra det. Vi måste se till att man inte bara får tillbaka självförtroendet och självkänslan inom polisorganisationen på alla nivåer, från rikspolisnivå till de enskilda poliserna ute på fältet och i närpolisområdena, utan också se till att förstärka det. Titta framåt och inte bakåt! Vi måste glömma det gamla, öka flexibiliteten och ge den enskilde polisen mer ansvar. Ta nu en paus och sluta omorganisera ett tag, så att polisen, personalen, får finna sig till rätta och kan få arbetsro.

Vi måste också få en mänskligare syn på personalen. Den ställs ofta inför svåra och pressade situationer. Det gör att många inte bara mår illa utan också får illa. Hur många det är vet vi inte, för det saknas faktiskt en samlad redovisning över inte bara antalet sjukskrivningsfall utan även

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

dödsfall och dess orsaker. Därför måste Rikspolisstyrelsen äntligen se till att få ett samlat grepp om hur många som mår dåligt och också aktivt medverka till att så många som möjligt av de drabbade får komma tillbaka till aktivt arbete.

Vi i folkpartiet vill understryka att polisen också måste få bättre kunskaper om brottslighetens utveckling. Det behövs även ny lagstiftning. Det är länge sedan man t.ex. såg över lagstiftningen om våld och hot mot tjänsteman. Databrott, ekonomisk brottslighet och miljöbrottslighet är också några områden där polisen måste få betydligt bättre kunskaper än vad den har i dag. Gamla kunskaper måste inte bara underhållas, utan de måste också kompletteras med nya. Att polisen äntligen måste få fungerande, modern teknik tycker jag är pinsamt att behöva påpeka i varje debatt. Det borde vara självklart att demokratins väktare kan ta hjälp av modern och effektiv teknik. Självfallet skall vi också se till att kontrollen fungerar så att man kan stävja missbruk.

Polisen måste öppnas för modernt ledarskap – ett ledarskap där kommunikationerna går i alla riktningar, såväl uppåt som nedåt och horisontellt. Men vi måste komma ihåg att det inte går att beordra fram öppenhet, för den kommer ganska automatiskt och påverkar också arbetsmiljön positivt om polisen, precis som alla vi andra, får känna trygghet och förtroende.

Den enskilde polisen måste få förtroende för sin chef, och kommer att få det, om denne inte bara talar om hur verksamhetsmålen är tänkta utan också varje dag i handling visar tro på att de går att genomföra. Trygg känner sig den polis som får känna eget ansvar för att nå målen och som känner att de förändringar som görs är nödvändiga och bra för polisens verksamhet. Trygg känner sig också den polis som vågar komma med kritik utan rädsla för repressalier.

Därför menar vi i Folkpartiet liberalerna att det viktigaste nu är att se till att trygghet och förtroende åter genomsyrar polisen. Men det är också viktigt att se till att polisen får göra det den *skall* göra, det som är polisens speciella uppgifter, inte vad den *vill* göra.

Polisens roll är i huvudsak att hantera brott och oordning. Därför gäller det att se till att polisen så effektivt som möjligt klarar av den uppgiften. All den kompetens som finns på olika nivåer måste vi ta till vara. Vi måste se till att den utvecklas och definitivt inte avvecklas. Därför vill jag passa på att säga följande: Det har nu åter kommit signaler om att den nationella insatsstyrkans kompetens riskerar att förfuskas i det praktiska arbetet. Vi är många som har trott att denna specialiststyrkas kompetens skulle utvecklas inom säkerhetsenhetens ramar och disponeras i hela landet. Vi måste se till att den används.

Till sist, fru talman: Låt våra poliser få tillbaka sin arbetsro och sin arbetsglädje. Se till att de arbetar med de uppgifter de *skall* arbeta med; det de är bäst på, där de bäst behövs. Låt våra poliser få uppleva att vi ställer realistiska krav. Då är vi i Folkpartiet liberalerna övertygade om att svensk polis åter kommer att få känna sig som hela folkets polis.

Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Den här debatten kommer sig mycket av alla de omorganisationer som man har genomfört inom rättsväsendet och polisen. Vi vet alla att en stor omorganisation riskerar att skapa effektivitetsförluster,

speciellt när man skall omorganisera en mycket stor verksamhet som täcker hela landet. Rättsväsendet är en sådan organisation – både i fråga om polisen och de övriga områdena. Men det är nödvändigt med omorganisation även inom rättsväsendet, och det har varit nödvändigt med en omorganisation inom polisen. Vi måste ha ett polisväsende som är anpassat till det samhälle som polisen skall verka i.

De effektivitetsförluster som uppstår är givetvis ett stort problem i landet. Det här är en verksamhet där varje effektivitetsförlust upplevs väldigt nära inpå människors liv. Den som ringer och skall anmäla ett brott där verksamheten inte fungerar, där det är oklara strukturer och där man har gjort stora förändringar, upplever givetvis det här som väldigt kränkande. Men det är också viktigt att vi som politiker vågar ta de stora stegen för att organisera om i denna verksamhet.

Ett annat av de stora problemen, fru talman, har varit att vi också har gjort omorganiseringar i övriga delar av rättsväsendet. Det gäller åklagarväsendet. Vi har diskuterat domstolsväsendet. Det har skapat stora problem och en osäkerhet i hela rättssystemet. Detta har inte underlättat omorganisationen inom polisen. Men i dag är vi på god väg att få en väl fungerande närpolisverksamhet.

Det finns dock mycket tydliga problem som vi i Vänsterpartiet ser, och som det är viktigt att man nu tar tag i och åtgärdar för att gå vidare och inte bara fastna i de problem som har skapats. Vi måste få en tydlig ledningsstruktur. När man är ute och talar med poliser ute på fältet i dag så är det mycket oklart vem det är som beslutar. Vem har ansvaret? Hur ser chefsstrukturen ut? Var fattas besluten? Där har vi skapat mycket stor otydlighet. Nu är det viktigt att vi tar tag i detta och ser till att vi får en ledningsstruktur och beslutsstruktur inom polisen där vi kan utkräva ansvar och utveckla den ledning som behövs inom polisväsendet.

Vi behöver också fler poliser ute på gatorna. Det tillskott av poliser som nu kommer, kommer att ha en positiv effekt. Men en av de viktigaste åtgärder som också bör vidtas är att polisens arbetstid faktiskt måste anpassas till verksamheten och inte tvärtom som har varit fallet under mycket lång tid. I de områden, de polisdistrikt, där man har tagit itu med schemalaggningen, har man fått en mycket mer effektiv polis. Man har fått ut fler polismän på gatorna utan att man har tillfört mer resurser.

Vi måste också ta upp det här med glesbygdsproblematiken. Det går inte att bara räkna antalet invånare och antalet brott när man fördelar resurser. Man bör också ta hänsyn till att det måste finnas en grundläggande trygghetsnivå även för folk ute i glesbygden. Även om brott där inte sker ofta, så hjälper inte det när den människa som blir utsatt för brott får vänta flera timmar innan en polis kan komma. Vi måste se till att vi kan ha en sådan polistäthet ute i glesbygden att vi kan ge människor en grundläggande trygghet. Då måste vi också diskutera: Är det mer resurser just till *den* biten som behövs? I så fall måste vi vara beredda att satsa de pengarna, så att alla människor skall få uppleva denna trygghet.

Vi i Vänsterpartiet har också lagt fram förslag om ytterligare medel som vi har velat rikta till att återanställa administrativ personal. Det är också ett sätt att frigöra poliser och få dem att arbeta med det som vi anser vara viktigt. Man behöver återanställa administrativ personal. Men man behöver också vidareutbilda denna personal så att den kan ta över en

*Äkt. Oskärntatt:
växelargument.
Situationen inom
polisen*

del av de uppgifter som i dag ligger på polismän men som inte nödvändigtvis måste göra det.

Det är viktigt att man får ny, modern teknik. Men det är också viktigt att inse att den moderna tekniken inte löser problemen med olösta fall där man har en känd gärningsman. Där behöver man inga datoriseringar. Där behöver man ingen ny teknik. Där behöver man, konkret, polismän som arbetar med att utreda detta.

Fru talman! Jag delar också justitieministerns beskrivning av den ekonomiska styrning och kontroll som har funnits inom polisen tidigare. Det är viktigt att vi i dag inte börjar med att bara tillföra mer resurser. Vi har också en skyldighet att se till att de resurser som finns används på ett effektivt sätt.

Det är också riktigt, som flera har poängterat, att Eskilstunamodellen har fungerat väldigt bra. Det får vi inte glömma. Det är en polisverksamhet som i dag fungerar mycket väl utan ökade resurser inom de ramar som finns. Det här, fru talman, är möjligt att genomföra också i resten av landet. Med en tydlig styrning, med ett stort ansvar, kan man också få ut fler poliser på gatan. Det är det vår befolkning kräver.

Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är självklart att Miljöpartiet vill att människor skall känna trygghet och få hjälp. De skall inte bli besvikna när de anropar polis, och de skall inte känna att de inte längre litar på att de brott som anmäls åtgärdas eller på att polisen kommer vid larm. Det här är mycket allvarligt, för vi vill absolut inte ha medborgargården eller vaktbolag som ersättning för polis. Vi vill inte heller att *vissa* människor skall kunna köpa sin säkerhet för pengar.

Vilka är då problemen och hur skall de åtgärdas? Ja, orsakerna till problemen är ju, det har vi sett, definierade. Vi behöver inte älta det. Vi måste se till frågan om hur vi skall lösa problemen. Det lättaste och mest populistiska är att ropa: Anställ fler poliser och tillför mer pengar till verksamheten! Men det är en ytlig betraktelse. När man går in i verksamheten och ser problemen, så finns det andra orsaker – inte bara dessa ytliga som det är lätt att få med sig människor på. Vi har 11 miljarder kronor att åstadkomma en bra verksamhet för. Det är hälften av alla pengar som går till rättsväsendet.

Miljöpartiet har tidigare i debatten i kammaren yrkat på förändringar. Nu kommer vi med fyra konstruktiva förslag som jag skulle vilja att justitieministern kommenterade. För det första: Återanställ administrativ personal! Då frigörs de poliser som vi så väl behöver. Den 1 juni 1996 fanns det ca 500 poliser som polisledningen hade bestämt skulle utföra arbetsuppgifter som inte kräver polisutbildning. I dag är siffran flerdubbeld. Det är ett stort resursslöseri.

Förslag nummer två är: Upphäv centraliseringen! De stora centrala länsmyndigheterna har övertagit resurser och styr verksamheten vid närpolisområdena på ett felaktigt sätt. Näpo har i vissa fall blivit filialer eller fjärrpoliser.

Effektivitetsvinster och besparingar uppnås på fler sätt än genom stora sammanslagningar. Historiskt har vi sett att det får andra ofördelaktiga effekter. Samarbete mellan mindre närliggande polisstationer ger rationaliseringar på ett för allmänheten bättre sätt.

Polisstationer skall inte ha en skylt på dörren där det står att stationen är stängd efter kl. 17.00 och på söndagar och helgdagar. Allmänheten måste kunna veta att den kan nå en polisstation, att den kan ringa dit, att polisen kommer och att polisen utreder brotten. Det skall inte vara utryckningstider på mer än tre timmar.

Öka den lokala styrningen och minska den centrala. Lokala självständiga enheter är överlägsna när det gäller att lösa sina uppgifter. Närpolisens mål är att se lokala problem, förebygga brott och att samverka med organisationer och myndigheter. Det går inte att förena med en övermyndighet som skall styra. Det är helt uppenbart och bör omedelbart ändras om närpolisen skall fungera som det är tänkt, vilket är målet. Det är detta som gör poliserna vid närpolisorganisationen så frustrerade. De vill, men de kan inte och får inte möjligheterna.

Gamla hierarkiska centralstyrda organisationer är för länge sedan passé. Förtroendet för polisen samt arbetsglädjen inom polisen kräver en radikal decentralisering.

Flera vittnen har lämnat uppgifter om att utryckningsverksamheten inte fungerar som den skall. Inte heller de organisationer som närpolisen skall samarbeta med är nöjda, t.ex. de sociala myndigheterna som bygger upp kontakter med sina närpoliser och ägnar stor tid åt detta. När sedan något händer med klienterna kommer det helt främmande poliser som inte har en aning om det som har byggts upp. Det leder naturligtvis till komplikationer som inte hade behövts. Dessa polislarm över centralorterna har inte fungerat, och det måste justeras.

Det tredje som jag vill ta upp gäller ändrat ledarskap inom polisen till medarbetarskap. Det kräver också färre chefer och blir mycket billigare. Förändringsarbete kan inte bara beordras uppifrån. Nya ledarmodeller måste inrättas som innebär att man inser att en förändring måste ske i öppenhet och i samverkan. Det får inte sättas munkavle på dem som gör kritiska inlägg. Och man kan inte trycka locket på om det börjar puttra. Det skall ju tas till vara och göras något konstruktivt av.

Beträffande resursanvändningen finns det pengar. Vi har föreslagit att man omfördelar inom ramen, att pengar från säpo går till att anställa administrativ personal och att de 800 miljonerna inom Schengensamarbetet, EU-samarbetet, till stor del läggs på att utreda de vardagsbrott som är så omdiskuterade och som man inte gör något åt. Diskrimineringsbrott är en annan sak. Polisen har inte den tid och kunskap som behövs. Även miljöbrott behöver åtgärdas. Dessa pengar kan gå till en mycket bra verksamhet och utveckling.

Anf. 8 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag tror tyvärr att det är på det sättet att det krävs ekonomiska resurser för att få resultat. Det gäller i all samhällsverksamhet, och jag kan inte förstå varför det just inom polisväsendet är möjligt att driva en bra verksamhet bara genom effektiviseringar. Jag tror att det är en myt, och vi måste helt enkelt tillföra mer resurser för att få detta att fungera. Vi är ju alla överens om att polisväsendet i Sverige är i kris. Ett sätt att mäta detta på är att det vid domstolarna har skett ett minskat målintag på upp till 30 %. Det hänger naturligtvis även samman med problemen inom åklagarväsendet. Men polisen bär ett tungt ansvar också för denna utveckling. Det är alltså hårdvara som vi här talar om. Jag tycker att man

Aktuell debatt:

*Situationen inom
polisen*

får höra många vackra ord här i kammaren. Men detta är en dyr, tung och jobbig verksamhet, och den kräver resurser.

Jag skall ta upp några synpunkter av mer konkret art. Jag menar att centraliseringen är en olycka. Rättsväsendet är till sin karaktär sådant att det inte riktigt passar för akademiska ekonomer att lägga synpunkter på. Statskontorets modell för hur man bedriver verksamhet genom att centralisera vissa funktioner och sedan påstå att verksamheten lever livfullt kvar lokalt fungerar inte. Det är bara så. Rättsväsendet är ingen korvfabrik. Det har mycket speciella egenheter, och vissa saker tar tid, är omständliga och kostar pengar. Och det måste det få göra. Centraliseringen är ur många synvinklar, vilket här redan har framförts, en olycka.

Den civilanställda personalen, den administrativa personalen, är också ett uttryck för att man också har knockat polisväsendet. Att tro att detta skall fungera utan administrativ personal är befängt. Det är dessutom märkligt att ingen egentligen har reagerat mot att detta är något som har drabbat enbart kvinnor. Man har alltså konsekvent slängt ut alla kvinnor som har biträtt i denna verksamhet för att få det hela att fungera. Nu sitter alltså som sagt var poliser i växeln och utför enklare administrativa uppgifter. Det handlar inte bara om dessa konkreta åtgärder, utan hela livsluften i den lokala verksamheten har utarmats genom detta sätt att hantera frågan.

Sedan står det något som jag inte begriper, nämligen att man skall vidareutbilda den civilanställda personal som finns kvar för att den skall kunna utföra i det närmaste polisiära uppgifter. Det är ju inte detta som är problemet, utan det är poliserna i växeln.

Jag skall säga något om den nationella insatsstyrkan. Jag kan inte förstå varför den mer eller mindre skall tas bort. Det är möjligt att det låter konstigt, men att ha denna mycket speciella kvalificerade kompetensen att sätta in i knepiga situationer måste ju vara av stort värde.

Vid gisslandramat i Mora ringde man efter det att mordet hade inträffat och frågade om denna insatsstyrka hade kunnat användas. Och det hade man naturligtvis kunnat göra. Det var ju så dags då. En annan fråga var vem som skulle betala.

När det börjar komma in sådant tänkande inom polisväsendet att man frågar vad det kostar att rycka ut och släcka en brand, då är det helt galet. Tyvärr går det inte att ha sådana ekonomiska synpunkter. Detta är i boten en verksamhet som kostar pengar. Sedan är det klart att man inte får förskingra medel. Det är alldeles uppenbart. Men det kostar att bedriva sådan här verksamhet.

Det finns två element i den s.k. New Yorkmodellen som jag tycker att man kunde ta till sig, nämligen resultatuppföljningen mellan polisledningarna. Det tror jag gäller även civilt, att det är oerhört värdefullt att kompetenta personer får kolla varandra. Det har en enastående förmåga att vässa verksamheten.

Ett antal advokater har också plockats in för att polisväsendet skall kunna utnyttja hela rättsordningen för att slå till mot brottsligheten. Det tror jag att vi skulle behöva mer av här i Sverige. Bara en bråkdel av vår lagstiftning används ju för att beivra brott.

Prioriteringsresonemanget är helt förödande. Vi måste ha grundinställningen att brott skall beivras.

Jag ser nu att min taletid är slut. Tack, fru talman!

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag måste börja med att undanröja en del grova missförstånd som Gun Hellsvik – mot bättre vetande, hoppas jag – har drabbats av.

Hur kan man säga att jag har påstått att polisen inte behöver mera resurser? Regeringen slår ju fast i budgetpropositionen att polisen är i behov av ökade resurser. Det är skälet till att polisen för nästa år får 430 miljoner kronor mera.

En sak som jag tycker är allvarligare, för det är svårare att kontrollera för dem som inte är insatta, är det som Gun Hellsvik påstår om internationella jämförelser när det gäller antalet poliser och anmälda brott.

Den internationella utredning som gjorts är det första riktiga ambitiösa försöket att göra jämförelser mellan hur många poliser olika länder har. Jag antar att det är den utredningen som Gun Hellsvik hänvisar till. Forskargruppens konklusion är att det icke går att göra en tillförlitlig statistik och jämförelse. Skälet till det är att begreppet polis definieras så olika i olika länder.

Vi har en snäv definition av polis. I andra länder ingår militära befogenheter och sådant som hör hemma i Försvarsdepartementet under vad som kallas för polis. Sådana som hos oss arbetar inom Kriminalvårdsstyrelsen, Tullverket och Kustbevakningen ingår även under polis. Därför har det tillsatts en särskild fortsatt utredning. Europarådet skall försöka hitta ett sätt att göra jämförelser. Innan den utredningen är klar finns det alltså inga seriösa jämförelser. Troligtvis ligger Sverige bra till; det finns anledning att misstänka det.

När det gäller antalet anmälda brott är situationen densamma och det tror jag att Gun Hellsvik egentligen vet. Fortfarande är det så att det inte går att göra jämförelser när det gäller anmälda brott. Det har att göra med hur statistiken läggs upp. Jag kan peka på några skillnader mellan Sverige och de flesta, för att inte säga alla andra, länder. Antalet brott räknas på olika sätt. Om någon använder sig av 100 checkar i bedrägerisyfte är det 100 brott i Sverige, medan det är 1 brott i andra länder. I de flesta länder tillämpas huvudbrottsprincipen. Om någon är anmäld för flera brott registreras bara det grova brottet. Alla brott som senare konstateras inte vara brott finns kvar i svensk statistik, medan de inte finns med i andra länders statistik. I många länder registreras över huvud taget inte bagatellbrott som snatterier. T.o.m. ringa fall av brott mot person registreras inte i statistiken. En av de viktigaste sakerna är att det är en hög anmälningsbenägenhet i Sverige på grund av att försäkringsbolagen kräver det. Så är det icke i andra länder.

Bakgrunden till de här problemen är alltså att det inte har funnits något internationellt samarbete på området. Det gör det numera. Det finns en hög ambition inom EU att säkerställa att vi kan ha en jämförbar statistik. Det är mycket värdefullt att kunna jämföra sig med andra länder. BRÅ i Sverige har fått i uppdrag att försöka hitta former för att möjliggöra en jämförelse mellan olika länders statistik.

Prot. 1997/98:61

4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det här tycker jag är viktiga saker. Gun Hellsvik har en benägenhet att måla upp en svart bild av brottsligheten i Sverige och använder sig då av jämförelser som inte är sakligt riktiga. Jag tycker att vi i Sverige, att svensk polis och svensk allmänhet, förtjänar en sakligare och kunnigare diskussion och belysning av våra problem. Dessa är tillräckligt stora ändå. Vi behöver därför inte måla upp dem värre än de är.

Anf. 10 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Det gäller att använda resurserna på det mest effektiva sättet. Vi i denna kammare är överens om att polisen nu skall tillföras ytterligare resurser för att lättare kunna klara av sin omorganisation och sina viktiga uppgifter.

Det skiljer inte så förfärligt mycket mellan partierna. Alla har vi varit med, samtliga icke-socialistiska partier i förra regeringen tillsammans med Socialdemokraterna, om att göra neddragningar inom polisen med 500 miljoner kronor. Anledningen var att vi inte hade pengar i den egna kassan att betala med. Vi lånade ju pengar för att kunna betala för service i samhället.

Vad som skiljer är summorna under de senaste två budgetåren. Man kan dock tro att det rör sig om något helt annat när man hör Moderaternas tonläge här. Det verkar ju vara fråga om himmelsvida skillnader. Men jag vill återigen upprepa vad som tidigare sagts i denna kammare: Skillnaden mellan Moderaternas anslag och t.ex. Centerpartiets är att Moderaterna, om de hade fått som de ville, förra budgetåret skulle ha anslagit 200 miljoner kronor ytterligare till polisen. De pengarna skulle gå till att förbereda Schengensamarbetet och till att utbilda poliser. De poliserna skulle vara klara om ett och ett halvt år.

Med tanke på alla löften som nu sprids i hela vårt land om att det, om Moderaternas politik hade fått genomslag, skulle ha funnits poliser och administrativ personal överallt vill jag säga: Detta är inte sant! För budgetåret 1998 skiljer det med ytterligare några miljoner kronor. Det skulle alltså ha skilt sig när det gäller ytterligare ett antal polismän men det skulle inte ha klarat problematiken i landet. Detta med den ineffektiva verksamheten skulle inte heller klaras av. Det är däremot möjligt att klara det genom att man ser över ledning, administration, verksamhet, attityder och effektiviseringar. Det är vad vi nu måste göra. Vidare måste vi fördela resurserna rättvist över landet. Vi centerpartister har alltid strävat efter en decentraliserad verksamhet.

Jag satt med i Trygghetsutredningen. Centern var det enda partiet där som reserverade sig till förmån för glesbygdsfaktorn – hänsyn skulle tas också vid fördelningen av polisresurser. Under det senaste året har vi fått stöd av Miljöpartiet här i riksdagen. Det är vi mycket glada över. Nu uttalar Vänsterpartiet, som före jul röstade emot oss i frågan – åtminstone var man inte med på reservationen – att det här är viktigt. Jag gläds över att vi blir fler och fler. Det är faktiskt nödvändigt att ta hänsyn till de långa kör- och utryckningssträckorna.

Vi måste alltså decentralisera verksamheten. Det gäller polisen. Det gäller åklagarna och deras samarbete med polisen. Det gäller tingsrätterna, som vi strävar efter att bevara. Så känner man igen Centerpartiet, dvs. trygghet över hela landet.

Anf. 11 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Ingbritt Irhammar säger att det skiljer med några miljoner kronor mellan den moderata polisbudgeten för 1998 och Centerpartiets budget. Dessa några miljoner för detta år är 343 miljoner kronor – nåväl!

Justitieministern tror inte på officiell statistik. Den passar naturligtvis inte in i bilden men vi skall inte diskutera det. Jag är väl medveten om att det är förenat med problem att göra jämförelser men låt oss titta på en närmare verklighet!

Justitieministern har i olika sammanhang, precis som jag, talat om det positiva med Eskilstunamodellen, som i mångt och mycket påminner om New Yorkmodellen, dvs. att man ingriper mot livskvalitetbrott. Både i New York och i Eskilstuna har man fått ned brottsligheten.

Under 1997 överskred Eskilstunapolisen sin budget. Den information som jag har fått är att man inte kommer att klara verksamheten om man inte får mer resurser.

Samtidigt har justitieministern i olika sammanhang sagt att den begränsade budgetökning som gäller för innevarande år inte får användas för att täcka de svarta hålen, vilket rimligen måste innebära att Eskilstunapolisen inte får möjlighet fortsätta med den verksamhet som den nu har.

Det är en annan fråga som jag måste ta upp – jag har ju inte mer tid. Justitieministern har påpekat att moderaternas kraftiga påslag skulle hota välfärden. Jag hävdar att trygghet mot brott är en viktig del av välfärden. Det är dessutom så att våra kraftiga påslag motsvaras av besparingar på partistöd och presstödet som socialdemokraterna har röstat emot.

Jag kan inte förstå på vilket sätt välfärden skulle hotas om socialdemokratiska partiet och socialdemokratiska tidningar fick mindre av skattebetalarnas pengar.

Anf. 12 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Polisen får några hundra miljoner i årets budget, och det står Folkpartiet bakom. Men naturligtvis borde det vara mycket mer. Det borde ha varit mer pengar till skolan, barnomsorgen, äldreården, sjukvård, etc. Så länge vi har för få skattebetalare som får betala alldeles för mycket skatt, så länge vi är för få som delar på bördorna, räcker inte pengarna till allt det vi vill. Prioriteringslistan blir ett gatlopp med rödpenna.

Jag måste också passa på att säga något till Rolf Åbjörnsson från Kristdemokraterna om detta med att det är resurserna som verkligen räknas. Men poliserna är inte några robotar. Det är inte så att man stoppar in en tia i munnen och så går de automatiskt vidare, utan de är levande varelser. Man måste se till att de får en sådan uppbackning så att de orkar jobba. Jag tycker att det visar en avslöjande brist på inlevelseförmåga.

Det talas om problemorienterat arbete. Det är helt enkelt att identifiera problemet, analysera problemet noggrant, sätta in lämpliga åtgärder,

*Fel! Okänt
växelargument.*

följa upp och ta reda på om åtgärderna verkligen fungerat. Det är bara det som kallas problemorienterat arbete. Det är ganska enkelt inte bara på papperet utan också i verkligheten. Därför är det väldigt svårt att förstå varför det skall vara så svårt att genomföra.

Jag vill också passa på att säga några ord om det väldigt ofta återkommande temat om nolltolerans. Egentligen är det polisiärt ett omöjligt begrepp. Alla som vet något om polisen vet att när det gäller t.ex. smärre ordningsstörningar måste man anpassa sig till situationen. Ibland måste toleransen vara större och ibland måste den vara mindre. Det som ordningspolisen har gjort och brustit i har inneburit att trösklarna har varit för höga. Det är de trösklarna som nu skall minska.

Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Den här debatten har handlat väldigt mycket om polisen, brottsutvecklingen i samhället och polisens ansvar när det gäller dessa frågor. Moderaterna har lyft upp att om polisen åtgärdade och kunde förhindra misshandelsbrott skulle man frigöra en mängd resurser inom vården.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är viktigt att inte glömma den övriga utvecklingen i samhället. Det handlar om hur besparingar, hur förändringar inom skolan och hur förändringarna i ungdomarnas vardag kommer att påverka brottsligheten. Ropen på fler poliser har blivit tydligare. Polisen skall ta ansvar för vad som händer i skolan när barn begår brott.

Det är helt andra resurser som behövs ute i samhället. Det måste vi också sätta in i sammanhanget när vi debatterar om polisen skall ha alltmör ökade resurser. På vems bekostnad skall det ske? Vi måste se till hela samhällsutvecklingen och se till att resurserna finns också ute i samhället för att förebygga brott genom att människor får ett bra liv.

Fru talman! Sedan måste jag påpeka att Vänsterpartiet stödde och var med på den reservation som avgavs innan jul och som handlade om glesbygdsfaktorn. Även i vårt förslag vid förra vårbudgeten anslog vi medel för att kunna anställa mer poliser ute på landsbygden i väntan på att regeringen skulle återkomma med ett förslag om ökade resurser till polisen. Vi ansåg redan då att det inte gick att vänta med att få ut poliser.

Fru talman! Jag vill också påpeka, och det tycker jag är ett intressant faktum, att detta är en kvinnodebatt. Vi är flest kvinnor som debatterar de här frågorna. Frågan om kvinnojobben inom polisen, den administrativa personalen, är oerhört viktig. Vi kvinnor som sitter i justitieutskottet och här debatterar måste också se till att kvinnojobben och kvinnors situation inom rättsväsendet lyfts fram och att de skall ha sin rättmätiga plats även inom rättsväsendet.

Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är klart att inriktningen i samhället måste vara att ju färre brott som begås desto bättre polisväsende får vi. Det gäller att inte bara lägga resurserna där. Den diskussionen förstår jag inte. Det har ett direkt samband, och de förebyggande åtgärderna är av oerhört stor betydelse. Det handlar om hur bostadsområden utformas, fritidsaktiviteter för ungdomar, skolans resurser och inte minst medlemskapet i EU.

Vad betyder det för brottsutvecklingen när det gäller narkotika och alkohol? Det gäller också upphävandet av våra inre gränskontroller. Vi vet att 80 % av dem som polisen ingriper mot är påverkade av narkotika eller alkohol. Det är också något som har belysts alldeles för dåligt. När det gäller EU-sammanhang är det alltid fråga om det positiva. Man säger: Vi skall bekämpa brottsligheten. Men det för ju också med sig brottslighet.

En annan sak som jag måste passa på att nämna är misstankar om ökat polisvåld. Det får inte förekomma spekulationer och misstankar. Därför är Miljöpartiets förslag att de anmälningarna och utredningarna skall handhas av personer som inte själva är poliser eller åklagare utan är fristående. Det skall inte finnas tveksamheter när det gäller sådana frågor.

Slutligen vill jag säga att det finns positiva faktorer som jag tror vi alla är överens om och vill fortsätta att arbeta med. En sådan sak är närpolisverksamheten. Det har skett en förbättrad utredningsverksamhet med samarbete mellan poliser och åklagare på ett mycket bättre sätt. Det har också skett ett förstärkt brottsförebyggande arbete både inom närpolisen och i det nationella brottsförebyggande programmet som jag hoppas kommer att utvecklas överallt i hela landet.

Anf. 15 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag utgör ett pikant inslag i den här debatten eftersom jag är man.

När det gäller reservationer till förmån för att återanställa civilanställd personal, dvs. de kvinnor som man har slängt ut, noterar jag, Ingbritt Irhammar, att Moderaterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna ställde upp på det. Det gjorde inte Centern. Jag noterar i och för sig också att det gjorde inte heller Folkpartiet. Jag vet inte om det är någon brist på medkänsla där eller vad det är som ligger bakom de tankarna.

När det gäller mig själv tror jag snarare att mitt problem är att jag har för stor möjlighet att känna inlevelse med andras förhållanden. Det hindrar ändå inte att man måste ha pengar om man skall klara av detta. Det slår mig särskilt när det gäller glesbygden, Ingbritt Irhammar. Jag tänker på t.ex. Västerbotten, där förhållandena för polisen är i det närmaste olidliga.

Det gäller att ta sig fram över dessa enorma avstånd. Det spelar ingen roll hur man rationaliserar, grejar och donar. Att köra 40 mil tar tid, och det kostar resurser. Det menar jag att vi skall vara beredda att avdela. Men vi skall inte låtsas som att det går att ta sig fram utan att det tar resurser i anspråk.

Avslutningsvis vill jag än en gång understryka det otäcka med prioriteringarna men det värdefulla i att man har tillsatt en utredning om ledningsfunktionen. Det tycker jag är jättebra, liksom att Rikspolischefen har sina tio punkter för svensk polis. Han ger i det uttryck för en utomordentlig sjukdomsinsikt.

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Gun Hellsvik sade att hon var medveten om att det är problematiskt att göra jämförelser. Det framgick inte av hennes inlägg,

och det var det jag reagerade på. Dessutom kan man ju välja vilka jämförelser man använder sig av. Gun Hellsvik hade lika väl kunnat välja den redovisning som finns i samma rapport, där man frågar brottsoffer hur ofta de blivit drabbade av brott och därigenom mäter brottnivån i olika länder. Av de undersökningarna, som är något så när tillförlitliga, framgår att Sverige ligger långt ned på listan i Europa. Jag reagerade alltså på valet av utredning och på att inte medvetenheten om problematiken i statistiken markerades.

Gun Hellsvik tycker dessutom att jag har visat något slags ointresse för New Yorkmodellen genom att åka till Eskilstuna och studera hur den svenska varianten av den modellen fungerar. Jag tycker att det är viktigare att jag intresserar mig för hur svensk polis arbetar än hur utländsk polis gör det. Jag överlåter åt polisen att studera andra polisers erfarenheter för att sedan omsätta dem i Sverige.

Det är inte så att Eskilstunamodellen eller vilken modell som helst inte kräver nya resurser. Det ligger i sakens natur att polisen behöver nya resurser för att kunna utveckla sin verksamhet i den riktning som bl.a. riksdag och regering har slagit fast och som vi är ganska eniga om. Det behövs nya resurser för en sådan utveckling. Eskilstuna är väl inget svart hål, som därigenom inte skulle ha rätt att också få nya resurser?

Men det jag pekar på är att vi inte får använda de nya pengarna för att skylta över problem som kan åtgärdas genom att man förändrar verksamheten genom rationaliseringar och effektiviseringar. Det är ingen myt att man kan få ut mer om man effektiviserar verksamheten. Att påstå det är nästan en förolämpning mot alla de verksamheter i landet där miljoner människor under den senaste 10–15-årsperioden visat att man kan förändra sin verksamhet och på så sätt uppnå betydligt bättre resultat, t.o.m. med mindre resurser. Detta är ett faktum – det visar resultatet av människors arbete och kreativitet. Det finns också inom polisen.

Det är viktigt att de nya medel vi tillför polisen används till satsningar på det som många här i riksdagen har pekat på är oerhört viktigt.

En annan fråga som berör många och som är viktig att diskutera är den om decentralisering och centralisering. Det är viktigt att göra klart för sig vilka verksamheter och uppgifter inom polisen man menar när man talar om att det behövs en decentralisering eller en centralisering.

Polisens uppgifter är oerhört varierande, och arbetsfältet är mycket brett. De olika uppgifterna kräver olika organisationer och olika arbetsmetoder. Det är viktigt att ta hänsyn till vad t.ex. geografisk närhet betyder för att man skall kunna utföra ett visst arbete. Det är därför vi kopplar ihop vardagsbrottsligheten med närpolisverksamheten. Vi måste naturligtvis också ta hänsyn till att det finns långa körsträckor. Det har betydelse för hur man disponerar sina medel för utryckningsverksamhet. Vi har ett stort, glest befolkat land, och alla skall ha en rimlig tillgång till detta.

Men gör inte centraliseringen till ett svart spöke att hota med. Centralisering är nödvändig i den meningen att vissa resurser måste koncentreras för att verksamheten skall kunna hålla en hög kvalitet och fungera på det sätt som en viss arbetsuppgift kräver. T.ex. kan den organiserade brottsligheten, mc-gång, nazistiska brott, gränsöverskridande brott och problemen kring Östersjön inte bearbetas och bekämpas decentraliserat i exempelvis en närpolisorganisation. För detta krävs en helt annan sam-

ling av resurser och helt andra sätt att arbeta. Därför måste vi bejaka också behovet av att samla resurser och vara noga i analysen av vad som främjar verksamheten.

Anf. 17 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Låt mig avslutningsvis framföra att det tycks råda en ganska stor samsyn på vad som krävs för att få en mer effektiv polisorganisation. Vi har varit inne på problemorienterat arbete, mer brottsförebyggande insatser, bättre ledningsverksamhet, bättre schemaläggning och också resurstillskott. Det skiljer väldigt litet i fråga om tillskotten i den stora summa som nu ligger någonstans mellan 11 och 12 miljarder.

För dessa summor krävs att polisorganisationen fungerar så att alla kan nå fram till polisen när de behöver hjälp. Och som många här har sagt skall detta gälla oberoende av var i landet man bor. I närpolisverksamheten finns också utryckningsstyrkor, och det kan även vara vakthavande befäl, som man kanske skall värna om – ja, jag menar att man skall göra det på fler platser än som görs i dag.

Detta gäller självfallet också administrativ personal. Jag förstår att inte kristdemokraterna minns allt som står i våra betänkanden och hur vi har röstat. Jag själv glömde faktiskt bort att Vänsterpartiet till slut stöttade våra tankar om en glesbygdsfaktor, men jag gläds åt det. Vi hade ett särskilt yttrande om den administrativa personalen, därför att vi ville uttala att vi tycker att det är oerhört viktigt med en balans mellan administrativ personal och polis. När vi nu tillför ytterligare resurser finns möjlighet till det. Men egentligen bestäms detta lokalt.

Nu vill vi gemensamt – det är kammaren som sagt överens om – ha ett tryggare samhälle med tryggare medborgare. Detta är det grundläggande i Centerpartiets politiska arbete, och jag menar att dagens debatt nu har lett polisarbetet i riktning mot ett tryggare samhälle. Det arbetet kan intensifieras.

Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det har varit många engagerade inlägg i den här debatten, och det är alldeles tydligt att vi politiker ändå kan visa att vi har en ökad och t.o.m. stor insikt om polisens arbete men också om de problem polisen har. Vi har visat en större vilja att bidra till konstruktiv debatt kring dessa frågor. Vi har visat att vi har en tro på riktigheten i de beslut som riksdagen har fattat. Genom att tydligt säga vilka krav vi har och vilken utveckling vi vill ha stöder vi på ett aktivt sätt polisens arbete.

Det finns t.o.m. en stor enighet kring många centrala frågor, som att ledningsstrukturer behöver förändras, att ny teknik måste föras in och att resurser behöver tillföras för vissa typer av verksamhet. Men det är ändå problemen vi fokuserar på, och det är naturligt att göra det. Jag skulle dock avslutningsvis vilja peka på det som ändå är positivt i den utveckling som pågår och hur löftesrik en del av utvecklingen hittills har varit.

Det är t.ex. väldigt glädjande att kunna konstatera att polisen, trots det svåra ekonomiska läge man befunnit sig i under lång tid, inte har behövt säga upp en enda polis. Den omständigheten har inneburit att den direkta polisiära delen av verksamheten har kunnat bedrivas på ett verkningsfullt

*Fel! Okänt
växelargument.*

sätt, vilket polisen skall ha heder av. Det finns problem, men det är faktiskt inget stort problem med poliser i växlar.

Vidare noterar jag med stor tillfredsställelse att den nya, moderniserade grundutbildningen av poliser är i full gång sedan en månad tillbaka. Att intresset för utbildningen är stort visar det stora antal personer som sökte utbildningen. En enormt stor del unga människor, många med invandrarbakgrund, har visat intresse för utbildningen. Det ser än bättre ut när vi ser hur många som beställt blanketter för att söka till utbildningen nästa år.

Det finns en rad olika omständigheter som vi skulle kunna lyfta fram för att visa att vi är på väg mot en mycket god utveckling. Genom att lyfta fram detta och ge polisen ett erkännande för deras arbete blir det fortsatta arbetet bättre och lättare, och vi kan snabbare få de resultat som vi vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 januari.

3 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om ändring av direktiven om den generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer KOM (97) 638

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1997/98:59 till skatteutskottet
1997/98:64 till justitieutskottet
1997/98:65 till skatteutskottet
1997/98:71 till finansutskottet

Meddelande om samlad votering

Andre vice talmannen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU7
Franchising

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

6 § Historiska arrenden

Historiska arrenden

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU8
Historiska arrenden

Anf. 19 BENGT KRONBLAD (s):

Fru talman! I dag skall vi åter diskutera en, som jag ser det, mycket viktig fråga beträffande demokrati och rättvisa. Jag skall börja med att citera litet grand ur Svensk författningssamling, som riksdagen har beslutat om och som vi som politiker enligt min uppfattning bör följa.

I regeringsformen 1 kap. 2 § står det:

”Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för en god levnads- miljö.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjlighet att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.”

Fru talman! Frågan om de historiska arrendena och friköpen är för de berörda befolkningsgrupperna mer en medborgarrättslig angelägenhet och en samhällsfråga än en arrende- fråga. I århundraden har befolkningen med de historiska arrendena varit bestulen rätten att äga sin jord. Den har tvingats att i flera hundra år, sedan 1700-talet, verka såsom arrendatorer av mark som har kommit till egendom genom insatser i stora krig ute i Europa. Vissa personer har kommit hem efter s.k. framgångsrika krigsin- satser, oftast i det bakre ledet och därigenom också överlevt desamma, och fått åtnjuta stora markytor och därmed också tillgänglighet till mate- riella världen som har tillfallit enbart de personer som har gjort denna insats. För att se till att den fysiska verksamheten på jord- och skogsbru- ken fungerar har man arrenderat ut marken till olika arrendegårdar. På de stora gårdarna har det ofta varit flera hundra stycken, exempelvis i Västsverige och nere i Skåne.

Trots detta har arrendatorerna ännu icke fått rätten att friköpa de gårdar de i generationer sett till att sköta. Under den senare tiden har i ökad utsträckning också förekommit indragning av åkermark, även med välutrustade ekonomibyggnader, till storgodsen från arrendeställen. Syftet är uppenbarligen att kunna åtnjuta de bidrag som EU nu lämnar till jordbruken.

Att en friköpsrätt har en stark förankring hos såväl folkmajoriteten som dess företrädare i Sveriges riksdag torde också stå utom allt tvivel. Under hela detta sekel har frågan om friköp aktualiserats ett otal gånger. Bara sedan 1976 har ett drygt 20-tal motioner från fem olika partier väckts i Sveriges riksdag med yrkan om rätten till friköp. Den 30 november 1989 minns jag mycket väl att jag här i riksdagen hade möjlighet att få en majoritet – t.o.m. en stor majoritet – bakom vårt agerande för att införa friköpsrätt. Den dagen tyckte jag var en glad och tillfredsställande dag. Trots det beslutet, och kanske beroende på regimskiftet efter 1991 års val, står vi i samma situation i dag, dvs. det finns ingen möjlighet att ha rätt till friköp.

Sedan dess har riksdagen vid fyra tillfällen med knappa majoriteter avstyrkt ett antal motioner. I maj 1995 avslög riksdagen motioner om friköp av historiska arrenden. Efter det har utvecklingen för den berörda jordbruksbefolkningen under godsen tagit en ny och något oroväckande vändning. Samtidigt som godsägarna framhärdar med att slå vakt om de otidsenliga federala systemen öppnar kyrkan och Domänverket i allt större utsträckning möjligheterna till friköp.

Troligen övertygade om att friköpsfrågan en gång för alla avförts från den politiska dagordningen, och övertygade om möjligheten att påverka genom demokratiska beslut i Sveriges riksdag har jordbruksägarna på flera håll chockhöjt arrendeavgifterna. Så har skett på Trolle-Ljungby i Skåne och i Blekinge. Höjningarna har uppgått till uppemot 50 %. Detta gör givetvis att det är utomordentligt svårt att kunna bedriva en vettig arrendejordbrukspolitik.

Vi som har agerat i frågan, och jag som socialdemokratisk riksdagsledamot i lagutskottet, ser en möjlighet att lösningen på problemet skulle kunna vara att regeringen får riksdagens uppdrag att snabbtreda hur många arrendatorer som har ett reellt intresse av att få friköpa gårdarna. Utredningen skulle sedan kunna ligga till grund för en särlösning innebärande en ytterligare begränsning, i förhållande till tidigare lagförslag, av den krets av arrendatorer som begär laglig rätt att friköpa historiska arrenden.

Fru talman! Det finns också en annan intressant situation. Helt nyligen behandlade riksdagen energipolitiken. Enligt lagstiftningens begränsade friköpsrätt vad gäller den delen kan vi konstatera, och i sammanhanget erinra om, att den nyligen beslutade lagen om kärnkraftens avveckling, som innebär att regeringen får besluta att rätten att driva kärnkraftsreaktorer skall upphöra, inte ansetts strida mot regeringsformen eller mot Europakonventionens egendomsskydd. Mot den bakgrunden konstaterar jag att det finns all anledning att lägga samma aspekt på arrendatorernas intresse av att få friköpa sina arrendegårdar.

Med denna beskrivning hoppas jag att riksdagen därmed också bifaller reservation 1 beträffande historiska arrenden. Därmed möjliggör vi att en historia som vi inte bör komma ihåg går i graven, och att den demo-

Anf. 20 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Precis som Bengt Kronblad redogjorde för har frågan om historiska arrenden varit föremål för riksdagens behandling under en följd av år. Under mina dryga tre och ett halvt år i riksdagen är det nu tredje gången ämnet berörs.

Våren 1995 behandlade riksdagen regeringens proposition om investeringar i arrendjordbruket. Den gången ledde beslutet till ett starkare skydd för landets arrendatorer, och det var bra. Men tyvärr avslogs de motioner som innehöll krav på lagstadgad rätt för landets arrendatorer att friköpa historiska arrenden.

Två år senare behandlades ett par motioner med likartade krav. Inte heller den gången vann förslaget riksdagens gillande.

Under de snart två och ett halvt år som har gått sedan de nya reglerna trädde i kraft har i en del fall frivilliga uppgörelser träffats mellan jordägare och arrendatorer. Det är väldigt positivt, tycker jag. Men fortfarande finns det arrendatorer som förvägras möjligheten att äga den jord de brukar och äga de hus de bor i. Dessa arrendatorer har under flera generationer satsat blod, svett och pengar på sina arrendeställen medan mervärdet har tillfallit godsägarna.

Jag tycker att den motion som ligger till grund för det här betänkandet, och som är undertecknad av Bengt Silfverstrand m.fl., innehåller en mycket måttlig begäran. Bengt Kronblad har ju redogjort för vad den begäran går ut på. Men utskottsmajoriteten anser att det förhållandet att det numera förekommer frivilliga uppgörelser och att antalet historiska arrenden minskat talar mot införandet av en friköpslag. Jag delar inte den uppfattningen. Det handlar om att rätta till historiska misstag som går så långt tillbaka som till 1700-talet då Sverige inte hade någon lagstiftning om äganderätt till jord.

Fru talman! Ett annat argument som utskottsmajoriteten anför är att en sådan lagstiftning skulle strida mot regeringsformens egendomsskydd. Jag delar inte den uppfattningen heller. I tidigare debatter har jag redogjort för Europadomstolens tolkning av fallet James m.fl. i Storbritannien. Jag är säker på att minnesgoda lyssnare känner till det fallet. Jag skall alltså inte upprepa det.

Nytt är däremot, precis som Kronblad var inne på, att en majoritet av ledamöterna i den här kammaren inte ansett att stängningen av en kärnkraftsreaktor i Barsebäck strider mot regeringsformens och Europakonventionens egendomsskydd. Här är i alla fall moderater och folkpartister konsekventa, och det erkännandet tycker jag att de skall ha. Därmed yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 21 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag kan hålla med om det mesta som de två föregående talarna har sagt. Detta är verkligen en fråga som en gång för alla borde avgöras. Historiska arrenden är en gammal förlegad företeelse. Det är på något sätt en modern variant av livegna torpare. Det är en företeelse som det är dags att avskaffa.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tänker upprepa vad som avses med historiska arrenden. Det är jordbruksarrenden och boendarrenden som innehåfts av arrendatorn till huvuddel i minst 40 år och sedan 1900 inte varaktigt har brukats av jordägaren. Dessa arrendatorer har investerat tid, känslor och pengar i sina arrenden. De har i dag ingen garanterad rätt att köpa sina arrenden från jordägarna.

Om man, ensam eller inom familjen, har brukat ett jordbruk i över 40 år, om man har investerat för att utveckla sitt arrende och sitt boende, om man är den som har tagit den ekonomiska risken, vilket man är, och om jordägaren inte varaktigt har brukat arrendet sedan 1900, borde arrendatorn ha en rätt att köpa detta arrende. Detta borde vara en självklarhet i dagens Sverige. Jag är övertygad om att om man skulle fråga det svenska folket skulle de med bred majoritet tycka att det är det moraliskt rätta. Vi kan inte hålla liv i ett gammalt feodalt system, ett system som dessutom väldigt grovt missgynnar landsbygdens utveckling.

På senare år har vi haft den största omflyttningen på många år av folk från landsbygden till storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Det har inte skett av egen fri vilja. Alla på landsbygden vill inte plötsligt flytta in till storstäderna. Det har skett på grund av den politik som förs i dag som missgynnar landsbygden. De historiska arrendena är en del av denna politik.

Att stödja en friköpsrätt av de historiska arrendena skulle även gynna småföretagsamheten och människors vilja att satsa på utveckling. I dag är det många arrendatorer som hämmas på grund av att det inte finns en friköpsrätt. De känner inte att de vågar satsa och investera pengar när de inte vet hur framtiden kommer att se ut.

Dessutom är detta, som föregående talare också har sagt, en demokrati-fråga. Skall vi behålla ett system bara för att det är ett gammalt arv? Om man skulle börja om från början i dag, tror jag inte att vi skulle införa ett sådant system med historiska arrenden.

Friköpsrätt för historiska arrenden är alltså något som jag tycker är positivt på många sätt för Sverige i dagens situation. Det är en demokrati-fråga, och det skulle främja en levande landsbygd. Jag yrkar också bifall till reservationen.

Anf. 22 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Det är i dag nästan exakt ett år sedan vi senast behandlade frågan om historiska arrenden. Riksdagen avslog då motionen, liksom den gjorde våren 1995 då riksdagen behandlade regeringens proposition om investeringar i arrendejordbruket.

Det riksdagsbeslutet innebar en förstärkning av arrendatorernas ställning, bl.a. ett generellt skydd för jordbruksarrendatorernas investeringar. I november 1995 förstärktes arrendatorernas rättigheter ytterligare när det gäller skador på byggnader och ansvaret för skador som är förorsakade av vilt.

Således har reglerna för att stärka arrendatorernas rättigheter förstärkts i flera etapper. De har sedan länge besittningsskydd, dvs. rätt till tvångsförlängning när avtalstiden har löpt ut. De har också förköpsrätt, dvs. en rätt att köpa arrendestället framför andra spekulanter i en situation där jordägaren vill sälja sin egendom.

Därutöver har de arrendatorer som sitter på s.k. historiska arrenden sedan 1979 ett speciellt starkt skydd mot s.k. självinträde från jordägarens sida.

Numera kommer ju frivilliga uppgörelser till stånd i många fall. Bl.a. har ordföranden för Willands arrendatorsförening, som uppvaktade utskottet i den här frågan, fått friköpa sitt arrendeställe. Vid uppvaktningen uttryckte han också sin förvåning över att det än en gång hade lagts fram en motion, men han framförde givetvis också att han stödde denna.

Utskottet har samma inställning till kraven i motionen i frågan om lagstiftning när det gäller friköp av historiska arrenden som det hade 1995 och 1997. En friköpslag skulle strida mot regeringsformens 2 kap. 18 § där det stadgas att varje medborgares egendom är tryggad bl.a. genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Den skulle också strida mot äganderättskyddet i Europakonventionen som är införlivat i regeringsformens 2 kap. 23 §.

Den här frågan rör förhållanden mellan enskilda. Det handlar inte om ett allmänt intresse.

Frågan om lagen om kärnkraftens avveckling har tagits med i reservationen. Den frågan har prövats av Lagrådet. Riksdagen har ansett att den inte strider mot regeringsformen och Europakonventionens egendomsskydd. Det beror på att det anses vara ett allmänt intresse att kunna stänga av en kärnkraftsreaktor och påbörja avvecklingen av kärnkraften. Det innebär att man stänger av en väl fungerande anläggning. Den kommer inte att övergå till någon annan och drivas vidare. Jag kan därför inte dra någon parallell med en friköpslag som skulle kunna innebära att riksdagen skulle besluta att ta egendom från en part och ge till en annan part.

Utvecklingen under senare år har också visat att den lagstiftning som vi har när det gäller arrenden är bra och att allt färre personer sitter på s.k. historiska arrenden. Detta utgör ytterligare skäl emot en speciallagstiftning för ett fåtal personer.

Med det anförda yrkar jag avslag på reservationen och bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 23 BENGTT KRONBLAD (s) replik:

Fru talman! Anita Persson säger att det inte finns något allmänt intresse i den här frågan jämfört med t.ex. kärnkraftsfrågan. Jag hävdar med bestämdhet att det är av ett stort allmänt intresse att vi följer det som grundlagen säger och att vi också tittar på förändringar av det feodalsystem som härstammar från 1700-talet.

Jag tycker att vi som riksdagsledamöter skall se helheten i en nation och ta hänsyn till de förslag som bl.a. de historiska arrendeföreningarna har framfört. Det handlar bl.a. om att man inte längre vill stå under ett adligt förmyndarskap, att man vill upphäva 1700-talets feodalrättsliga mandat ute i bygderna och att man vill ha rätt till friköp av sin fädernejord som man brukat under flera generationer.

Jag vill gärna för allas kännedom understryka, fru talman, att det vi talar om och diskuterar alltså är sådana arrenden som i flera generationer har arrenderats sedan år 1900. Vad gäller Rune Persson som en god före-

trädare för arrendatorer av historiska arrenden, fru talman, har han getts möjlighet att köpa delar av sin fastighet, dock inte hela gården.

Fru talman! Jag vill med detta understryka vikten av det jag sade i mitt huvudanförande och yrkar därför bifall till den reservation som jag tillsammans med Tanja Linderborg och Yvonne Ruwaida har lämnat till betänkandet.

Anf. 24 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är ett väldigt litet fåtal kvar som inte har fått friköpa sina arrenden. Alla arrendatorer har fått en förstärkning av sin rätt, och jag tror att utvecklingen kommer att visa att man går vidare i den här frågan och att man kan lösa den på frivillig väg, t.ex. så som man har gjort när det gäller Persson, som är ordförande i Willands arrendatorsför-
ening. Det finns också som en möjlighet i den motion som Bengt Silfverstrand har skrivit.

Regeringen och riksdagen prövade ju den här frågan väldigt noga 1995, och det finns inga skäl i dag att göra ändringar. Det strider mot regeringsformen, och det strider mot Europakonventionen.

Anf. 25 BENGT KRONBLAD (s) replik:

Fru talman! Anita Persson säger att efter en viss tid kommer nog den här frågan att lösas, bara vi väntar på den tiden.

Ja, mina vänner, vi går nu in i 2000-talet och de här arrendena bildades på 1700-talet, så nog kan vi konstatera i dagens debatt att man har tagit en viss tid på sig. Men jag utgår ändå från att en modern svensk riksdag i slutet av 1900-talet kan ta bort det som finns kvar av 1700-talets förlegade sätt att tänka.

Jag tycker också att man skall lägga ett jordbrukspolitiskt perspektiv på frågan. Ett effektivt jordbruk förutsätter att man kan driva det på ett sätt som gagnar bygden och näringen och som också gagnar konsumenterna, så att vi får den bästa möjliga produktionen ur svenskt jordbruk. Gårdarna ligger på ett av de bästa tillväxtområdena med högsta bonitet i såväl skogs- som jordbrukssektorn. Men med det system som vi i dag utnyttjar begränsar man möjligheten till ett effektivt jordbruk. De här personerna gör en mycket kraftig och bra insats, men som arrendatorer har de inte möjlighet att göra det fullt ut så som de skulle kunna göra.

Därför ser jag det här ur ett rättsperspektiv. Men givetvis är det också viktigt ur ett konsumentperspektiv, och jag vill gärna säga till Anita Persson, som även är ansvarig för en del av konsumentpolitiken som lagutskottets vice ordförande, att det också finns ett intresse ur konsumenternas perspektiv att få de bästa varorna. Och det skulle dessa mycket goda och duktiga arrendatorer kunna ge oss som konsument i det framtida svenska hushållet.

Anf. 26 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag betvivlar inte det minsta att bönderna sköter sina jordbruk väl och att vi får bra konsumentvaror från dem. Det är det enda jag vill tillägga.

Anf. 27 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag vill först göra ett konstaterande när det gäller Rune Persson från Willands arrendatorsförening, som nämndes här. Jag talade själv med honom i över en timme efter det att han hade uppvaktat lagutskottet, och det verkade inte på något sätt som om han var förvånad över motionen – snarare tvärtom. Han tyckte att det var en väldigt angelägen motion som borde bifallas av riksdagen.

Anita Persson talar om att det finns ett allmänt intresse för en friköpsrätt vad gäller historiska arrenden. Jag tror inte att det finns ett allmänt intresse av att ha kvar ett slags modern variant av livegna torpare. Jag tror, som jag tidigare sade i mitt anförande, att skulle man fråga svenska folket skulle en majoritet ge friköpsrätt när det gäller de historiska arrendena.

Det sägs att det skulle vara ett fåtal som berörs av denna friköpsrätt. Det låter som om det skulle vara fem, tio stycken. Jag har personligen talat med fem, tio stycken som är personligen berörda, och jag tror inte att alla dessa har hört av sig. Man vill också kontrollera exakt hur många det är som berörs. Det är en fråga som vi inte har något konkret svar på i dag. Men i princip är det viktiga inte hur många som berörs. Det kan vara 5, det kan vara 100, det kan vara 10 000. Antalet skall inte vara det viktiga, utan det är principen som skall vara det viktiga.

Jag vill också tillägga att EU:s jordbrukspolitik, med bidrag som inte alltid är motiverade, gör att jordägarna i dag tyvärr har ett mindre intresse av att friköpa arrendena. Vad gäller äganderätten utgörs en stor del av värdet av arrendena av de investeringar och det arbete som har gjorts av arrendatorerna. Det är detta som är en stor del av värdet av arrendena, inte själva marken. Den har brukats under en lång tid av arrendatorerna. Jag skulle snarare vilja säga att det kan vara ett brott mot äganderätten att de som egentligen är ägare inte kan få köpa marken.

Anf. 28 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Det här är naturligtvis en utomordentligt knepig historia, och jag får i den här saken tala för mig själv.

Jag delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionen och menar att man skall bifalla reservationen. Detta gör jag utifrån utgångspunkten att äganderätten är utomordentligt viktig och värdefull ur alla de synvinklar som jag inte närmare tänker utveckla här. Men det bör ändå markeras att äganderätten är fundamental för att man skall få ett samhälle att utvecklas väl.

Vi har i olika sammanhang i Sverige lyckats urgröpa äganderätten på olika sätt. Vi talar om funktionssocialism, dvs. att man plockar bort olika egenskaper ur äganderätten så att den till slut inte får något innehåll. Detta är inte en bra utveckling, utan i princip skall avtalsprincipen gälla.

I det här mycket speciella fallet har vi fått fram fenomen som återspeglar förhållanden långt tillbaka i tiden i vår historia. Det är naturligtvis speciella förhållanden kring fideikommissen och liknande som har gjort att det här har kunnat leva kvar. Det är svårlöst, men jag tycker ändå att man skall sätta ned foten och säga: Det här har gått alldeles snett, och det måste vi kunna rätta till utifrån ett allmänintresse.

Vi har nämligen ingen åstundan att låta sådant här leva kvar med allt vad det innebär av negativa förhållanden. Vi kan inte försvara oss med att

det kanske är ett fåtal personer som har hamnat i den här situationen. Det är oegentligt att inte dessa jordägare kan lösa det här problemet eftersom deras äganderätt i stort sett är ett tomt skal. De får bara ut en avkastning, förmodligen en ganska dålig avkastning. Bättre hade varit att ha pengarna på bank. I dessa klart avgränsade fall när vi talar om historiska arrenden skall man alltså väga ta det här steget.

Om jag har förstått det rätt är t.ex. LRF och andra bondeorganisationer rädda för att om man skulle acceptera historiska arrenden så skulle jordägarna framgent bli nervösa för att arrendera ut sina jordar. Men jag tycker att det är så entydigt definierat vad man talar om att en sådan rädsla är helt obefogad.

När detta är sagt kan man naturligtvis också väga in den sociala aspekten. Det är ju ingen tvekan om att det måste vara utomordentligt negativt för dessa människor att leva under sådana här förhållanden. Jag säger inte att de har en avgörande betydelse, men jag tycker faktiskt att de är beaktansvärda i de här mycket klart definierade och speciella fallen.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Anf. 29 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Äganderätt är viktig. Medborgarrätt är minst lika viktig. Äganderätt är silver. Medborgarrätt är guld. Äganderätt måste bygga på medborgarrätt.

I århundraden har befolkningen under de s.k. historiska arrendena förvägrats rätten att äga sin jord. Det är den rätten som den vill ha. De tvingades tidigare till flera hundra årliga dagsverken, körslor och avgifter till adliga slottsherrar. De som inte orkade blev i många fall vräkta från sina hem och från den jord som de i generationer brukat. De fortfarande i många avseenden livegna torparna till de kvarvarande godsen har i många fall genom dagsverken och genom erlagda arrendeavgifter i själva verket betalat sitt arrendeställe många gånger om.

Att avskaffa denna sista rest av ett feodalt system måste ses som ett led i en politik för ökad social och ekonomisk rättvisa och ett fullgörande av samhällets plikt att se till att medborgarna i alla delar av landet ges rätt till självständighet och frigörelse från ett helt tidsfrämmande förmynderi.

En lag om friköpsrätt för jordbrukarbefolkningen under de historiskt betingade ägarsystemen kränker ingen enskild äganderätt till någon jord som någon ägare aktivt brukat, bebott eller är beroende av för sin utkomst. Det är inte korrekt att påstå att det skulle vara kränkande för äganderätten att införa en friköpsrätt.

Det går inte att på saklig grund åberopa Europakonventionens egendomsskydd så länge detta inte är prövat. Det fanns en möjlighet för lagutskottet att hantera det här ärendet på ungefär samma sätt som den fråga som gällde kärnkraften, men det har man inte gjort. Så länge man inte har gjort det står ord mot ord. Vi som säger att detta inte strider mot Europakonventionen har lika rätt som de som menar motsatsen. Pröva detta så får vi se!

Det historiska arrendejordägarsystemet har, särskilt under fideikommisen, hämmat landsbygdens utveckling. Jag kan notera vad lagutskottet skrev redan 1982, då en motion av samma innebörd behandlades. Utskottet framhöll att det ville peka på att en friköpsrätt ligger i linje med den jordbrukspolitiska målsättningen att ägande och brukande av jordbruks-

mark bör vara förenade. Det fanns enligt utskottets mening starka skäl som talade för att en friköpsrätt till historiska arrenden borde införas.

Detta borde väl åtminstone i någon mån oroa en och annan centerpartist eller anhängare av devisen ”hela landet skall leva”. Det är märkligt att detta skulle vara inaktuellt 15 år senare. Man hävdar i olika sammanhang att vi skall försöka minska arrendedelen och få fler och fler bönder att äga sin jord. Man har möjlighet att visa denna inställning genom att stödja reservationen.

Bakom det historiska beslutet den 30 november 1989 stod en mycket stor riksdagsmajoritet. En utredning har sedan också klart slagit fast att en friköpsrätt är fullt möjlig att genomföra.

Sedan riksdagen senast behandlade den här frågan har överenskommelser i vissa fall träffats mellan godsägare och arrendatorer om friköp av arrenden, bl.a. på godset Trolle-Ljungby i Skåne och i Blekinge. Samtidigt fortsätter Domänverket och kyrkan att visa en positiv inställning till friköp. Det innebär att diskrimineringen mot den grupp av kvarstående arrendatorer som i generationer kämpat för att friköpa sina gårdar och fortfarande ser friköp som en livsuppgift framstår som allt klarare.

Det är helt enkelt ett godtycke som avgör om friköp på frivillig väg skall godtas eller inte. På godset Koberg i Västergötland finns i dag bara ett fåtal arrendatorer som berörs av friköp, men deras sakliga och moraliska skäl för att få till stånd ett friköp är desto starkare. Flera arrendatorer har förklarat sig villiga att acceptera en minimilösning innebärande att friköpet endast skall omfatta byggnader – för vilka man i regel svarat för praktiskt taget hela investeringskostnaden själv – och omkringliggande tomt.

Det handlar således om mycket måttfulla krav. Vi motionärer tog när vi väckte vår motion ett nytt grepp genom att begränsa förslaget till fall som är särskilt starka. I en utredning skulle man kunna sakpröva om det här är förenligt med Europakonventionens egendomsskydd. Det är praktiskt fullt möjligt att göra detta i ett sammanhang.

Det är synnerligen beklagligt att lagutskottet inte har kunnat gå med på ett så måttfullt krav. Man har inte gjort någon förnyad sakprövning. Man har egentligen inte tagit ställning till det nya förslaget. Det gäller en historisk skamfläck, som Sveriges riksdag en gång för alla borde tvätta bort.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservationen.

Anf. 30 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är litet förvånad över Bengt Silfverstrands angrepp på lagutskottet för att vi där inte har prövat frågan. Vi har väldigt noga prövat Bengt Silfverstrands senaste motion. Vi har bl.a. tagit emot en uppvaktnings fråga från ordföranden för Willands arrendatorsförening, som beviljades företräde i utskottet i ungefär tre kvarts timme. Därefter har utskottet diskuterat denna fråga.

Anledningen till att vi inte aktualiserade en särskild friköpslag i samband med införandet av den nya arrendelagen var att detta prövades av regeringen och riksdagen 1995. Då uttalade man helt klart att detta strider mot Europakonventionen och mot regeringsformen 2 kap. 18 §. Att sätta i gång en stor utredning kostar, som jag ser det, alldeles för mycket pengar. Jag tror inte heller att en sådan skulle leda till någonting.

Vad man borde göra är att försöka få i gång sådana frivilliga uppgörelser som också kommer till stånd för fler och fler. Jag ser detta som mycket positivt. Det är mycket trevligare att kunna lösa frågor på frivillig väg än att behöva göra det med tvång.

Med detta, fru talman, yrkar jag avslag på motionen och på reservationen.

Anf. 31 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om någon stor utredning. Det gäller en liten, begränsad utredning, som skall ta ställning till ett förslag avseende byggnaderna och omkringliggande tomt. Det är alltså en helt annan situation än den som lagutskottet tidigare har prövat.

När det gäller påståendet att detta inte skulle vara förenligt med Europakonventionens egendomsskydd vill jag säga att jag har varit i kontakt med jurister ute i Europa som säger att detta är svårt att avgöra. I de fall som man har prövat, här åberopade av Tanja Linderborg, har det visat sig att det var förenligt med egendomsskyddet. Som en av juristerna uttryckt sig skulle det vara utomordentligt intressant att få detta prövat, eftersom det gäller något som är synnerligen specifikt för Sverige. Man kan därför också åberopa att det här skulle ha ett stort allmänt intresse.

Anf. 32 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Om man skall göra en sådan utredning som Bengt Silfverstrand kräver, tror jag inte att det kan bli en liten utredning. Då måste man utreda även det som behandlas i Europakonventionen. Justitiedepartementet har prövat detta, och jag förmodar att även Lagrådet studerade detta i samband med att propositionen framlades. Jag minns inte vad Lagrådet sade i frågan, men förslaget avstyrktes i propositionen och i Lagrådets yttrande.

Anf. 33 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Vi torde vara överens om att den prövning som i det här fallet avses exempelvis kan vara att låta Lagrådet få göra en bedömning på samma sätt som det hade tillfälle att göra när det gällde rätten att dra in tillstånd för att driva kärnkraftverk. Kravet från oss motionärer är inte mer långtgående än så. Beklagligtvis har lagutskottet dock inte velat sakpröva det här. Man har inte velat anta den lilla utmaning som det trots allt skulle vara att avgöra om detta är förenligt med Europakonventionens egendomsskydd. Det är beklagligt att lagutskottet inte har visat det lilla modet att en gång för alla se till att Sveriges riksdag kan tvätta bort denna snart 300-åriga historiska skamfläck.

Anf. 34 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Jag hade inte från början anmält mig till debatten. Jag har vid två tidigare tillfällen då frågan debatterats varit med. Men under diskussionens gång har jag känt att det är viktigt att få klarlägga en del saker som jag tycker har blivit felaktigt belysta.

Jag har varit arrendator i nära 30 år och tycker att det är viktigt att framhålla följande. Att vara arrendator är ett frivilligt åtagande. Vi vet från början att vi inte äger den mark vi brukar. Senare har vi fått en möjlighet att köpa marken.

Det är viktigt att veta att regler, lagar och förordningar klart har gynnat arrendatorns ställning gentemot jordägaren genom de förändringar som gjorts. Här har beskrivits hur arrendatorer har behandlats långt tillbaka i tiden. Det försvarar jag definitivt inte. Men vi lever nu i 1998, och det är viktigt att vi utgår från den situation som råder i dag.

I dag har arrendatorn en helt annan ställning och ett helt annat skydd när han gör investeringar i sitt arrendejordbruk. Jordägaren är skyldig att lösa ut arrendatorn om han skall frånträda sitt arrende. Det är en trygghet för den som brukar marken.

Här har varit många påståenden. Jag kanske inte bemöter dem i turordning. Men en sak som har påståtts är att oskäligt arrende tas ut. Jag känner inte till hur det är på olika ställen i landet. Men om det tas ut för högt arrende så har arrendatorn möjlighet att gå till en arrendenämnd och få avgiften prövad. Ingen kan, om inte arrendatorn går med på det, ta ut en oskäligen avgift. Man utgår från den avkastning marken ger, övrig byggnation osv. på arrendestället när nivån på avgiften bestäms.

Det är mycket mark i Sverige som arrenderas. Nästan 40 % av jordbruksmarken utgörs av arrenden. Där ingår ofta sidoarrenden och annat. Det är viktigt att det finns brukare på den jordbruksmark som finns.

Jag tycker att debatten blivit felaktig. Det handlar om många olika jordägare. Det är inte bara fideikommissarier och storgods. Svenska kyrkan och Domänverket äger mark. Det är många som har donerat mark till universitet. Om det nu stiftas en lag, kan även dessa gårdar på sikt bli historiska. Det skall även finnas en trygghet för den som äger sin mark, dvs. att om man vill arrendera ut den så måste man kunna få äga den ändå.

Liknande gäller vid hyra av bostad. Om jag hyr en bostad som överläts mellan generationer, skall jag då ha rätt att kräva att få köpa den? Om jag går in i ett hyres- eller arrendeavtal, vet jag från början vad jag har gett mig in på. Det finns jordbruk att köpa för den som vill äga sin mark.

Det är viktigt att det finns trygghet. Jag menar att tryggheten finns med den lagstiftning som nu gäller.

Det är beklagligt när det inte går att komma till frivilliga uppgörelser när jordägare vill avyttra sin mark och arrendator vill ta över. Det är inte något jag försvarar. Det är också beklagligt när det blir kärvat mellan jordägare och arrendatorer. Alla mår ju bättre om man kan samarbeta.

Anf. 35 BENGTT KRONBLAD (s) replik:

Herr talman! Det är en intressant redogörelse från Birgitta Carlsson. Den visar att hon inte riktigt har satt sig in i diskussionen. Det är riktigt att siffran 40 % arrenderad mark stämmer för utarrendering och inarrendering. Men det är inte den frågan vi diskuterar i dag, Birgitta Carlsson.

Vi diskuterar de historiska arrendena. De har ett helt annat perspektiv. Jag beskrev detta i mitt tidigare inlägg. Om jag inte var helt klar i min argumentation i det sammanhanget, vill jag hänvisa till hur det gick till på 1700-talet när man kom hem efter gjorda krigsinsatser och fick tillgång

till marken. Dessa marker har sedan till stora delar varit utarrenderade i generation efter generation över århundraden.

Den grupp vi diskuterar är de som har arrenderat i generationer sedan år 1900. Det är den gruppen vi diskuterar, Birgitta Carlsson. Det är för den gruppen, efter alla insatser kontra jordägandebeskattningen, som ett bifall till vår reservation skulle ge möjligheter till en öppning.

Detta bygger på rätt till friköp av fädernejord, där generationer har skapat viktiga tillgångar.

Kyrkan och Domänen har börjat visa vägen. Det skulle vara bra om de jordägare som sitter på historiska arrenden kunde titta litet grand på detta och ta till vara på vad det betyder. Kyrkan har gått före. Nu väntar vi bara på jordägarna. Tyvärr måste vi vänta på Birgitta Carlsson också.

Bland hennes partivänner finns det många som i flera år har motionerat om dessa frågor. T.o.m. gamle utskottsordföranden Einar Larsson i Borrbý kunde denna fråga väl. Jag gratulerar Birgitta Carlsson om hon tar till vara på de förslag som Einar Larsson lade fram i frågan.

Anf. 36 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller de partivänner som Bengt Silfverstrand lyfte fram, väcktes de motionerna från Centerpartiet långt tillbaka i tiden.

De förändringar som är gjorda till arrendatorns fördel har lett till att vi har ändrat uppfattning i frågan. Arrendatorns ställning har stärkts. Bengt Silfverstrand talar om de gods som erhållits på ett sätt som jag inte heller tycker är riktigt. De som äger marken i dag äger den på andra villkor. Jag tycker inte att de skall straffas för hur marken en gång i tiden har erhållits.

Visst kan vi önska att arrendatorerna skall få friköpa sina gårdar. Med den utveckling som sker inom jordbruket tror jag att fler kommer att få den möjligheten.

Anf. 37 BENGT KRONBLAD (s) replik:

Herr talman! Birgitta Carlsson för en argumentation mot Bengt Silfverstrand. Jag utgår från att det är Bengt Kronblad som hon för debatten mot. Vi fortsätter med den utgångspunkten.

Det är inte bara gamla personer inom dåvarande Centerpartiet som var klarsynta. Före denna debatt i dag hade vi en debatt i svenska riksdagen om polissystemet. Initiativtagare till debatten var Ingbritt Irhammar. Hennes spontanitet och kunskap i den frågan avspeglas också i hennes motion för något år sedan, där hon krävde, tillsammans med Marianne Andersson i Centerpartiet, att förslag skulle läggas fram om friköpsrätt. Detta innebär att det inte bara är äldre personer som nu inte sitter i riksdagen som är klarsynta, utan att det fortfarande finns de som har en klar synthet i frågan om historiska arrenden.

Det är riktigt att det finns en arrendenämnd och att arrendeavtalen i viss del har förstärkts. Men det hjälper inte fullt ut dem som arbetar varje dag med att skapa kapital, varor och konsumentvärde på gårdarna.

Det är självklart inte så att jordägaren rakt igenom skall bli av med sin ägandefunktion. Men efter att ha brukat dessa delar tillsammans i generationer sedan 1900 skall det finnas en möjlighet till friköp. Det är det

steget som skall tas. Då växer demokratin. Jag tror att Birgitta Carlsson skulle vilja ha det så och att hon inte skall binda sig så mycket vid det gamla. Lyssna på Irhammar. Det är behövt.

Anf. 38 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag bytte efternamn på Bengt Kronblad och Bengt Silfverstrand. Det var ett misstag.

Jag delar inte Ingbritt Irhammars uppfattning i den här frågan. Jag står för det jag har sagt. Det är viktigt att vi värnar äganderätten. Det är också viktigt att vi har bra villkor för den som är arrendator, och det har vi i Sverige i dag.

Anf. 39 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag noterar med visst intresse att en företrädare för Centerpartiet och moderneringen inte bekymrar sig mer för landsbygdsbefolkningens intressen och rätt att värna om sitt eget kulturarv. Det är precis vad denna minoritet vill, så länge det finns en grupp människor, i detta fall aktivt arbetande bönder, som tycker att de är diskriminerade på grund av att de är offer för en lagstiftning som infördes på 1700-talet. De privilegier som adeln gavs då har de fortfarande kvar i dag. Centerpartiet vill inte avskaffa dem.

Jag tycker inte att man kan ta så lätt på möjligheten att gå till en arrendenämnd. Jag skall ta ett exempel. I Trolle-Ljungby i Skåne och Blekinge rör det sig om höjningar på i vissa fall 50 %, som man införde när man trodde att riksdagen en gång för alla hade avfört friköpsfrågan från dagordningen. Är det inte märkligt, Birgitta Carlsson, att de här chockhöjningarna kom just i det ögonblicket när man trodde att frågan var slutkörd?

Låt mig göra den klara deklARATIONEN: Så länge jag orkar och om jag får möjlighet att vara kvar som riksdagsledamot kommer jag att fortsätta att driva den här frågan.

Anf. 40 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tar först frågan om arrendehöjningen. Om man ser till arrendeavgiften är den ofta inte ens så hög att den täcker räntan på det värde som en gård betingar. Jag kan inte svara hur skälig höjningen på 50 % var, eftersom jag inte vet hur lågt eller högt arrendet var från början. Förmodligen var det väldigt lågt från början, eftersom det höjdes så mycket. Om det hade varit en oskäligen avgift som togs ut hade man kunnat få den prövad och med all säkerhet också sänkt. Jag känner till åtskilliga fall där arrendet har höjts för mycket och efter en prövning fått sänkas igen. Den möjligheten finns alltså. Man måste veta mer innan man kan säga att höjningen är oskäligen.

Att vi är för en levande landsbygd är en självklarhet. Tyvärr har landsbygden avfolkats i nästan hela landet under den tid som jag har levat. Man kan definitivt inte skylla på att det finns arrenderad mark, utan det är många andra omständigheter som avgör. Tyvärr har lönsamheten inom jordbruket blivit sämre, och man måste många gånger ha en sysselsättning vid sidan om för att över huvud taget klara av att vara lantbru-

*Fel! Okänt
växelargument.*

kare i dag. När det då inte har funnits arbetstillfällen har det gjort att bygder har avfolkats.

Anf. 41 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är klart att man har den formella möjligheten att förhandla om arrendeavgiften, men det är förknippat med mycket stora problem och i flera fall bevisligen också psykiska problem när det kommer sådana här chockhöjningar.

Jag skall gå vidare med mitt exempel. Det rörde sig i detta fall om en höjning av arrendet från 51 000 kr till 103 000 kr. Flera arrendatorer har utnyttjat möjligheten till bidrag för att bevara kulturmiljön och den biologiska mångfalden. Sådana bidrag utgår med 800 kr per hektar. Trots att dessa värden är skapade av jordbruksbefolkningen och inte av godsherrarna vill man genomföra denna chockhöjning.

Jag noterar, herr talman, att Centerpartiets omsorg om landsbygdsbefolkningen omfattar alla utom den grupp som råkar vara arrendatorer till de gamla godsens och adelsherrarna.

Anf. 42 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Bengt Silfverstrand drar för långt gående växlar på detta. Självfallet värnar vi alla människor på landsbygden. Jag delar inte Bengt Silfverstrands uppfattning i den frågan.

När det gäller att få hjälp vid eventuella höjningar har LRF en arrendeombudsman som ställer upp för alla lantbrukare som är med i LRF och som begär den hjälpen.

Anf. 43 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Man kan säga att här finns en skiljelinje mellan Miljöpartiet och Centerpartiet. Vi anser att även den som brukar och investerar i ett jordbruk och har gjort det i minst 40 år – dessutom när jordägaren själv inte har gjort detta sedan 1900 – skall kunna köpa marken. Det finns en viss brukarprincip i detta. Jag vill påminna om det jag sade, att en stor del av arrendets värde ligger i de investeringar som arrendatorn själv gör. Där hämmas man om man inte vet att man har en friköpsrätt. Där minskar lönsamheten på landsbygden, därför att det finns arrendatorer som hämmas på grund av den administration som finns i dag. Det är åtminstone den information som jag har fått.

Jag vill även påpeka att en av de omständigheter som gör att landsbygden i dag avfolkas är det samarbete som har varit mellan Centern och Socialdemokraterna och den regionalpolitiska och ekonomiska politik som har förts. Jag vill upprepa att en friköpsrätt för historiska arrenden vore positivt för en levande landsbygd på många olika sätt.

Anf. 44 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har själv varit arrendator i 30 år, och jag vet vad det innebär att göra en investering. En arrendator diskuterar givetvis och kommer överens med jordägaren innan han gör investeringen.

Dessutom är den avgift man betalar för arrendet i regel inte så högt tilltagen, utan man kan göra vissa åtaganden. Under den tid som man är arrendator får man göra avskrivningar. Man vet alltså vad man ger sig in

på. Vissa inventarier och investeringar som gjorts kan man också ta med sig om man väljer att avsluta sitt arrende.

Det har definitivt ingenting att göra med om landsbygden är levande eller inte. Det är inte rätt skylla på Centerpartiet och Socialdemokraterna för den förflyttning som har skett, vilket Yvonne Ruwaida försöker göra. Trenden att folk söker sig till storstäderna har att göra med förändringar i samhället i stort. Det är inte bara landsbygden som avfolkas utan även mindre orter. Det är inte lantbrukaren som flyttat.

Anf. 45 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att politiken påverkar samhället i stort. Vi har under de senaste åren haft den största avfolkningen från landsbygden på oerhört lång tid i Sverige. Jag tror att politiken har påverkat detta.

Bortsett från det vill jag säga att jag tror att vi har principiellt olika inställning. Jag säger inte att arrenden i sig behöver vara av ondo – absolut inte. Men det finns en gräns där brukarintresset blir större än ägarintresset, och där medborgarintresset och demokratiintresset blir större. Historiska arrenden är en väldigt specifik situation, där arrendatorn har varit brukare under lång tid.

Birgitta Carlsson gjorde tidigare jämförelsen med att hyra en bostad. Jag vill då påpeka att detta att hyra en bostad inte är en företagsverksamhet. Det är inte alls samma villkor. Man gör inte samma investeringar när man hyr en bostad som när man arrenderar och bedriver ett jordbruk. Det är stor skillnad, och man kan inte göra den jämförelsen. I en förlängning tycker jag ideologiskt och principiellt att man även skall kunna äga sitt boende. Det kanske vi kan återkomma till i riksdagen i framtiden.

Anf. 46 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Jag måste nog förlänga debatten litet grand. Birgitta Carlsson införde nämligen en ny vision i den här frågan som var mycket intressant. Hon sade att arrendepriset är så lågt att det inte täcker räntan på priset på gården i vissa fall. Det var mycket intressant ur perspektivet historiska arrenden.

Återigen konstaterar jag att Birgitta Carlsson inte har satt sig in i vad vi diskuterar i dag. Vi diskuterar historiska arrenden, som givetvis har en prissättning beroende av den insats som gjordes under 1700-talet, när det gjordes olika insatser på internationell mark. Det är alltså icke något pris.

Skulle det vara så att man har någon annan kostnad på denna gård, Birgitta Carlsson, är det investeringarna. Det vi diskuterar i dag är investeringar på gården, och i samtliga av de fallen görs de ju av arrendatorn. Det är av denna anledning som arrendatorerna skall ha ett bättre skydd och bättre förutsättningar att driva jordbruk på historiska arrenden och få friköpsrätt. Där är den stora skillnaden. Arrendatorerna har tagit på sig hela kostnadsbiten. Så är läget.

Birgitta Carlsson säger att det är för låga arrendepriser och att det skulle vara bättre att ha ränteintäkter i stället därför att de skulle vara högre. Skulle det ha varit så hade det varit ett utmärkt argument. Då tycker jag att Birgitta Carlsson och jag skall åka ut i landet och säga: Kära markägare, sälj omgående alla historiska arrenden och sätt in pengarna på banken så får ni större intäkter och då får arrendatorerna i framtiden äga

*Fel! Okänt
växelargument.*

sina historiska arrenden. Skall vi börja resan redan i morgon? Jag hälsar Birgitta Carlsson välkommen ned till Skåne!

Anf. 47 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag tänker inte åka runt med Bengt Kronblad. Jag har mitt förtroendeuppdrag som riksdagsledamot från Skaraborg, och jag tänker fortsätta med det uppdraget.

Anledningen till att jag gjorde en jämförelse mellan räntekostnad och arrendeavgift – Bengt Kronblad hängde upp sig på det – var att jag ville belysa kostnaden för den som brukar eller äger marken. Jag räknar i alla fall så. Man jämför i många fall kostnader för arrendet för att se vilket som är mest kostsamt eller mest lönsamt. Jag tycker att Bengt Kronblad gör för stor sak av att jag gjorde den jämförelsen.

Anf. 48 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Som en avslutande replik vill jag säga att detta visar att det Birgitta Carlsson tar upp i sitt inlägg bygger på en vanlig arrende-funktion med ett vanligt ägande av fastigheten. I det här fallet för vi en debatt om historiska arrenden. Det är skillnaden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

*Romkonventionen –
tillämplig lag för
avtalsförpliktelser*

7 § Romkonventionen – tillämplig lag för avtalsförpliktelser

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1997/98:LU9

Romkonventionen – tillämplig lag för avtalsförpliktelser
(prop. 1997/98:14)

Anf. 49 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Efter den levande debatten om historiska arrenden kommer vi till någonting som kanske inte är lika levande. Det gäller Romkonventionen – tillämplig lag för avtalsförpliktelser. Där vill vi i Miljöpartiet att vi reserverar oss i fråga om artikel 7.1 i Romkonventionen. Jag vill påminna kammaren och även utskottet om att vi i riksdagen 1993 antog en lag som hade samma principiella innebörd. Det handlade om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal som var ett EU-direktiv. Då reserverade sig riksdagen mot detta. Man sade att det var främmande för svensk rätt att tillämpa andra länders tvingande regler. Man sade att det kan bli flera olika regler som kan bli tillämpliga på samma rättsförhållanden, alltså flera olika regelsystem. Det innebär en osäkerhet för berörda parter.

Detsamma gäller i fråga om artikel 7.1 i Romkonventionen, det är exakt samma princip. Här har utskottet sett många för- och nackdelar, man har inte varit helt övertygad om att det här är rätt. Då sade man nej till principen med dessa argument. I dag säger man ja. Jag undrar om inte det beror på den praxis som har varit regeringens linje, och tyvärr också för en stor majoritet av riksdagen i EU-frågor, att man väldigt sällan utnyttjar

rätten att reservera sig, att driva en annan linje. I den här frågan finns det ett antal länder – Tyskland, Irland, Storbritannien, Luxemburg och Portugal – som har reserverat sig.

Detta är en väldigt komplex rättslig fråga som inte är så lätt att förklara i talarstolen. I dag säger vi vad gäller vilka regler som skall tillämpas, alltså lagvalsregler, att det finns en viss osäkerhet. Men osäkerheten ökar om man antar artikel 7.1.

Jag vill även kommentera det utskottet säger om att vi skall värna nordisk rättslikhet i denna fråga. Nordisk rättslikhet för mig vore om alla Skandinaviens länder antog artikel 7.1. Hur är det med Norge och Island – ingår de fortfarande i Norden?

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation, där vi vill att Sverige reserverar sig mot artikel 7.1 i Romkonventionen.

Anf. 50 KERSTIN KRISTIANSSON (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkandet och avslag på den reservation som gjordes i utskottet till förmån för motionen. I motionen yrkas att riksdagen beslutar att Sverige enligt artikel 2.2 i Romkonventionen skall förbehålla sig rätten att inte tillämpa artikel 7.1, som handlar om tillämpning av internationellt tvingande bestämmelser i utländsk lag som inte är avtalsstatut. Motionären, i det här fallet Yvonne Ruwaida och Miljöpartiet, menar att regeln försvårar för parterna att utse vilka regler som skall tillämpas på deras avtal och leder till att olika länders regler kan bli tillämpliga på samma rättsförhållanden. Dessutom kan, menar man, även offentlighetsregler i annan rättsordning slå igenom vid tillämpningen.

Denna uppfattning delas inte av utskottsmajoriteten, som tycker att propositionen även i denna del skall tillstyrkas. Argumenten för ett sådant tillstyrkande är bl.a. följande.

Bestämmelserna ger domstolarna möjlighet att komma till samma resultat oavsett vilken lag parterna har valt och oavsett i vilket land talan har väckts. Därmed ökar möjligheterna för en enhetlig praxis, såvitt jag kan förstå. Reglerna som ett land har valt göra internationellt tvingande syftar dessutom många gånger till att skydda en svagare avtalspart. För att detta syfte skall uppnås, oavsett i vilket land prövningen av en tvist sker, behövs en regel i enlighet med den i artikel 7.1. Artikeln är dessutom utformad så att domstolen kan ta hänsyn till omständigheter som innebär att tillämpningen av internationellt tvingande bestämmelser i annan rättsordning än avtalsstatutet ger ett ej förutsett och kanske oönskat resultat. Regeln är nämligen fakultativ och lämnar öppet i vilken utsträckning verkan skall ges åt internationellt tvingande regler i ett annat lands rättsordning. Hänsyn skall tas till karaktären av och syftet med den internationellt tvingande bestämmelse som är aktuell och vad som kan bli resultatet om bestämmelsen tillämpas eller ej.

Mot bakgrund av det handlingsutrymme som domstolen har är den omständigheten att det i något fall kan bli fråga om att beakta offentlighetsregler i ett annat land inte speciellt starkt argument mot att införa bestämmelsen i artikel 7.1.

Det andra, gällande tillämpningen av olika länders lagar på samma rättsförhållanden, är en situation som kan uppkomma också genom att Romkonventionen gör det möjligt för parterna att ange tillämplig lag för

*Fel! Okänt
växelargument.*

endast en del av ett avtal. Jag förutsätter att om domstolarna tillämpar regeln på ett förnuftigt och klokt sätt och utifrån att tvisten skall få en så rimlig utgång som möjligt måste bestämmelsen snarare ses som en tillgång än en fara.

Herr talman! Jag slutar med det jag började med, att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 51 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag tänker inte förlänga debatten alltför mycket, men det var några saker som jag reagerade över. Det här är ingen lätt fråga. Hur än rättspraxisen kommer att bli ökar osäkerheten om man antar artikel 7.1 och inte reserverar sig. Eftersom så många länder reserverat sig tycker jag att Sveriges linje borde vara att följa dem, speciellt med tanke på den osäkerhet som man ändå själv uttrycker i betänkandet och i förarbetet.

Jag anser inte att en enhetlig praxis är någonting att eftersträva. En sådan enhetlig praxis skulle komma att bygga på ett osäkerhetsmoment. Det är inte så att vi i Sverige utgår från vad vi vill, utan det blir en sorts domstolspraxis som skall gälla.

Jag tror att svenskt domstolsväsende och rättssystem har en anorlunda syn på hur man skyddar en svagare part än vad t.ex. Hollands eller Italiens domstolsväsende och rättssystem har. Det här är en komplex fråga, och situationen i dag är inte heller lätt. Väldigt många befäror att situationen kommer att bli mycket mer osäker och mycket svårare. Att tycka att en enhetlig praxis vore bra tycker jag på något sätt är att lämna ifrån sig ansvaret för att få ett system som vi är med och påverkar. Hur kommer denna praxis att se ut? Det vet vi inte i dag.

Det kan vara intressant att notera att Stockholms handelskammare och även SAF har ansett att Sverige skall reservera sig just för att de tycker att det, när vi nu skall utveckla näringslivet, är väldigt negativt att rättsosäkerheten på det här sättet faktiskt blir ännu större än vad den är i dag. Det är inte bra i dag, men det här gör det inte bättre.

Anf. 52 KERSTIN KRISTIANSSON (s):

Herr talman! Jag delar inte Miljöpartiets uppfattning i just den här frågan. Jag ser här snarare möjligheter än de hotbilder som Yvonne Ruwaida radar upp. Vad gäller reservationer kan vi ju inte bara reservera oss för reserverandets skull, utan det måste också finnas klara motiv bakom. Just den här regeln tror jag ger mer möjligheter än vad den leder till de hotbilder som Miljöpartiet radar upp.

Jag blir litet förvånad över Miljöpartiet, vars ledamöter vanligtvis brukar prata sig varma för globalisering. Just i det här fallet gäller uppenbarligen inte de tankarna.

Anf. 53 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag tycker inte att artikel 7.1 har med globalisering att göra. Vi har redan i dag olika regler för handel och konsumentköp, t.ex. i Haagkonventionen. Det är inte det vi motsätter oss. Vi motsätter oss den ökade rättsliga osäkerheten. Vi anser att svenska konsumenter kan komma att bli lidande av detta. Vi menar, vilket också den svenska riksdagen menade 1993, att det är främmande för svensk rätt att tillämpa

andra länders tvingande regler. Det här blir ett ökat osäkerhetsmoment. År 1993 gällde det i och för sig tillämpligheten för lag för vissa försäkringsavtal. Då hade hela riksdagen samma synpunkt som jag har i dag.

Jag tror snarare att synpunkterna har förändrats på grund av att vi i dag är medlemmar i EU och att vi helt enkelt inte tycker att vi kan reservera oss. Jag vill inte att vi skall reservera oss för reservationens skull utan för att kunna påverka och förändra. Det finns väldigt många andra länder, bl.a. Tyskland, som faktiskt har samma åsikt som Miljöpartiet.

Jag vill också komma tillbaka till den nordiska rättslikhet som utskottet konstaterar i betänkandet. Jag undrar: Är Norden i dag bara Finland, Danmark och Sverige? Ingår inte Norge och Island i Norden?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

8 § Vissa familjerättsliga frågor

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU10
Vissa familjerättsliga frågor

Anf. 54 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Vi skall nu behandla lagutskottets betänkande nr 10, som har rubriken *Vissa familjerättsliga frågor*. De familjerättsliga frågorna är verkligen aktuella i debatten nu. Det beror inte minst på att vi arbetar med en rad förändringar på det området. På lagutskottets bord ligger nu den stora propositionen om vårdnad, boende och umgänge. Vi arbetar med den, och vi skall ha en utfrågning i nästa vecka, den 10 februari. Det betänkandet kommer naturligtvis att bli mer omfattande än det betänkande som vi nu skall behandla.

Betänkande nr 10 behandlar i första hand en rad frågor som tas upp i motioner från den allmänna motionstiden, både från innevarande riksmöte och från föregående. Det är frågor om äktenskaps- och sambolagstiftningen, det är frågor om registrering av partnerskap, om vissa bestämmelser om faderskap, frågor om förmyndarskapslagstiftningen och vissa arvsrättsliga frågor.

Jag skall inte ta upp och behandla utskottets betänkande i dess helhet. Det kommer Anders Ygeman så småningom att göra. Rent allmänt finns en mycket bred majoritet kring de flesta överväganden som görs i betänkandet. Det finns några enstaka reservationer.

På en punkt, och det är den jag tänker beröra, är jag, och flera med mig, skiljaktig med utskottets majoritet. Det är fråga om en mycket stor minoritet. Utskottet är ungefär delat mitt itu i frågan. Det rör sig om frågan om talerätt i mål om hävande av faderskap. Jag tänker belysa frågan med ett fiktivt fall från den motion jag har väckt i det här ämnet. Jag tror att det fallet är ganska känt, i varje fall för utskottets ledamöter. Flera motionärer har engagerat sig i frågan.

Om den ena av två makar, i det här fallet mannen, avlider kan plötsligt en son eller dotter dyka upp och hävda att han eller hon är barn till

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Vissa familjerättsliga
frågor*

*Fel! Okänt
växelargument.*

den numera avlidne maken och, naturligtvis med all rätt, kräva sin sårkullsrätt. Om änkan inte känner till barnet – vilket naturligtvis borde vara det normala, men det kan ju hända att hon inte gör det – har hon inte någon möjlighet att ifrågasätta faderskapet, även om det kan visas upp en domstolshandling om det. Hon har ingen möjlighet att få faderskapet prövat på nytt i domstol. Det kan finnas många motiv till att göra en sådan prövning. Det kan finnas sociala skäl. Det kan naturligtvis finnas ekonomiska skäl. En person som går in i ett äktenskap där makarna från början har väldigt olika ekonomiska förhållanden kanske skulle ha begärt ett äktenskapsförord om hon känt till detta. Det kan också finnas en rad andra omständigheter som gör att man vill ompröva den här möjligheten.

Med nuvarande lagstiftning saknar alltså änkan möjlighet att väcka ett mål för att just häva det här faderskapet. Det kallas att hon inte har talerätt i lagens mening. Hon kan inte åberopa den lagparagraf enligt föräldrabalken 1 kap. 3 § som reglerar det här. Den ende som har talerätt i lagens mening i det här fallet är den som har ådömts faderskapet, dvs. den avlidne maken. Därmed finns det i det här fallet inte någon som har talerätt, och det kan inte prövas på nytt, inte ens av barnet i fråga. Det här är naturligtvis ytterst en rättssäkerhetsfråga för änkan, och det kan också vara det för barnet.

När den här lagstiftningen kom till fanns det kanske ingen anledning att ifrågasätta den här lagparagrafen, men sedan lagstiftningen kom till och efter det att den har verkat under en rad av år har det hänt väldigt mycket på det här området. Numera finns betydligt bättre teknik och möjligheter att fastställa faderskap, som gör att det här får en helt annan innebörd. Alltså borde man, med tanke på den tid som har gått och den tekniska utvecklingen, ompröva lagstiftningen så att den anpassas till nuvarande utveckling. Jag vill att man skall göra det. Det vill Centerpartiet, det vill Moderata samlingspartiet, det vill Folkpartiet, det vill Miljöpartiet och det vill Kristdemokraterna. Men Vänsterpartiet och Socialdemokraterna säger nej. Man kan fråga sig varför. Är inte rättssäkerheten lika viktig för alla, även för änkor, i det här samhället? Vad är det som tar över i det här fallet och sätter rättssäkerheten åt sidan?

Utskottet säger i sin majoritetsskrivning att reglerna i det här fallet måste bygga på en avvägning mellan olika intressen som gör sig gällande, och det kan jag hålla med om. Vidare säger man att bestämmelserna i första hand bör präglas av vad som är bäst för barnen. Även det kan jag hålla med om.

Men vad är det då som är särskilt viktigt när man ser till barnens bästa? Är det att säkert veta vem som är barnets far, eller är det att leva i fortsatt ovisshet om någon har ifrågasatt det? Det kan också diskuteras, tycker jag.

Därefter tar utskottets majoritet i sin argumentering upp två situationer för faderskapets fastställande: dels fastställande genom presumtion, dvs. den ursprungliga regeln att icke ifrågasätta faderskapet för de barn som finns inom äktenskapet i familjen, dels fastställande genom domstolsprövning. Jag delar majoritetens bedömning i presumtionsfallet.

En vänsterpartimotion, som blivit avstyrkt i sin helhet i utskottet, tar upp en längre gående fråga, nämligen att man skulle fastställa faderskapet med den moderna blodprovsteknik vi nu har vid varje barn som föds, inom eller utom äktenskapet. Det krav som jag har innebär ett betydligt

kortare steg, men inte ens det steget vill Vänsterpartiet ta i det här fallet. Detta förefaller mig något konstigt.

I presumtionsfallet tycker jag som sagt att det är ganska klart, men i domstolsfallet är det helt annorlunda. Den frågan är från början tvistig. Det kan gälla avgöranden, såsom i det fall jag tog upp, som ligger väldigt långt tillbaka i tiden när inte den moderna blodprovsteknik m.m. som vi har i dag fanns. Då kunde man inte heller fastställa faderskap med samma precision och säkerhet som i dag.

Därefter tar utskottet upp två överprövningar som har gjorts av Högsta domstolen. I det här fallet finns dock ingen resning, och detta tar man till intäkt för att man nu inte skall ändra dessa regler. Jag kan inte se att det heller är något skäl för att änkan i mitt fiktiva fall inte skulle ha en rättssäkerhet.

Den här frågan är också intressant i ett jämställdhetsperspektiv. Det här kan bara röra rättssäkerheten för kvinnor, och varför skall inte den vara lika säker för kvinnor som för alla? Därför bör man enligt min uppfattning i varje fall se över och pröva om den här lagregeln bör ändras. Det är kravet.

Med det som utgångspunkt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 8 vid utskottets betänkande och i övriga delar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 55 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! I lagutskottets betänkande 1997/98:10 tas vissa familjerättsliga frågor upp. I betänkandet behandlas ett tjugotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1996 och 1997. Jag tänker här bara beröra talerätten vid hävande av faderskap och återinförande av arvsrätt för kusiner.

Jag tänker börja med talerätten vid hävande av faderskap. Detta är, minst sagt, en ganska komplicerad fråga. Jag skall försöka förklara så tydligt och samtidigt så kortfattat som möjligt var problemen och oklarheterna finns.

Sedan 1969 ärver även barn som fötts utanför äktenskapet sin pappa. Vi kan nog alla, tror jag, föreställa oss änkans och de andra arvingarnas förvåning när det efter en makes död plötsligt dyker upp ett eller flera för dem okända barn med vilka de skall dela arvet. Änkan har små möjligheter att föra talan för att häva faderskapet om det råder tvivel om att dessa barn är barn till den avlidne maken. Utskottets ordförande Agne Hansson har beskrivit detta ganska ordentligt i sitt inlägg.

Det finns i princip tre möjligheter att fastställa eller anta ett faderskap. När ett barn föds inom äktenskapet finns det något som heter faderskapspresumtion: Man bara antar att maken är pappa till barnet. Här kan i vissa fall änkan och arvingarna väcka talan vid domstol, dock med vissa tidsfrister. När ett barn föds utan att föräldrarna är gifta med varandra fastställs faderskapet genom en faderskapsbekräftelse. I dessa fall är det oklart vem som äger rätt att föra talan om ogiltigförklarande av faderskapet. Om faderskapet fastställts genom en dom som vunnit laga kraft är faderskapet definitivt avgjort. En prövning kan bara ske om Högsta domstolen beviljar resning, och några regler om vem som är behörig att söka resning finns inte.

Herr talman! Så rörig och oklar är bilden, och så olika behandlas arvingars talerätt vid hävande av faderskap. Utvecklingen har ju gått framåt, och förfinade tekniska metoder att fastställa faderskapet finns i dag. Vi moderater anser att både änkan och den avlidnes barn skulle vinna ökad rättssäkerhet om ett antal av de oklarheter och olikheter som jag beskrivit förutsättningslöst utreds. Naturligtvis skall utgångspunkten vara barns bästa.

Moderaternas uppfattning delas av fyra andra partier: Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet. Utskottsmajoriteten, bestående av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, tycker jag ligger mycket nära ett bifall, men som så många gånger annars vågar man inte ta steget fullt ut. Man skriver i stället: "Om det i framtiden skulle visa sig att nuvarande regler leder till otillfredsställande resultat utgår utskottet från att regeringen i lämpligt sammanhang återkommer till riksdagen med förslag i ämnet."

Som representant för reservanterna anser jag att det inte är fråga om "i framtiden". Problemet finns här och nu redan i dag, så varför säga nej till detta?

Herr talman! Jag tänker nu övergå till återinförande av arvsrätt för kusiner. Det är nästan exakt ett år sedan vi diskuterade den frågan här i kammaren, även då med anledning av en motion från Moderaterna. Sedan dess har vi fått ganska många telefonsamtal som visat att många har varit positiva till att vi har tagit upp frågan.

Det har visat sig att väldigt många människor tror att kusiner *har* arvsrätt, och därför skriver man inte testamente.

Vidare har många som hört av sig till oss tagit upp att de tycker att det är svårt att föra en diskussion med Kammarkollegiet. Det är där man har hand om pengarna när det inte finns någon arvinge. Det är Kammarkollegiet som förvaltar Allmänna arvsfonden. Då skall man föra en diskussion med dem om att man kanske skall få ärva ändå. Det tycker folk känns väldigt jobbigt.

För oss moderater är familjen och släkten den viktigaste beståndsdel i ett samhälle. Vi vill naturligtvis också på olika sätt stärka familjens ställning. Ett sätt är att låta kusiner ärva. Det går faktiskt inte heller att bortse från den privatekonomiska betydelse ett arv har i dag.

Ett av skälen till att avskaffa arvsrätten för kusiner 1928 var risken för uppsplittring av jordbruksfastigheter och andra produktionsenheter i många små enheter. Detta ansågs ej vara bra ur nationalekonomisk synpunkt. Herr talman! Detta gäller inte i dag, 1998.

Det finns alltså många skäl för att återinföra arvsrätt för kusiner. Förutom dem jag redan har nämnt kan faktiskt svåra olyckor utplåna en hel familj på en enda sekund. Av förstäneliga skäl finns inget testamente. Man kan också säga att arv som i dag tillfaller Allmänna arvsfonden kan användas till ändamål som skulle ha varit helt främmande för den avlidne. Vidare har vi i Sverige många människor från andra länder, där synen på familjens betydelse och släkten som socialt och ekonomiskt skyddsnät är stark.

Vi vill att frågan om utvidgad arvsrätt skall tas upp i den pågående översynen av ärvdabalken.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 9, och naturligtvis står vi även bakom reservation nr 8 och kommer att stödja den vid en vote-ring.

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 56 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Förenta nationernas olika konventioner om mänskliga rättigheter har som ledande princip att var och en har rätt att bli bemött med respekt för den hon är. Ändå förekommer det att människor fördöms, inte på grund av egna förtjänster eller brister, utan på grund av deras kön, etniska tillhörighet eller sexuella läggning. Folkpartiet anser att alla former av fördomar och diskriminering måste bekämpas. Homosexuella är en grupp som utsätts för diskriminering och även för våld.

Herr talman! Införandet av partnerskapslagen var i detta hänseende viktigt. En liknande lag finns nu i Danmark, Grönland, Island och Norge. I Finland finns ett lagförslag och i flera utomnordiska länder övervägs införande av en partnerskapslag. Vi anser att Sverige genom sitt medlemskap i Nordiska rådet bör verka för en nordisk partnerskapskonvention. I dag kan t.ex. inte två danskar som under många år är bosatta i Sverige ingå partnerskap utan att åtminstone en av dem avsäger sig sitt danska medborgarskap och blir svensk medborgare. Det här är inte i överensstämmelse med nordisk tradition inom social lagstiftning. Vi anser också att Sverige bör dela med sig av sina erfarenheter från partnerskapslagstiftningen till andra länder som står inför liknande beslut.

Herr talman! Att kunna ingå partnerskap på svenska ambassader anser vi också skall vara möjligt om personerna uppfyller kraven för registrering enligt svensk lag. Att motivera avslag på en sådan begäran med att det är för få som vill ingå partnerskap på en utländsk ambassad anser inte vi är tillräckligt. När det gäller registrering av partnerskap i Sverige kan vi konstatera att det fortfarande finns ett antal kommuner som saknar registreringsförrättare, och på senaste tiden har vi kunnat ta del av uppgifter om att borgerliga vigselförrättare säger nej till att vara partnerskapsförrättare. Det är därför speciellt viktigt att dessa förrättare finns i kommunerna, inte minst med tanke på att den registrering som kan ske vid domstol i hög grad begränsas av tingsrätternas öppettider.

Herr talman! Det är flera olika områden som berörs i det här betänkandet, och jag vill bara kort beröra det som har varit aktuellt i de två tidigare inläggen, nämligen talerätt i mål om hävande av faderskap. Jag tänker inte alls gå in på en beskrivning, det har gjorts på ett mycket bra och tydligt sätt av de föregående talarna. Jag vill bara konstatera att det inte finns några klara regler i fråga om talerätten, och mycket är oklart både när faderskapet har fastställts genom presumtion och när det gäller faderskap som har fastställts genom dom. Det är naturligtvis otillfredsställande, och självfallet stöder vi kravet på att det här förhållandet skall bli föremål för en förutsättningslös utredning.

Folkpartiet står naturligtvis bakom samtliga reservationer som vi har undertecknat, men jag yrkar här bifall endast till reservation nr 4.

Anf. 57 TANJA LINDERBORG (v):

Herr talman! Det här betänkandet, som rör familjerättsliga frågor, tar bl.a. upp en rad motioner om krav på förbättringar av homosexuellas situation inom familjerättens område.

I fjol presenterade kriminologen Eva Tiby en undersökning som visar att 23 % av alla homosexuella någon gång har utsatts för brott enbart därför att de är homosexuella. Under de senaste tio åren har minst 27 personer mördats av samma skäl.

Personer som inte accepterar en allmänt förbättrad attityd mot bögar, lesbiska och bisexuella försöker nu med odemokratiska medel skrämja dessa grupper. Homosexuella har blivit ett lovligt byte vad gäller hetspropaganda, inte minst genom att Riksförbundet för sexuellt likaberättigande på senare tid har utsatts för en allt hårdare press från nazisthåll. Lokaler i Linköping, Stockholm och Trollhättan har angripits av anti-homosexuella grupper. Men som lagstiftare får vi naturligtvis inte låta oss påverkas eller huka för den här typen av organiserat våld. Jag ser en risk i att om inte homosexuella jämställs med heterosexuella i lagstiftningshänseende skulle det faktiskt kunna uppfattas som att de inte är lika mycket värda som heterosexuella.

Partnerskapslagens tillkomst innebar stora landvinningar, men fortfarande återstår en hel del att göra. Det handlar t.ex. om att åstadkomma en nordisk partnerskapskonvention, att de som så önskar kan få sitt partnerskap registrerat på svenska ambassader utomlands, liksom att sätta press på de kommuner som ännu inte inrättat partnerskapsförrättare.

Lagen har nu varit i kraft i tre år och därför är det dags att ta nästa steg mot ett likaberättigande. Enligt min uppfattning bör de homosexuella ges möjlighet att ingå äktenskap på samma villkor och med samma rättsverkningar som heterosexuella. Därigenom kan den särlagstiftning som partnerskapslagen innebär avskaffas.

Ett steg i rätt riktning som jag tycker är värt att notera är att skillnaden vad gäller rätten till bostadsbidrag nu äntligen har upphört, och att Sambandekommitténs direktiv är att överväga om skillnaderna i den rättsliga behandlingen av homosexuella sambor jämfört med heterosexuella är motiverade. Den frågan utreddes visserligen av Partnerskapskommittén, som föreslog en lag om sambor av samma kön, och därför borde egentligen inte frågan behöva utredas på nytt. Men, som sagt, nu har vi en ny kommitté som tittar närmare på det här och därför får vi väl avvakta den. Det är skälet till att jag har valt att inte reservera mig mot utskottsmajoritetens förslag i den här delen. Jag utgår från att kommittén kommer med ett förslag till reformerad lagstiftning, och om den inte gör det återkommer jag i frågan.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 7 under mom. 8 och står naturligtvis bakom samtliga reservationer som jag står som undertecknare av.

Agne Hansson berörde talerätten, vilket också andra talare har gjort. Agne Hansson nämnde bl.a. en motion från Vänsterpartiet som skulle gå ännu längre än reservanterna har gjort i sin reservation. Jag vill erinra ledamöterna om att det är en enskild vänsterpartimotion.

Jag har mycket lätt att sätta mig in i den situation som ni har beskrivit här. Det är naturligtvis en chockupplevelse om det vid makens dödsfall helt plötsligt dyker upp ett helt okänt barn. Men jag kan också mycket lätt sätta mig in i vad det skulle innebära för barnet om änkan skulle få talarrett. Man skulle dra i gång en blodprovsprocess. Barnet har visserligen inte haft någon kontakt med pappan men känner till honom och har utgått från att han är pappan. Helt plötsligt skall det ifrågasättas om mannen verkligen är pappan. Jag kan se det som väldigt kränkande för barnet.

Jag försäkrar er andra som står som undertecknare av reservationen att jag verkligen har tänkt på frågan och övervägt den oerhört noga. Jag har kommit fram till att det måste vara barnets bästa som väger tyngst. Jag tycker inte att det bara är en teknisk fråga. Det handlar i stor utsträckning om svåra etiska och moraliska överväganden.

Anf. 58 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag måste ändå ställa en fråga till Tanja Linderborg. Hon tycks ha övervägt den sista frågan väldigt mycket. Tycker Tanja Linderborg att det är bra att det fortfarande finns så många oklarheter kring vem som kan föra talan? Är det rättssäkert? Det är dessutom så olika i olika fall. Det finns en stor osäkerhet.

Det vi begär är att man förutsättningslöst skall titta över frågan. Man skall ha barnets bästa för ögonen, precis som Tanja Linderborg säger.

Därför har jag väldigt svårt att förstå varför man inte vågar ta steget och göra denna utredning.

Anf. 59 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Herr talman! Det handlar inte om att våga eller inte. Enligt min uppfattning är nuvarande lagstiftning fullt tillräcklig. Den skyddar den svagare parten. Den svagare parten är per definition i detta fall barnet.

FN:s barnkonvention stadgar att barnets bästa skall sättas i främsta rummet. Om man har konventionen för ögonen kan man inte komma till någon annan slutsats än att nuvarande lagstiftning är fullt tillräcklig på detta område.

Anf. 60 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är ett väldigt märkligt resonemang Tanja Linderborg för. Nog måste rättssäkerheten komma först. Man kan inte väga in så många andra saker. Rättssäkerheten måste vara det som är A och O både för änkan och barnet.

Det vi begär är en förutsättningslös utredning där man har barns bästa för ögonen och reder ut alla de oklarheter som finns om vem som kan föra talan, om man över huvud taget kan föra talan och varför det är så olika beroende på om faderskapet är erkänt eller fastställt. Det kan inte vara till gagn för barnet att det finns sådana oklarheter. Rättssäkerheten måste faktiskt väga tyngst när man gör en sådan förutsättningslös utredning som vi vill ha.

Anf. 61 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Herr talman! Det var som jag sade. Det är svåra etiska och moraliska överväganden. Det handlar inte om nya tekniska landvinningar.

Det är bara att konstatera att vi har olika uppfattningar på detta område. När det gäller rättssäkerheten anser jag fortfarande att barnets intresse måste vara det vägledande och förhärskande.

Anf. 62 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Familjerätten är i dag som ett klassamhälle. Den är som ett indiskt kastsystem. Lagen är en sorts norm. Den ger normer. Den uttrycker en värdering. Den säger vilket som är bättre och vilket som sämre. Den ger också olika förutsättningar. Den styr också indirekt de värderingar som finns i samhället och hur människor lever.

I dag får en man och en kvinna som ingår ett äktenskap tio poäng. En man och en man eller en kvinna och en kvinna som ingår partnerskap får fem poäng. En man och en kvinna som har ett samboförhållande får fyra poäng, men en man och en man eller en kvinna och en kvinna som har ett samboförhållande får bara två poäng. Två kvinnor, t.ex. med barn, som bor tillsammans i 15–20 år får noll poäng.

Vi har i dag ett system som ger uttryck för normer och värderingar. Det är en familjerätt som inte på något sätt är neutral – långt därifrån, skulle jag vilja säga.

I kd:s motioner tar man bl.a. upp att grunden för samhället och samhällets fortlevnad är knuten till relationen mellan man och kvinna. Vi skulle svara på vad vi ansåg om motionen. När jag läste utskottsbetänkandet första gången undrade jag vad det är utskottet skriver. Det är motsägelsefullt. Man tar inte tydligt avstånd från kd:s motion, även om man avstyrker den. Man säger inte att det inte ser ut så.

Jag undrade om det var jag som överreagerade. Jag läste formuleringen om och om igen. Jag talade även med tjänstemän på kansliet. Jag talade med vänner som är vänsterpartister, folkpartister, moderater och sossar. De reagerade som jag. I texten tar man inte ordentligt avstånd från kd:s motion. Den visar en bild av att staten faktiskt har värderingen att äktenskapet skall gynnas litet mer. Samtidigt är man motsägelsefull, för i övrigt säger man att lagstiftningen skall vara någorlunda neutral.

När betänkandet kom fick jag några fax och ett telefonsamtal. Folk hade reagerat på min reservation. Det var folk som tyckte att det var bra att jag reagerade på texten därför att den är förskräcklig.

Då insåg jag att jag inte kan gå upp i kammarens talarstol utan att ta upp betänkandetexten. Jag skulle speciellt vilja att Socialdemokraterna – gärna alla partier – åtminstone uttryckligen säger att de kraftfullt tar avstånd från det som står i kd:s motion. Man skall inte bara avstyrka motionen i betänkandet utan faktiskt kraftfullt ta avstånd från den. Det som skrivs där är förlegat. Man skulle också kunna säga att texten kanske är litet motsägelsefull, men att man så långt som möjligt vill ha en neutral lagstiftning. Jag skulle önska att man kunde säga detta i debatten.

Kristdemokraternas retorik om bl.a. äktenskap och heterosexualitet som grunden för samhället står i strid med principen om alla människors lika värde. Den står i strid med detta på ett så tydligt sätt. Jag anser att betänkandetexten måste vara bättre vad gäller behandlingen av motionen.

Jag är fortfarande hoppfull. Jag tror att många här i plenisalen kommer att gå upp i talarstolen och ta avstånd från kd:s motion i denna fråga.

Jag vill gå över till att tala om alla våra reservationer, som jag naturligtvis stöder. Jag kommer själv att yrka bifall till reservation 1 och till reservation 5. De rör i mycket homosexuella och deras ställning i samhället.

När det gäller frågan om homosexuella sambor vill jag säga att det finns en samboutredning. Jag sitter själv med i den och kommer att jobba med den frågan. Det finns i dag ett färdigt lagförslag. Det lagförslaget skulle man kunna anta här och nu. Jag tycker egentligen inte att det finns någon anledning att dröja med frågan. Det är en principfråga.

Jag vet att jag har fått stöd från Vänsterpartiet tidigare, så jag vet att de stöder mig vad gäller innehållet.

När det gäller Partnerskapskommissionen vill jag påpeka att RFSL har uppvaktat Laila Freivalds i denna fråga. Hon har sagt att hon inte är beredd att göra någonting över huvud taget i frågan. Det är mycket svårt att ens hitta ett lämpligt internationellt forum för att diskutera den.

Jag vill också påpeka att jag tror att Sveriges ovilja på detta område strider mot EG-rätten. Trots att man i övriga EU-länder inte är lika positiv som i Sverige till homosexuella och till partnerskap är den faktiska rättsliga situationen sådan, att två EU-medborgare som bor i Sverige inte har rätt att ingå partnerskap på grund av partnerskapslagens anknävningsvillkor.

Detta är en diskriminering av människor som bor här i landet bara för att de inte är medborgare. Tanken med EU är ju enligt många EU-positiva partier att man skall kunna bo i de olika EU-länderna utan att behöva byta nationalitet.

Gällivare, Habo, Hedemora, Mariestad, Mullsjö, Osby, Skövde Timrå, Örkelljunga och Örnköldsvik är några av de många kommuner där man i dag saknar en registreringsförrättare. Jag var rätt glad över de positiva skrivningar som fanns i betänkandet förra gången när vi hantlade den här frågan. Man tyckte att regeringen skulle titta på frågan. Nu är skrivningarna svagare, och jag förstår inte riktigt varför. Här har staten ett ansvar. Det handlar om lika rätt. Staten har ett ansvar, eftersom det är länsstyrelserna som utser registreringsförrättare. Jag tycker – och det har jag sagt tidigare – att man bör fundera över om inte de som är äktenskapsförrättare även skall kunna vara partnerskapsförrättare, att det kan vara samma person. Det vore det rimliga.

Den principiella inställning som jag och Miljöpartiet har – dvs. lika-behandling av människor oavsett sexualitet – är att homosexuella skall kunna ingå äktenskap. Det är litet löjligt att vissa människor kan gifta sig medan andra får ingå partnerskap bara på grund av deras sexualitet. Det är en orättvisa som inte kan fortsätta.

Jag vill påminna om den manifestation som vi hade i riksdagen förra veckan, en manifestation för att erinra oss det fruktansvärda som hände under förintelsen. Det var en väldigt fin manifestation. Göran Persson uttryckte bl.a. den utsatthet som homosexuella känner gentemot prorasistiska och pronazistiska grupper. Göran Persson talade om vikten av lika-behandling, jämställdhet och jämlikhet, men lagen i dag säger någonting annat. Man kan inte säga att homosexuella är lika mycket värda när det finns en lag som faktiskt visar att det inte är så. Det är en lögn.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Som sagt, jag yrkar bifall till reservation nr 1 och nr 5. Jag skulle vilja att andra partier tar ett starkt avstånd från den syn på samhällets fortbestånd och sexualitet som kd ger uttryck för i sin motion.

Anf. 63 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna L404, Sf224, yrkande 3, So629, yrkande 3 och till reservation 8, mom. 10.

Yvonne Ruwaida tog i här. Det känns rätt skönt att komma omedelbart efter henne på talarlistan. Jag tycker att hon har missförstått det mesta här i livet. Det är inte fråga om något kasttänkande.

Äktenskapet – eller hur man nu vill uttrycka den form genom vilken samhället vill säkerställa fasta, stabila, varaktiga relationer för att säkerställa barns trygga uppväxt och uppfostran – är inte förlegat. Det är fullständigt stolligt att påstå någonting sådant. Är det någonting som har blivit tydligt i modern tid så är det väl att just detta synsätt har den allra största och bästa bäring.

Sedan skall man inte mystifiera detta i övrigt. Vad vuxna människor vill göra är deras privatsak. Det behöver vi som lagstiftare inte bekymra oss om. Det är barnets bästa som det är fråga om och ingenting annat.

Jag är alltså ganska nöjd med betänkandets skrivning i detta stycke, och jag är ännu mera nöjd nu efter att ha hört Yvonne Ruwaida.

När det gäller talerätten har fem partier gett uttryck för en uppfattning i en rätt teknisk fråga, nämligen att det här föreligger en osäkerhet, att det är någonting som inte är bra och att man skulle vilja ha en utredning till stånd. Då kan man liksom inte villfara detta. Man skriver bort det genom att säga att om det i framtiden skulle visa sig vara ett problem skall frågan tas upp. Det är ett uttryckssätt som är ganska fränt gentemot dem som har yppat att detta är ett stort problem. Det är helt enkelt att osynliggöra människor som i dag upplever ett utomordentligt stort problem. Man kunde åtminstone ha uttryckt sig något mer psykologiskt och mänskligt.

Tanja Linderborg säger att hon har barnets bästa för ögonen. Ja, det är klart, vem har inte det? I dag förhåller det sig nog på det viset att man mer och mer av hänsyn till barnets bästa söker sanningen. Det gäller vid insemination och vid adoption. Ibland kan man intuitivt tycka att det verkar litet jobbigt att jämt söka sanningen. Men inom vetenskapen är man alldeles entydig och klar över att det gagnar alla, och framför allt barnet, att sanningen kommer fram. Det är litet olyckligt att man inte kan förenas i en sådan här teknisk fråga. Den borde inte vara partiskiljande. Detta är sådant som man ute i rättslivet söker klarhet i.

Som praktiker kan man ibland undra varför lagstiftningen är så mystisk. Trots att det enligt väldigt många föreligger ett tekniskt problem, blir det inte ens någon utredning av den saken. Det är synd. Jag hoppas att det förhållandet att så många står bakom detta och att man har den litet kryptiska skrivningen ändå innebär att de som makten haver i sinom tid ser över dessa regler till gagn för barnen.

Anf. 64 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag blir inte förundrad över att Kristdemokraterna och Miljöpartiet inte har samma syn på familjerätten. Det vore snarare förvånande om vi hade det. Kristdemokraterna har ett väldigt snävt förhåll-

nings sätt till familjerätt över huvud taget. Jag anser att man har en gammal och förlegad världsbild. Det är kanske litet grand också en generationsfråga.

Rolf Åbjörnsson tog upp detta med barnens bästa och – förmodligen – homosexuella som föräldrar. Är det till barnens bästa att det finns barn som helt osynliggörs och som inte har samma rättsliga ställning som andra barn därför att en av föräldrarna är homosexuell? Det är inte till barnens bästa. Är det till barnens bästa att samhället säger att den familjerelation som barnet ingår i är någonting som är dåligt? Det är knappast till barnens bästa.

I och för sig är det nog svårt att övertyga kristdemokraterna, men snart kommer riksdagen förhoppningsvis att få en annan majoritet. Socialdemokraterna och Anders Ygeman kan kanske ge mig ett svar på frågan: När kommer socialdemokraterna att acceptera...

Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Rolf Åbjörnsson och inte Anders Ygeman.

Anf. 66 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Okej, då är jag färdig.

Anf. 67 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Herr talman! Nej, jag kommer inte att bli övertygad.

Anf. 68 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Vi debatterar lagutskottets betänkande nr 10 om vissa familjerättsliga frågor. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Betänkandet spänner över ett brett fält, och utskottets motiv finns väl utvecklade i betänkandet. Jag tänker därför bara ge en snabb överblick av de olika sakfrågorna.

Precis innan jag gick upp i talarstolen debatterades familjen och familjevården. Jag vet inte om jämförelsen mellan det indiska kastsystemet och den svenska familjepolitiken är en speciellt bra grund att börja den debatten på. Själv hävdar jag nog att den svenska familjepolitiken står sig stark och är helt ojämförbar med den typen av system.

Kd har två motioner om betydelsen av stabila familjerelationer. När det gäller familjebegreppet i vid mening är det klart att familjerelationer är viktiga. När jag talar om familjer lägger jag naturligtvis in homosexuella och deras familjebildningar i det begreppet. Men det finns ingen anledning att med anledning av kd:s motion ändra lagstiftningen. Utskottet avstyrker därför motionen. Det är väl egentligen det starkaste avståndstagande som Sveriges riksdag kan göra från en motion eller åsikt. Därmed har jag också svarat på Yvannes fråga.

Rolf Åbjörnsson har motionerat om tilläggsdirektiv till Samboendekommittén för att säkerställa att samboendet inte blir ett andra klassens äktenskap. Detta, vågar jag hävda, är väl tillgodosett med de direktiv som faktiskt finns i Samboendekommittén. Det ligger väl inom kommitténs direktiv.

Flera har motionerat om att homo- och heterosexuella sambor skall behandlas rättsligt lika. Det kan då, som tidigare talare har sagt, vara värt att notera att regeringen nu, i alla fall avseende bostadsbidraget, efter en motion av undertecknad har sett till att även homosexuella omfattas av rätten till bostadsbidrag, vilket jag tycker är glädjande. I övrigt delar utskottet i stort motionärernas uppfattning, men frågorna utreds i Samboundekommittén. Utskottet vill inte föregripa kommitténs arbete.

Yvonne Ruwaida har motionerat om vigseln och menar att de 40 trosamfund som i dag har rätt att förrätta kyrkliga vigslar inte längre skall få göra det, utan att de endast skall få förrätta borgerliga vigslar. Utskottet menar att detta är fel och att de kyrkliga vigslarna är starkt förankrade i det svenska samhället.

Anknytningsvillkoren i partnerskapslagen debatterade vi så sent som för 348 dagar sedan här i kammaren, den 5 februari förra året. Ett flertal motionärer vill att villkoren skall lättas upp och att man genom en nordisk partnerskapskonvention skall kunna underlätta för nordiska medborgare, boende i annat land, att ingå partnerskap. I och för sig är syftet vällovligt, men utskottet menar att denna problematik lättare löses i det traditionella familjerättsliga arbete som pågår mellan länderna.

Ett antal motioner och ett flertal partier i utskottet kräver en lagstadgad talerätt vid hävande av faderskap för makar och arvingar. Utskottet ser inget sådant behov och konstaterar att dagens regler väl svarar mot högt uppställda rättssäkerhetsmål. Av tidigare talare har jag förstått att vi kommer att få återkomma till detta i replikskiftet. Men min åsikt är att rättsläget inte alls är så otydligt som flera talare vill göra gällande utan att det mycket väl lever upp till barnets bästa och till högt uppställda rättssäkerhetsmål.

Ann-Kristin Føsker motionerar om barns rätt till information. Även om utskottet har mycket stor förståelse för problemet i sig, tror inte utskottet att problemet går att lösa via en familjerättslig lagstiftning. Utskottet avstyrker därför motionen.

Slutligen har Rolf Dahlberg och Bertil Persson motionerat om arvsrätt för kusiner. Även denna fråga diskuterade kammaren för 348 dagar sedan, då frågan senast togs upp. Vi konstaterade då att denna rätt avskaffades 1928. Den efterföljande debatten har snarare rört sig i motsatt riktning, dvs. att i än högre grad minska arvsrätten. Utskottet finner inte att sakläget har ändrats nämnvärt, vare sig sedan 1928 eller sedan den 5 februari 1997, då frågan senast diskuterades.

Herr talman! Jag yrkar med det sagda bifall till lagsutskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 69 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Anders Ygeman ser inget behov av att ändra rättsläget när det gäller hävande av faderskap. Jag delar inte den uppfattningen.

Ponera, Anders Ygeman, att det finns en 40-årig kvinna, låt säga här i Stockholm, som har lyckats spara ihop till en insats till en bostadsrätt och i övrigt har precis så mycket tillgångar att hon klarar av att bo i den. Hon gifter sig med en betydligt äldre man som inte har några tillgångar. En vecka efter äktenskapet råkar mannen ut för en olycka och avlider. En kvinna, jämnårig med änkan, dyker upp, visar upp ett faderskapsintyg och hävdar att hon är barn till den avlidne mannen. Hon har ungefär samma

förhållanden som änkan, inte särskilt gott ställt men en bostadsrätt som hon har betalat en insats för. Är det då rimligt att änkan skall tvingas sälja sin bostadsrätt för att klara ut den särkullerätt som den andra kvinnan har?

Det har talats om den svagare parten i ett sådant här fall. Ja, vem är den svagare parten i det exempel som jag gav? Är det änkan, som tvingas lämna sin bostadsrätt, eller är det det jämnåriga barnet, som har ungefär samma trygghetsbas?

Slutligen: Jag delar uppfattningen att detta handlar om svåra överväganden. Men skall man bara för att det är svåra överväganden tveka inför att låta experterna ytterligare se över detta? Det vore fel. Därför bör frågan ses över.

Jag yrkar bifall till reservation nr 8.

Anf. 70 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår har inte det problem som Agne Hansson tog upp att göra med talerätten i första hand, för om jag förstod Agne rätt hade faderskapet redan fastställts i dom i det exempel som togs. Det är klart att faderskap kan föra med sig en hel del negativa konsekvenser, men det ändras ju inte av huruvida änkan, maken eller någon annan har talerätt eller inte. I det här fallet har ju en domstol efter utredning och i dom konstaterat att den kvinna som Agne tog upp i exemplet är dotter till den avlidne. Vad som skall krävas för en ändring kan ju inte vara en besvärlig arvssituation eller att den som har avlidit inte har berättat om sitt barn för sin hustru. För att lösa dessa problem måste ju helt andra åtgärder vidtas.

Anf. 71 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Faderskapet i mitt exempel har alltså fastställts av domstol för 40 år sedan. Det kan mycket väl vara ett rätt dömt faderskap, men det kan också vara fel. Änkan känner inte till det. Det är hennes rättssäkerhet jag talar om, att enligt lagen ge henne möjlighet att ånyo få pröva faderskapet efter att den nya tekniken nu har kommit till. Om dottern frivilligt lämnar ett blodprov är det ju inget problem. Men det är ju om hon nekar att göra det som rättssäkerheten för änkan sätts på prov. Och den möjligheten bör hon ha i det läget att hon inte längre kan sitta i orubbat bo, som det heter. Hennes trygghet hänger ju på detta. Om hon är osäker bör hon ha denna möjlighet.

Jag tycker att debatten här, med tanke på de oklarheter som finns och en rad andra skäl som under debattens gång har förts fram, mer och mer talar för att majoriteten behöver ta det där lilla steget utöver vad man har skrivit. Man ligger i och för sig nära tillstyrkan av motionerna, men ändå vill man inte pröva att låta experter titta på det här ytterligare en gång.

Anf. 72 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Det finns inga oklarheter. Det Agne Hansson pratar om är en dom som för 40 år sedan har vunnit laga kraft. Agne Hansson säger att bara det att en senare hustru tvivlar på domen i största allmänhet skulle kunna göra att man river upp den dom som det en gång har fattats

*Fel! Okänt
växelargument.*

beslut om. Det är naturligtvis oacceptabelt av alla möjliga och upptänkliga rättssäkerhetsskäl.

Om det däremot tillkommer ny bevisföring, nya saker, som talar för att faderskapsdomen var felaktig – så att det faktiskt skulle kunna gå så långt att en domstol skulle kunna ompröva den – då återstår möjligheten att begära resning via Högsta domstolen. Om denna situation inträder vet vi också vilka möjligheter man har att begära det. Men bara det att tekniken har gått framåt kan ju inte innebära att vi gör om alla domar. I så fall skulle en mängd domstolsförhandlingar få göras om.

Anf. 73 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Motion 402 tar upp tre yrkanden där man kan säga att man mycket enkelt skulle kunna undanröja en del av de regler som i dag diskriminerar människor som har en homosexuell läggning. Det är ju en uppfattning som jag skulle kunna tro att socialdemokraterna ändå delar med oss. Man skall inte diskrimineras på grund av sexuell läggning.

Det hänvisas till utredningar. Den här frågan har varit uppe flera gånger. Anders Ygeman tar upp frågan om anknytningsvillkoren och det här med att människor som bor en längre tid i Sverige och känner sig bofasta här inte behandlas på samma sätt som andra för att man har en annan sexuell läggning. Jag tycker att detta är ganska betecknande. I övriga frågor som gäller social lagstiftning finns det en nordisk tradition om att man försöker samordna lagstiftningen. Varför är det så svårt just när det gäller de här människorna?

Anf. 74 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Kerstin Heinemann, det är inte ett dugg svårt. Jag delar inte uppfattningen att homosexuella diskrimineras av anknytningsvillkoren. Anknytningsvillkoren har ju tillkommit på grund av partnerskapslagstiftningen. När partnerskapslagstiftningen tillkom i Sverige fanns den bara i, tror jag, två andra länder. Numera finns den i fyra andra länder. Det handlar om vilken rättsverkan partnerskapet har i det land som de som ingår partnerskap kommer ifrån. Det är därför man har ett anknytningsvillkor.

När det gäller frågan om partnerskapskonvention delar jag Kerstin Heinemanns åsikt i sakfrågan. Men jag menar inte att en partnerskapskonvention i sig är den bästa lösningen. Det här löses, precis som Kerstin Heinemanns säger i repliken, bäst genom det traditionella familje- och socialpolitiska utbytet mellan länderna.

Anf. 75 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Jag sade att man borde samordna den sociala lagstiftningen på det här området så som man gör på andra områden. Det kan ju egentligen inte vara så märkvärdigt att försöka ta upp de här frågorna i Nordiska rådet så att man får en lösning för de människor det berör.

Anf. 76 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Kerstin Heinemann går nu för andra gången utanför sitt eget motionsyrkande. Såvitt jag förstod av motionsyrkandet skulle det här göras via en nordisk partnerskapskonvention mellan regeringarna i de

olika länderna och inte via Nordiska rådet. Men min och utskottets mening är att regeringen kan tillgodose det här genom det traditionella familjepolitiska arbetet. Jag hoppas att vi vid nästa debatt med Kerstin Heinemann kan se att lösningen har kommit en bit på vägen.

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att repliker skall begäras medan huvudanförandet pågår. Jag har ändå noterat också Yvonne Ruwaida och Rolf Åbjörnsson.

Anf. 78 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Anders Ygeman tar, tycker jag, på sig ett stort ansvar med sitt sätt att tolka rättssäkerheten när det gäller talerätt vid hävande av faderskap. Jag skulle vilja ställa några frågor med hjälp av två exempel. Tycker Anders Ygeman att det är rättssäkerhet att man inte vet vem som äger rätt att föra talan om ogiltigförklarande av faderskap när faderskapet är fastställt genom faderskapsbekräftelse? Tycker Anders Ygeman att det är rättssäkerhet när det inte finns några regler för vem som är behörig att söka resning när faderskapet är fastställt genom dom? Varför inte ta det här lilla steget ytterligare och gå med på en förutsättningslös utredning för att klara ut de osäkerheter och oklarheter som finns – och göra det med barns bästa för ögonen?

Sedan gäller det arvsrätt för kusiner. Motivet 1928 var att man inte skulle splittra jordbruksfastigheter. Och Anders Ygeman säger: Sedan dess har det inte hänt något; tvärtom finns det ännu mer som styrker att kusiner inte skall ära.

Det kan jag i och för sig förstå om man är socialdemokrat. Socialdemokraterna tycker ju i princip att alla pengar tillhör staten. Helst skall vi betala allt i skatt, och naturligtvis skall allt arv också gå till staten och via Allmänna arvsfonden och regeringen delas ut till det som regeringen tycker är bra. Jag förstår den grundinställningen. Men jag tycker inte att Anders Ygeman har tagit fram ett enda motiv till varför man inte skulle kunna återinföra arvsrätten för kusiner.

Anf. 79 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Det blev mycket nu, men jag skall försöka besvara detta. När det gäller talerätten är det sant att det vid presumtion inte finns lagstiftat vilka som har den rätten. Det finns i stället domstolsutslag och domstolspraxis på det området, s.k. doktrin. När det gäller hävande av talerätten vid dom så är ju det praxis vid andra mål också. Det är inte så att man hur som helst kan ompröva domar som har vunnit laga kraft i det svenska rättsväsendet. Man får begära resning, och för det krävs det skäl. Man måste påvisa att om man hade haft det underlag man har i dag så skulle utgången av målet ha kunnat bli en annan. Den principen tycker jag skall gälla även i fråga om faderskap.

Sedan gäller det arvsrätten för kusiner. Argumenten finns väl samlade i betänkande efter betänkande. Ni skriver att Allmänna arvsfonden kan användas för ändamål som kanske varit den avlidne helt främmande. Då skall man veta att Allmänna arvsfonden ger pengar till ideella syften för att främja barn, ungdomar och handikappade. Jag antar att de flesta kan tycka att det är okej och att det är vällovliga syften. Jag antar att de som

tycker detta även kan finnas i Moderata samlingspartiet. Jag tror inte att det här är något stort problem. Jag tror att den som känner nära anknytning till sina kusiner också ser till att testamentera bort medel till dem. På det sättet tycker jag att det skall vara även i fortsättningen.

Anf. 80 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Då skulle jag vilja ställa en fråga till Anders Ygeman med anledning av vad utskottsmajoriteten står bakom. Man slutar med att säga: Om det i framtiden skulle visa sig att nuvarande regler leder till otillfredsställande resultat utgår utskottet från att regeringen återkommer. Det gäller alltså talerätten vid hävande av faderskap. Då skulle jag vilja fråga Anders Ygeman: Vad är ett otillfredsställande resultat? När infaller det – och för vem? Eftersom man nu ändå öppnar för detta, så tycker jag att Anders Ygeman faktiskt skall förklara detta.

Sedan vill jag ta upp det här med arvsrätten för kusiner. Det är ju så att en hel del medel skulle tillfalla Allmänna arvsfonden även om arvsrätten för kusiner skulle återinföras. Det skulle inte bli så att Allmänna arvsfonden stod utan pengar att dela ut till en del saker som jag, och vi moderater, också tycker är viktiga och väldigt bra. Men frågan är om det verkligen är helt främmande för Anders Ygeman att låta släktingar ärva i första hand – och då också kusiner – i stället för att låta pengarna gå till Allmänna arvsfonden.

Anf. 81 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Jag skall först svara på frågan vilka ogynnsamma resultat som man kan få i framtiden. Den frågan borde Marietta de Pourbaix-Lundin själv svara på. Vi hävdar ju att som det ser ut i dag ges det rimliga möjligheter till resning. Om det skulle visa sig att vi har fel, att Högsta domstolen trots att man kan visa underlag där domstolsutslaget skulle ha blivit klart ändrat säger nej till en sådan resningsansökan, då utgår vi från att regeringen är beredd att ompröva detta. Men vi tror inte att så kommer att bli fallet. Därför har vi också avstyrkt motionerna.

När det gäller arvsrätten för kusiner vill jag säga att det är just släkten som får ärva. Sedan är frågan i hur många led som släkten skall ärva. Varför kan inte sysslingar få ärva? Vi tycker att den avgränsning som gjordes 1928 är klok och att den bör gälla i fortsättningen.

Anf. 82 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt, Anders Ygeman, att den svenska familjerätten är som det indiska kastsystemet. Jag har försökt tydliggöra att den svenska familjerätten inte är neutral och inte ser till människors lika värde. I och med att utskottet och riksdagen inte verkar förstå det kanske jag måste tydliggöra detta med bilder så att de förstår att dagens lagstiftning inte är neutral.

Kristdemokraterna är ganska nöjda med skrivningen om deras motion och om hur de ser på samhällets fortbestånd. De är nöjda med den, inte därför att jag har reagerat mot skrivningarna utan därför att de inser, även om det inte fullt ut är vad de själva skulle vilja, att det inte är ett tillräckligt tydligt avståndstagande mot Kristdemokraternas motion utan att man

litet grand har en ganska ljummen skrivning som man kan tolka in olika saker i. Det tycker jag är olyckligt.

När det gäller Partnerskapskommissionen vill jag upprepa att Laila Freivalds själv har sagt att hon inte är beredd att göra något i denna fråga och att hon anser att det är mycket svårt att hitta ett lämpligt internationellt forum att ens diskutera frågan i, vilket jag tycker är mycket olyckligt. Därför verkar det inte komma något från Justitiedepartementet. Just därför kanske det vore vettigt om utskottet och riksdagen tog ett initiativ.

Jag vill även påminna om att när det gäller EU-medborgare kommer vi att ha en situation där homosexuella som bor i Sverige och som är EU-medborgare inte kan gifta sig, ingå partnerskap. Men de heterosexuella EU-medborgare som bor i Sverige kan gifta sig. Det är en ren och skär diskriminering, och den är oacceptabel, tycker jag, och inte i tradition med vad som skall vara demokratiskt riktigt.

Anf. 83 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Beträffande familjerätten och Kristdemokraternas glädje över att få sina motioner avstyrkta, kan jag bara hoppas att Yvonne Ruwaida också tar till sig den här glädjen över att få sina motioner avstyrkta, så kan debatten i kammaren kortas avsevärt.

När det gäller Partnerskapskommissionen får Laila Freivalds stå till svars för sina egna uttalanden. Men jag tror att Yvonne Ruwaida blandar ihop äpplen och päron. Laila Freivalds uttalanden kommer nog från frågan om en partnerskapskommission efter det att även Holland, alltså efter den 1 januari 1998, har infört en partnerskapslag. Man kan ju inte föra upp en partnerskapskommission inom det nordiska familjerättsliga arbetet om man önskar verkställighet även i Holland. Det är det problem som Laila Freivalds talade om, det var inte problemet att nå en nordisk likhet i dessa fråga.

Huruvida det är diskriminering att tyskar boende i Sverige inte kan få ingå partnerskap om de är homosexuella medan tyskar som är heterosexuella kan få gifta sig, är det klart att det är en diskriminering. Men tyskars rätt att gifta sig eller ingå partnerskap måste i all rimlighets namn diskuteras i det tyska parlamentet, på samma sätt som att franska homosexuellas rätt att ingå partnerskap måste diskuteras i det franska parlamentet. Det är ingen lagstiftning som vi kan ändra med fjärrkontroll från Sverige.

Anf. 84 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Hur är det med holländare? De skall ha en partnerskapslag. Holländare kan inte ingå partnerskap i Sverige. Vad var det Laila Freivalds sade? Hon sade att det är svårt att över huvud taget hitta ett lämpligt forum internationellt. Hon talade inte om Norden. Detta uttalade hon i december månad förra året. Då handlade det inte om att säga nej till en nordisk partnerskapskommission. Detta är en fråga som hon inte prioriterar och som hon inte tycker är värd att jobba med. Det är mycket olyckligt.

När det gäller människor som kommer från länder där det inte finns en partnerskapslag vill jag påpeka att det kan finnas EU-medborgare som bor i Sverige under hela sitt liv utan att byta medborgarskap. Skall rätten att få vara delaktig i samhället på lika villkor som andra vara knuten till

att man blir svensk medborgare? Det är en politik som är främmande för mig. Jag tycker att man skall få delta på lika villkor om man bor i det här landet. Det är väl en princip som vi alla kan ställa oss bakom? Vi kommer att se att fler människor som bor i Sverige inte tar på sig svenskt medborgarskap. Det är en del av det EU som många här har sagt ja till. Sedan vill man inte ta konsekvenserna på det planet av att man har sagt ja.

Anf. 85 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Svensk lag gäller i Sverige. Fransk lag gäller i Frankrike. Är man svensk medborgare kan man också tillgodogöra sig alla de förmåner och alla de förpliktelser som den svenska lagstiftningen innebär. Omvänt: Om man inte är beredd att ansöka om svenskt medborgarskap kan man inte tillgodogöra sig vare sig alla förpliktelser eller alla förmåner som ett svenskt medborgarskap innebär. Det är tämligen logiskt. Och det är inget som vi i Sverige ensidigt kan ändra, utan det är grunden för svensk och internationell lagstiftning.

Om Yvonne Ruwaida vill diskutera justitieministerns uttalanden rekommenderar jag att hon återkommer vid en frågestund. Såvitt jag förstår har justitieministern endast sagt att när även Holland och andra länder får en partnerskapskommission blir det svårt att hitta ett internationellt forum för att diskutera hur man skall kunna ingå partnerskap och få verkställighet i fler länder.

När det gäller det nordiska arbetet vidhåller jag utskottets uppfattning att det sker bäst inom det reguljära familje- och socialpolitiska arbetet.

Anf. 86 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ha ett förtydligande av det som sades i replikskiftet mellan Anders Ygeman och Agne Hansson. Jag fick intrycket att Anders Ygeman har uppfattningen att om man har en äldre dom och det framkommer nya omständigheter så att det kan finnas skäl att ompröva den domen genom ett resningsförfarande är det helt i sin ordning. Det är precis det som vi är ute efter, dvs. att den här änkan skall få denna talerätt, alltså möjlighet att få detta omprövat genom resning. Betyder det att Anders Ygeman delar vår uppfattning?

Anf. 87 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Herr talman! Ja visst. Det finns i dag faktiskt ingenting som säger att en sådan resningsansökan inte skulle kunna beviljas, av det enkla skälet att man inte har försökt att göra det. Det finns inget skäl att tro att det inte skulle vara på det sättet. Jag skulle gärna se att det är så. Men det kräver som sagt att rekvisiten finns där, att den nya processen skulle kunna ge ett annat utslag än den första som vid alla andra resningsansökningar till Högsta domstolen.

Anf. 88 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Herr talman! Då har vi tydligen en överensstämmelse i sak. Men vi tycker att detta är en fråga för lagstiftaren, medan majoriteten anser att domstolarna själva skall bilda rätt i denna fråga.

Anf. 89 ANDERS YGEMAN (s) replik:
Herr talman! Ja.

Prot. 1997/98:61
4 februari

Anf. 90 ANN-KRISTIN FØSKER (fp):

Herr talman! Fick inte veta att pappan dött förrän efter begravningen. Nu vill Pia medverka till ändrad lagstiftning. Detta kunde vi för några månader sedan läsa i en tidning.

Pia och hennes syskon fick inte veta att deras pappa hade dött förrän begravningen var över. Pia och hennes syskon är inte de enda i vårt land som har fått uppleva detta. Dagens familjebild är, tyvärr, sådan att många s.k. särkullebarn glöms bort när den ena föräldern bildar ny familj.

Pia är en av dem som drabbats hårt. Hon växte upp tillsammans med sin pappa under de tio elva första åren. Sedan skildes föräldrarna och Pia bodde kvar hos sin mamma. Kontakten med pappan fortsatte Pia även i vuxen ålder, dock mera sporadiskt. Pappan bildade ny familj. Den nya kvinnan ville inte att Pia och hennes syskon skulle informeras när pappan blev svårt sjuk och när han senare avled. Prästen valde att tillmötesgå kvinnan. Om pappan hade haft tillgångar skulle det ha gjorts en bouppteckning. Barn från det tidigare äktenskapet skulle då, enligt lag, ha informerats – som om tillgångar skulle vara mer intressant än att man faktiskt får veta att ens pappa är svårt sjuk. Då har man ju tillfälle att säga adjö.

Pia är inte ensam om att bli drabbad på detta sätt. Pia är däremot ganska ensam om att på ett starkt och konstruktivt sätt försöka ändra på det som hon tycker är felaktigt. Pia vill inte att andra skall drabbas på samma sätt som hon. Vad gör hon? Jo, hon kontaktar mig som riksdagspolitiker och presenterar problemet. Jag delar Pias åsikt att vi måste försöka ändra på detta. Det här ledde senare fram till den motion som vi i dag behandlar.

Att det är en grannliga uppgift att försöka få till stånd en ändring har både jag och Pia full förståelse för. Frågan är oerhört svår och känslig och handlar om personlig integritet. Därför anser jag att frågan borde ha utretts ordentligt. Utskottet kunde vid sin behandling ha kostat på sig att inhämta synpunkter också från annat håll. Jag har förstått att tiden inte riktigt är mogen men frågan måste få leva vidare, för det här kan framöver drabba stora grupper särkullebarn.

Utskottet säger att man har stor förståelse för detta. Man tror dock inte att utskottet kan göra någonting genom lagstiftning. Att lagstifta om delad vårdnad, även mot berörda parter vilja, tycks gå bra. Varför skulle det då inte kunna gå bra att försöka ordna till detta problem genom att mera noga utreda frågan? Jag hoppas att här i dag ansvarig socialdemokrat, Anders Ygeman, kan säga att detta problem är så pass stort och så pass allvarligt att han är beredd att ta på sig ansvaret för att frågan ses över en gång till.

Anf. 91 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Precis som det står i utskottsbetänkandet har jag stor förståelse för den ilska och den uppgivenhet som Pia har känt och känner. Jag förstår också Ann-Kristin Føskers upprördhet. Men livet i sig är svårt. Det går inte att lagstifta om alla sociala relationer. Livet har, tyvärr, både

*Vissa familjerättsliga
frågor*

stora uppgångar och stora nedgångar. Allt sådant kan man inte lagstifta om.

Vi har ansett att det här i första hand handlar om sociala relationer människor emellan som inte har gett ett särskilt positivt resultat. Men vi har inte sett, och kan inte heller se, hur detta lagstiftningsvägen kan lösas. Därför har vi i utskottet avstyrkt motionen. Jag får nog göra Ann-Kristin Føsker besviken genom att säga att vi vidhåller denna vår uppfattning.

Anf. 92 ANN-KRISTIN FØSKER (fp):

Herr talman! Anders Ygeman säger att det inte går att lagstifta om sociala relationer. Jag är beredd att hålla med om det. Men vad är det vi gör när vi går in och diskuterar umgänget mellan barn och fränskilda föräldrar? Det handlar ju också om sociala relationer och där är vi beredda att lagstifta därför att vi ser att den enda vägen att komma fram kanske är att just driva igenom en lagstiftning. Ibland måste man försöka sig på det om det är den enda utvägen; detta för att skydda dem som skyddas bör.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

9 § Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU11
Ekologisk hållbarhet (skr. 1997/98:13)

Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Vi skall nu behandla ett betänkande som utgår från skrivelsen *Ekologisk hållbarhet*. Det är en skrivelse som återkommer varje år. Här i riksdagen har partierna valt litet olika strategi för hur skrivelsen skall behandlas. För oss i Miljöpartiet är det fråga om en mycket viktig skrivelse – ja, faktiskt en av de viktigaste skrivelserna som kommer. Vi hade gärna sett att fler partier än Miljöpartiet valde att behandla den så seriöst att det också fanns synpunkter nedskrivna i en motion. Miljöpartiet är tydligen det enda partiet i riksdagen som anser att miljöfrågorna och skrivelsen *Ekologisk hållbarhet* är så viktiga att det är värt att lägga ned tid. Det har vi alltså gjort. Vi har väckt två motioner.

Många av de frågor som tas upp i våra motioner är sådant som återkommer i andra sammanhang. Vi har ansett att det är så viktigt att poängtera vissa saker att vi motionerat om dem i hopp om att regeringen tar till sig våra synpunkter på ett konstruktivt sätt.

Vi har inte lagt fram någon reservation. I stället har vi ett långt särskilt yttrande. En hel del av frågorna kommer ju upp igen. Jag skall helt kort redogöra för en del av de problemområden som vi valt att lyfta fram i vår motion och i vårt särskilda yttrande.

Vi i Sverige skall ju ställa om samhället till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det är en mycket stor och svår uppgift som kommer att kräva mycket av alla. Därför är det angeläget att se till att omställningen sker i så stort samförstånd som möjligt. Det gäller att samverka här eftersom det

är så mycket som måste ändras. Därför anser vi att det kanske hade varit lämpligt att regeringen lade fram den viktiga skrivelsen under en annan tid än under den allmänna motionstiden – det skulle ju kunna vara ett skäl till att många partier valt att negligera skrivelsen.

För att lyckas med omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle gäller det, menar vi, att lägga om inte bara miljöpolitiken utan också den ekonomiska politiken. Vidare gäller det att se till att alla beslut som fattas analyseras utifrån viljan att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. Man måste fråga sig om beslutet i fråga kommer att leda oss på vägen.

I dag befinner vi oss i ett samhälle som skulle kunna kallas för kemikalernas tidsålder. Vi hanterar kemikalier som vi aldrig förr har gjort. Vi vet att många av dem är giftiga. Många är toxiska och persistenta och bryts inte ned. Vi vet också att gifter är gifter, och gifter anrikas. De ändras. Vi vet t.ex. inte hur många av de här kemikalierna samverkar i naturen när de släpps ut tillsammans.

Det förs mycket diskussioner om kemikalier. I början av 90-talet började Sveriges dåvarande regering och Birgitta Dahl att föra en kemikaliepolitik som vi ansåg var intressant. Man började nämligen fasa ut de giftigaste kemikalierna och säga att de inte hör hemma i ett samhälle som man vill skall vara ekologiskt hållbart. När det sedan var dags för EU-inträdet hände ingenting mera. Då slutade man med den offensiva linjen i den svenska kemikaliepolitiken. Man slutade också att fasa ut kemikalier. Naturligtvis kan vi se det här som en EU-anpassning. Detta med att ett land fasar ut kemikalier strider ju faktiskt mot principen om rörlighet för varor. Om en kemikalie är godkänd i ett land är EU-principen att kemikalien också skall kunna säljas i andra länder. Detta gör att det blir mycket svårare för ett land att gå före i kemikaliepolitiken.

Samtidigt talar många i dag om att det är dags att fasa ut toxiska, svårnedbrytbara och bioackumulerande ämnen, men ingenting händer. Vi i Miljöpartiet menar att det är dags att återigen ta fart där vi någon gång i början av 90-talet slutade. Det är dags att börja fasa ut kemiska ämnen som vi inte vill ha. Inom EU sägs det ju att vi har rätt att gå före och att vi har rätt att använda den s.k. miljögarantin. Låt oss testa det!

Låt oss börja att fasa ut kemikalier som vi inte vill ha. Är det så att EU anser att det är fel får vi testa miljögarantin. Håller den är det bra, och då kan vi fortsätta en offensiv politik. Håller den inte måste vi verkligen se till att den blir förändrad så att vi har en möjlighet att gå före.

I dagarna hålls ett stort seminarium om allergier. Vi har kunnat läsa i tidningen både i går och i dag att forskarna börjat spekulera i vilka orsakerna kan vara. Om man jämför t.ex. Polen och Estland och deras allergiförekomst med den svenska kan man se att det skiljer ganska markant. Den frågan har jag tagit upp många gånger i den här kammaren, så det är ingen nyhet för er som sitter här i kammaren och lyssnar och är med i jordbruksutskottet.

Man kan se att i de gamla öststaterna har man fortfarande en allergiförekomst på runt 10 %, ungefär som vi hade på 50-talet här i Sverige, medan vi här i Sverige i vissa områden har en allergiförekomst hos barn på nästan 50 %. Generellt säger man i dag att förekomsten är 35 % rakt över Sverige. Vi kan också se att vuxna människor blir allergiska, vilket de inte blev förut.

Det spekuleras mycket i vad detta kan bero på. En del säger att vi har för litet lactobaciller i mag-tarm-kanalen. Vad det beror på vet man inte. En del säger att små barn utsätts för för få infektioner och andra säger att de utsätts för för många. Men de facto skadar vi med vår levnadsstandard på något sätt immunförsvaret på ett sådan sätt att barn blir allergiska. Naturligtvis borde det vara någonting som vi uppmärksammade och försökte rätta till, eftersom det är så klart att det beror på miljön.

Det talas också mycket i Sverige i dag om att vi skall bevara den biologiska mångfalden. I skrivelsen står det som ett delmål att den biologiska mångfalden har bevarats genom att naturligt förekommande arter kan överleva i livskraftiga bestånd. Detta innebär att bestånden av olika arter är tillräckligt stora för att artens överlevnad skall vara säkrad.

I dag ser vi tyvärr en ganska negativ utveckling. Vi kan se att det inte finns någon koppling mellan att djurarter hamnar på Artdatabankens hotlista och åtgärder. Det sker i dag egentligen ingenting om det visar sig att djurarter börjar gå tillbaka i antal. Det finns många exempel på det. Det gäller t.ex. fågelarterna i jordbruket som minskar. Men vi kan se att vi hotar många av dessa arter genom t.ex. skogsbruket. Vi kan också se att det är jakt på en del arter som faktiskt är hotade, och det är mycket märkligt. Det skulle man kunna ändra fort.

Vi kan också se att många biotoper som är viktiga för hotade arter är hotade. Försvinner livsmöjligheterna försvinner naturligtvis arterna. Det gäller t.ex. vattendrag. Det börjar nu återigen diskuteras att bygga ut de få kvarvarande älvarna. Man kan se att hotet mot de små vattendragen består. Det gäller framför allt efter den överenskommelse om energin som s, c och v träffade i höstas.

Naturvårdsverket och också vi från Miljöpartiet anser att vattenkraften är färdigutbyggd i Sverige. Finns det möjlighet att förbättra effekten genom ny teknik för de befintligt utbyggda älvarna är det naturligtvis bra. Men de älvar och bäckar som finns kvar i Sverige måste finnas kvar för framtiden om den biologiska mångfald som finns där skall kunna räddas.

Vi kan också se att hotet mot de sista urskogarna är mycket stort. I dag kan vi läsa i DN om en skog nere på Västkusten som heter Svartådal. Här har staten ett dubbelt ansvar. Det är en mark som har ägts av Assi Domän och sålts fast man vet att här finns många hotade arter. Den nya ägaren vill nu avverka. Miljöpartiet har begärt en särskild debatt om skogen. Vi menar att det som sker i dag är akut. Vi har inte fått till stånd den debatten här i riksdagen, vilket vi beklagar.

Av Sveriges nästan 1 700 hotade arter är ungefär 1 600 beroende av skog. Det är då i första hand fråga om den produktiva skogsmarken, inte impedimenten, utan just den produktiva fina skogen. Vi menar att det är hög tid att vidta åtgärder. I dag är så litet som 0,8 % av skogen nedanför skogsodlingsgränsen skyddad. Det är en oerhört liten siffra.

Mindre än 5 % av Sveriges skogar i dag är vad man kallar för ur- eller naturskogar. De måste skyddas om dessa arter skall ha en chans, och det är bråttom. Därför menar vi att regeringen borde inrätta vad man kan kalla för interimistiska naturreservat på dessa områden. Då får man tre år på sig att försöka plocka fram de pengar som det tycks vara så svårt att plocka fram.

I Miljöpartiets budget har vi varje år anslagit 500 miljoner extra utöver regeringens förslag för att kunna rädda de sista ur- och naturskogarna.

Det är internationellt mycket pinsamt att Sverige inte klarar det. Vi har fått kritik från många håll mot det.

Det finns också anledning att titta på t.ex. marina naturreservat och myrmarker, som också behöver skyddas. Även här saknas medel. Man talar fortfarande om att vi skall bevara den biologiska mångfalden. Men bevarar man inte biotopen finns det ingen möjlighet.

Vi har också tagit upp en hel del andra frågor som är viktiga. Vi menar t.ex. att förutsättningen för att vi skall kunna komma vidare är att fundera på vad vår ekonomi baseras på. Miljöpartiet vill ha en skatteväxling. Vi vill höja miljöskatterna och sänka skatten på arbete i första hand. Det borde vara fullt möjligt. Vi har föreslagit en skatteväxling på 100 miljarder fram till år 2010.

Vi vill att det som är ekologiskt långsiktigt hållbart också skall bli ekonomiskt både kort- och långsiktigt lönsamt. Vi menar att det egentligen är enda möjligheten att få ett samhälle som blir ekologiskt långsiktigt hållbart. Tyvärr kan vi se att förslaget har begravts i en utredning, och sedan har det inte hänt så mycket. En regering som talar mycket om ekologisk hållbarhet måste också titta på ekonomin och hur vi skall komma till rätta med den.

Vi menar också att utbildningen måste ge barn och ungdomar den kunskap som behövs för att rätt kunna värdera naturens lagar och värdesätta livets mångfald och olika livsformer. Det gäller helt enkelt att skapa det man förr kallade för vördnad för livet i ett bredare ekologiskt perspektiv.

Vi tar också i motionen och i vårt särskilda yttrande mycket upp det Sverige gör i FN. Nu när Sverige är medlem i säkerhetsrådet i FN är det dags att verkligen lyfta miljöfrågorna. Vi anser att miljöfrågorna och då framför allt vattenfrågorna borde bli en stående punkt på säkerhetsrådets dagordning. Det är också något som har diskuterats flera gånger i den här kammaren. Det är någonting som vi tycker är oerhört viktigt.

Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Trots det hushållas det mycket dåligt med vattnet i dag. Vi vet att grundvattnet sjunker i många länder, som Indien och Kina, och tjugo av världens länder har i dag akut vattenbrist. På många ställen kan vi se att det finns hotande konflikter just på grund av vattnet.

Vi menar också att handeln är högst väsentlig. Vi måste börja kunna ställa miljökrav på handeln. Här är ett område som vi säkert kommer att kunna återkomma till och som är mycket viktigt.

I slutet på vår motion har vi som vi hade även förra året OECD:s rekommendationer. Man har tittat på hur vi bedriver vår miljöpolitik. Det har inte alltid varit så positivt. Miljöpartiet har tittat på OECD:s förslag till åtgärder och frågat: Bör vi åtgärda detta? Tyvärr är den listan mycket negativ.

Vi har t.ex. i Sverige inte, vilket OECD rekommenderar, börjat hantera miljöeffekterna av det intensiva jordbruket. Vi har inte försökt att minska utsläppen av kadmium till Nordsjön och Östersjön. Vi har inte prioriterat naturvården. Vi har inte skapat marina naturreservat. Vi har inte försökt att integrera större miljöhänsyn i jordbruket. Vi har inte försökt att få i gång en effektiv övervakning för att minska riskerna med kemiska bekämpningsmedel. Det är några nedslag i den bilaga som vi i Miljöpartiet har lagt till vårt särskilda yttrande.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Jag är medveten om att detta är en fråga som återkommer. Jag har ingen reservation som jag vill yrka bifall till.

Anf. 94 ÅSA STENBERG (s):

Herr talman! Kammaren behandlar nu betänkandet om ekologisk hållbarhet med anledning av regeringens skrivelse. Skrivelsen är en lägesrapport om hur regeringen arbetar för att föra Sverige mot målet ekologisk hållbarhet. Det finns en bred enighet i utskottet, i riksdagen och i regeringen om de övergripande målen att skydda miljön och människors hälsa, att vi måste använda jordens resurser effektivare och att vi för överlevnadens skull måste åstadkomma en hållbar utveckling där vi går över från ickeförnybara till förnybara resurser.

I dag när Gro Harlem Brundtland är synnerligen aktuell kan man påminna om Brundtlandkommissionens krav på den framtida världsutvecklingen. De förtjänar att upprepas. En hållbar utveckling innebär att dagens generation kan tillgodose sina behov utan att äventyra för kommande generationer att tillgodose sina.

År 1991, eller möjligen 1992, fattade riksdagen beslut om mål för miljöarbetet. Regeringen har varje år, i alla fall under den här mandatperioden, avgivit en lägesrapport. Den senaste som vi nu behandlar skiljer sig från de föregående på ett föredömligt sätt genom att den innehåller utförliga åtgärdsprogram för ekologiskt hållbar utveckling inom varje departement. Som jag ser det är det ett steg framåt.

Två motioner är väckta med anledning av skrivelsen, båda av Miljöpartiet. De har 33 yrkanden. Det finns ingen reservation. Jag yrkar bifall till betänkandet.

Miljöpartiets yrkanden och partiets särskilda yttrande behandlar till mycket stor del inte skrivelsen utan snarare miljömålen. Eftersom det gått en ganska lång tid sedan målen fastställdes av riksdagen håller regeringen nu på att arbeta fram en ny proposition om miljömål. Det arbetet pågår för högtryck, och propositionen kommer att presenteras i april. Därför vill jag inte nu ta upp kammarens tid med att debattera målen.

Gudrun Lindvall tryckte på behovet av samverkan för att vi skall komma någonstans, och det håller jag fullständigt med om. Det behövs samverkan mellan alla – mellan partier, näringsliv och myndigheter. Men det behövs också framför allt folkförankring, en förankring ute bland människor av målen och de åtgärder vi måste vidta för att närma oss dem.

Gudrun Lindvall nämnde också att skrivelsen kom i fel tid, eftersom vi hade så mycket att göra i riksdagen då. Både Gudrun Lindvall och jag är väl medvetna om jordbruksutskottets arbetssituation, och jag kan inte hitta någon tid när det skulle ha varit så mycket lättare att lägga fram skrivelsen att vi hade haft mer tid med den. Det vore intressant att höra om Gudrun Lindvall har förslag på någon sådan tidpunkt. Jag tycker att vi har haft mycket hårt arbete och har det också framför oss.

Herr talman! Jag skulle också vilja förmedla en reflexion som jag gjorde i går när jag läste om betänkandet. Det särskilda yttrande från Miljöpartiet är längre än betänkandet i sig. Jag har inte gjort någon undersökning i ämnet, men jag undrar om inte detta är tämligen unikt. Detta säger jag bara som en randanmärkning till Miljöpartiet som ofta och gärna talar om resurshushållning.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten så mycket. För min del spelade det inte så stor roll att skrivelsen kom när den gjorde, eftersom jag prioriterade den och ansåg att det var en viktig skrivelse att behandla. Därför skrev jag också en lång motion till den. Men jag försökte kanske ursäktas en del andra partier som brukar säga sig vara intresserade av ekologisk hållbarhet men över huvud taget inte ansåg att skrivelsen var tillräckligt viktig för att man skulle skriva en motion. Men de partierna skall naturligtvis tala för sig själva. Så för min del var tidpunkten okej.

Jag skulle vilja ställa en fråga för att få ett förtydligande av ett av regeringens mål. Man skriver angående Utrikesdepartementets verksamhet att i en värld med växande befolkning förutsätter ekologisk hållbarhet en ökad ekologisk effektivitet. Jag skulle vilja höra hur Åsa Stenberg tolkar det här. Menas att vi skall uppmana jordbakterierna att jobba effektivare? Eller betyder det t.ex. att vi skall använda mer genmanipulerade grödor? Vad betyder en ökad ekologisk effektivitet? Skall vi ha en mer intensiv odling med mer kemikalier, eller vad menas?

Anf. 96 ÅSA STENBERG (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att Gudrun Lindvall ställde en ganska specifik fråga. Jag är helt övertygad om att det inte betyder att vi skall förstöra naturen mer, men jag tänker inte gå in på någon förklaring i detalj. Jag är nämligen inte påläst i den frågan.

Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag inser att frågan är knepig, men jag hade hoppats att Åsa Stenberg hade observerat att det var en punkt som vi tog upp i vår motion och i det särskilda yttrandet. Det är en mycket konstig skrivning från regeringens sida. Jag undrar om det egentligen finns någon på departementet som vet vad man verkligen menar.

Ser vi på begreppen i just detta avsnitt finner vi att man ibland talar om hållbar utveckling, ibland om miljöhänsyn och hållbar utveckling, ibland om ekologiskt hållbar utveckling, ibland om ekonomiskt hållbar utveckling och ibland enbart om hållbar utveckling. Det börjar gå litet inflation i dessa begrepp. Nästa gång regeringen kommer med en skrivelse skulle det vara mycket välgörande om man försökte precisera de olika begreppen och tala om vad de står för. Internationellt pratar man mer om ekonomiskt hållbar utveckling, medan vi i Sverige betonar en ekologiskt hållbar utveckling. Detta är ett tips inför kommande propositioner. Jag tror att det skulle förenkla debatten.

Anf. 98 ÅSA STENBERG (s) replik:

Herr talman! Hållbar utveckling måste vara hållbar på alla sätt. Det måste vara en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling. Det finns säkert fler attribut. Men hållbar utveckling är en utveckling som håller i längden och gör att kommande generationer kan leva vidare som vi har gjort.

Jag kan inte minnas att Gudrun Lindvall tog upp den här specifika frågan i utskottet. Om hon hade gjort det hade vi kanske kunnat föra en bättre diskussion i dag.

Anf. 99 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! I skrivelsen finns 15 rader om kulturpolitik, och det tycker jag visar på regeringens prioriteringar. Här skrivs att ett hållbart samhälle måste baseras på en varsam förvaltning av redan gjorda investeringar och av det som utgör vårt gemensamma kulturarv. Därför anges som ett viktigt inslag att utveckla och stärka kulturmiljösektorn i arbetet för ett hållbart samhälle. Vidareutveckling av byggnadsvårdens ekologiska delar lyfts fram.

Miljöpartiet driver samma politik. Därför har vi i vår budgetmotion kritiserat regeringen för att inte ge mer ekonomiskt stöd till bygghyttor och icke-statliga kulturlokaler. Att dessutom trappa av stödet till icke-statliga kulturlokaler innan en utvärdering av insatsstöd gjorts tycker vi är mycket märkligt. Avtrappningen medger dessutom inga nya projekt.

Likaså tas stödet för bygghyttor bort detta år. Utskottet hänvisar nu till att kulturutskottet anser att bevarandeinsatserna är av stort värde. Det är helt rätt igen. Men var är de öronmärkta pengarna i arbetsmarknadsutskottets budget? Den varsamma förvaltningen av vårt gemensamma kulturarv tycks hamna inte bara mellan två stolar utan mellan tre. Ibland uttrycks det som något bra att fler departement tar ansvar, men då vill vi se ansvaret i kronor och ören!

Vi finner det också synnerligen oförsvarbart att det s.k. ROT-bidraget kan fortsätta att utgå utan någon som helst koppling till ekologisk helhetssyn eller hållbarhet. Miljöpartiet kräver en koppling till en ekologisk helhetssyn – inte en krona till åt ROT utan en sådan! Vi vill ha ett grönt ROT och inte bara prat om det.

Ett ekologiskt synsätt med långsiktig hållbarhet som måttstock håller ju successivt på att växa fram. Men insikten är mycket ojämnt fördelad över landet. Man kan konstatera att någon övergripande studie eller utvärdering av de för närvarande drygt 1 400 byggnadsminnena inte ännu gjorts. Det kan också ifrågasättas om helhetsaspekten har vägts in tillräckligt tidigare.

Miljöpartiet anser att kultur, miljö och natur tillsammans i ett historiskt perspektiv och med framtida visioner är en viktig resurs i satsningen på regional utveckling, turism och inom olika näringsområden. Även i Kulturutredningen lyfter vi fram vikten av kulturarvsfrågorna.

Människors alltmer ökade intresse för kvalitet, äkta material och traditionellt hantverk ställer helt nya krav på kulturhistoriska kunskaper, vägledning och medverkan. Här finns den folkliga förankringen.

Mycket av det här står att läsa i Riksantikvarieämbetets och Statens historiska museers profileringsprogram för en långsiktig och hållbar byggnadsvård. Vi i Miljöpartiet ser nu fram emot regeringens konkreta förslag på ekonomiskt stöd till detta i vårens kompletteringsbudget. Vi vill alltså se pengar, och inte bara vackra ord.

Anf. 100 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag skall inte gå in i någon sakdebatt, men jag måste bemöta påståendet att bl.a. vi i Moderata samlingspartiet skulle negligera vad som finns i skrivelsen därför att vi inte har väckt någon motion. Det är inte fråga om att negligera vare sig skrivelse eller innehåll. Det handlar om en uppläggning av vårt sätt att arbeta i riksdagen.

Vi har fått skrivelsen därför att regeringen redovisar det miljöpolitiska läget och likaså vad den tänker göra. Från moderat sida har vi en sådan långsiktig miljöpolitik, och vi var så välinformerade redan innan skrivelsen lades fram att vi redan har utarbetat vår miljöpolitiska strategi i samband med den allmänna motionstiden. Vi behöver därför inte återkomma och upprepa våra krav i anslutning till att skrivelsen kommer. Dessutom vet vi att väldigt många av frågorna kommer upp i anslutning till miljöbalken, i anslutning till följdlagstiftning till miljöbalken och i anslutning till miljöpropositionen. Det är därför vi har valt att inte motionera med anledning av en skrivelse vars innehåll vi i stort sett var informerade om innan den kom.

Det handlar inte om att negligera, utan bara om att tillämpa en, som vi menar, rationell arbetsordning i kammaren.

I detta anförande instämde Lennart Fremling (fp).

Anf. 101 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Det var en del som förvånade mig i Göte Jonssons anförande. Skall jag tolka detta som att Moderaterna har varit informerade om skrivelsen innan den kom, dvs. att detta är en skrivelse med en annan majoritet än den vi brukar ha i kammaren? Är detta något som Moderaterna har kommit överens om tillsammans med regeringen innan det lades fram? I så fall är det mycket märkligt – i så fall är ju Moderaterna ett parti som samarbetar med regeringen inom områden som vi andra inte alls känner till. Bedrivs miljöpolitiken i dag i samverkan mellan moderater och socialdemokrater? Är det det som Göte Jonsson antyder?

Å andra sidan måste jag säga att vi känner till Moderaternas långsiktiga miljöpolitik – med betoningen på *lång*. Den går oerhört långsamt.

Anf. 102 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Gudrun Lindvall behöver inte göra sig lustig.

Vad jag menar med att vi känner till innehållet är att det mesta av skrivelsens innehåll ligger inom ramen för allmän kunskap om miljöpolitiken. Man behöver inte springa på departementet och leta för att få de uppgifterna. Jag förutsätter att Gudrun Lindvall och Miljöpartiet är lika välinformerade om de allmänna politiska miljöfrågorna och miljöproblemen. Man behöver alltså inte gå till departementet för att få de här uppgifterna. Det är så vi moderater har arbetat i detta sammanhang.

Anf. 103 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att det som skiljer är att vi i Miljöpartiet ansåg att skrivelsen behövde kompletteras med en hel del som inte fanns med. Vi ansåg också att mycket av det som stod i den behövde rättas till. Vi var inte nöjda med den miljöpolitik som regeringen presenterat. Men det var uppenbarligen Moderaterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

10 § Naturresurslagen

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU3
Naturresurslagen

Anf. 104 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Det är bra att vi har ett starkt och bra skydd för de icke utbyggda älvarna och vattendragen i vårt land. Vi ser emellertid Vattendragsutredningens förslag som ett hot mot de utbyggda vattendragen. Det skydd som finns i NRL har inneburit ett starkt skydd, som enligt vår uppfattning bör behållas.

I dag är hoten mot de utbyggda och oreglerade vattendragen många. Det nyligen införda investeringsbidraget för småskalig vattenkraft är ett. Det hotet förstärks genom VDU:s förslag. Beslutet att avveckla Barsebäck innebär ett annat och än värre hot mot främst de stora utbyggda älvarna i Norrland.

Vi moderater vill inte stänga Barsebäck. Vi vill behålla kärnkraften så länge den är säker och tillförlitlig. Vi vill ha ett säkert och tillförlitligt älvskydd. Det finns i gällande naturresurslag.

Jag yrkar därför bifall till reservation 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 105 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Huvuduppgiften för naturresurslagen är att ange för olika lagar gemensamma prövningsgrunder som stöd för en allsidig och långsiktig bedömning av frågor om konkurrens beträffande mark och vatten. Vi ser ofta att denna konkurrens finns. Det gäller att hela tiden se hur avvägningar skall göras mellan olika intressen. Det är viktigt att se till helheten och till långsiktiga lösningar.

Att utforma lagar är en politisk process – en demokratisk process. Gång på gång måste jag säga att jag har svårt att förstå varför man har ett demokratiskt instrument i riksdagen, där partier och enskilda, i förening eller en och en, ges tillfälle att under en särskild allmän motionstid framföra sina synpunkter. När motionerna sedan skall sakbehandlas i utskottet anser ju oftast den sittande majoriteten att de motioner som kommer så att säga ifrån fel håll bara skall avslås! Ibland avslås de med en mycket positiv skrivning i utskottsbetänkandet. Men att gå hela vägen ut och tillstyrka motionerna – nej, det tycks vara att gå alltför långt.

I detta betänkande kan man se prov på detta. Vi kan därför se ett antal reservationer. Det goda med det är ändå att vi kan få en debatt om sakfrågorna här i kammaren.

Jag vill belysa tre områden som vi från Centerpartiet vill lyfta fram, och där vi inte till fullo har blivit hörsammade. Det gäller frågor om det kommunala vetot, om vattenkraftens roll i energibalansen och om synen på nationalstadsparker.

Jag skall först tala om det kommunala vetot. Utskottet har vid åtskilliga tillfällen behandlat motioner med förslag om att det kommunala vetot oinskränkt skulle omfatta också anläggningar för slutförvaring av utbränt kärnbränsle. Till skillnad från Socialdemokraterna vill vi från Centerpar-

tiet stärka det kommunala självbestämmandet. Vi vill att samtliga undantag som i dag finns för kommunalt veto skall upphöra. I den här frågan brukar vi vara överens med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, men jag saknar deras underskrifter av min reservation och undrar varför. Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 7.

Jag övergår nu till frågan om vattenkraften. Under praktiskt taget varje år sedan slutet av 1960-talet har riksdagen haft att överväga frågor om älvskydd. I riksdagen finns numera också ett brett stöd för uppfattningen att det nuvarande älvskyddet bör stärkas och omfatta fler älvs-träckor än i dag. Det finns anledning för riksdagen att även i dag stryka under den uppfattningen. Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 11.

Till sist skall jag ta upp synen på nationalstadsparker. Jag har förhoppningen, och jag tror, att alla inser betydelsen av grönområden även i städerna. Dock tycks inte alla ha insikten att man måste se till att de i större utsträckning än vad som sker i dag får ett verkligt skydd i vår lagstiftning.

Centerpartiet anser att det relativt nya begreppet nationalstadspark skall få en vidare användning än vad det har i dag. Vi hoppas att det kommer till fler parker i fler städer som får den benämningen.

Jag vill dock tillägga att jag anser att det är oerhört viktigt att regeringen är lyhörd och tillmötesgår de synpunkter som kommer från de kommuner som vill satsa på att få en grön oas i sin stad, annars tror jag att detta blir förfelat. Redan i förberedelsearbetet måste man ha ett nära samarbete mellan regeringen, länsstyrelser och kommuner. I annat fall tror jag inte att vi kommer att få se fler nationalstadsparker i Sverige, och det vore trist för städernas, människornas och miljöns skull.

Jag ser mycket positivt på den skrivning som utskottet har i betänkandet när det gäller att ta hänsyn till de synpunkter som jag har anfört i min motion om nationalstadsparken i Uppsala, men det är absolut nödvändigt att man för en nära dialog med Uppsala kommun i den här frågan.

Jag avstår därför från att yrka bifall till min reservation i det ärendet och nöjer mig med att yrka bifall till reservation 12 under mom. 21 angående nationalstadsparker.

Anf. 106 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Naturresurslagen syftar till att främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och även den fysiska miljön i övrigt.

Vi inom Folkpartiet liberalerna värnar särskilt om den biologiska mångfalden vid älvarna. Jag vill därför kraftfullt och entydigt slå fast att vi anser att epoken med utbyggnad av vattenkraft i utbyggda älvar och andra i huvudsak orörda vattendrag skall vara avslutad. Vi vill att riksdagen gör ett tillkännagivande om detta. Det har vi också yrkat på i vår partimotion. Utskottets majoritet tycker att det är onödigt. Någon utbyggnad utöver 66 TWh skulle inte vara aktuell. Men vi är ändå inte övertygade, eftersom det vid ett flertal tillfällen förts på tal att bygga ut vattenkraften.

Folkpartiets partimotion stöds i utskottet av Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Vi har alltså en fempartireservation i betänkande, nämligen reservation nr 4. Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

I bostadsutskottets betänkande finns det också konkreta förslag på ökat skydd för Sölvbacka strömmar och Gideälven. Vi stöder dem också. Det som beskrivs i reservationerna 9 och 10 är också bra förslag, och det är fem partier som står bakom de förslagen. Vi tycker också att ett ökat älvskydd behövs på ett flertal sträckor. Regeringen borde lägga fram sådana förslag.

Jag vill också kommentera frågan om nationalstadsparker. Vi i Folkpartiet har valt att nöja oss med ett särskilt yttrande om inrättande av ytterligare nationalstadsparker. Vi konstaterar att det finns goda skäl att fatta beslut om flera parker, men eftersom det pågår överväganden i Regeringskansliet om detta har vi inte något konkret förslag i dag. Signalen från vår sida är att det finns goda skäl att fatta beslut om flera parker. Vi väntar oss alltså förslag om det.

Herr talman! För att inte ta kammarens tid i anspråk i onödan nöjer jag mig alltså med mitt yrkande om bifall till reservation nr 4. Jag stöder självfallet de övriga reservationer som Folkpartiet har markerat i betänkandet.

Anf. 107 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Det verkar som om vi har fått en ny blockpolitik när det gäller frågorna om naturresurslagen, nämligen Socialdemokraterna och Moderaterna i ett stort block mot övriga partier med en större vilja att bevara och skydda grundläggande naturvärden. Det märks tydligt på de reservationer som lagts fram med anledning av detta betänkande.

Det finns tre fempartimotioner om vattenkraften. De är mycket viktiga för synen på vattenkraften. Epoken med en utbyggnad av vattenkraften måste vara slut av minst två viktiga skäl. Vi har ett ansvar och en skyldighet att se till att kommande generationer får uppleva orörda älvar och en levande vildmark i minst den omfattning som vi har i dag.

Dessutom måste vi inse att vårt sätt att använda energi inte är ekologiskt hållbart eller rättvist gentemot andra delar av världen. Vi måste spara energi och t.ex. använda elenergin på ett effektivare sätt. Elenergi till uppvärmning är ett slöseri med en förädlad energiform.

I det läge som vi nu fått, i och med beslutet om att avvecklingen av kärnkraften skall inledas, finns det många som vill utnyttja situationen för egna syften. En part är t.ex. Kraftverksföreningen som naturligtvis kraftfullt kommer att verka för en utbyggnad av vattenkraften för att ersätta den el som faller bort i takt med kärnkraftverkens utfasning.

Därför är det viktigt att tala om att det är ett marknadsföringsknep att kalla vattenkraft från t.ex. Klippens kraftstation för miljöanpassad. Det är ett vilseledande begrepp. Det skall naturligtvis få folk att tro att den typen av vattenkraftsanläggningar är miljöanpassade och inte särskilt farliga för den omgivande miljön. Men där finns, som i alla andra anläggningar, ett stort regleringsmagasin som påverkar miljön lika mycket som ett traditionellt kraftverk. Det finns tröskeldammar för att upprätthålla vattennivån liksom regleringar av flöden i de olika forsarna som påverkar både öring- och rödingbestånden samt övrigt växt- och djurliv.

För den oinvidige ser det hela inte så farligt ut, eftersom vattnet flödar och det finns liv i älven, men det är ett förföriskt skådespel och ett liv långt ifrån normaltillståndet med högvattenflöden och lågvattenflöden om vartannat. Det är bra om riksdagen uttalar sin mening om dessa projekt.

Tyvärr medverkar staten till fortsatt legitimitet för sådana här projekt eftersom NUTEK är med och finansierar utvecklingen av dessa. Tyvärr är inte forskningen runt det hela tillämplig på redan utbyggda älvar, vilket kanske skulle kunna ha haft ett värde. Syftet är dock en fortsatt utbyggnad av s.k. miljöanpassad vattenkraft, vilket jag bestämt motsätter mig.

Ett projekt skulle kunna vara Sölvbacka strömmar. Regeringen har nu sagt nej till en försäljning av fallrättigheterna till Bergs kommun, och det är bra. Det som är mindre bra är den fortsatta oviljan från Socialdemokraterna och Moderaterna att föra in Sölvbacka strömmar i naturresurslagen för att en gång för alla få slut på diskussionen om utbyggnad eller ej. Det kostar inget. Det har ingen budgetpåverkande effekt, och det passar nog in i EU:s konvergenskrav, de krav som så starkt styr all politisk vilja och innehållet i politiken.

Regeringen tänker inte begära hos riksdagen att få sälja fallrättigheterna i Sölvbacka strömmar, och riksdagen tänker inte heller föreslå detta i nuläget. Varför då inte få slut på tvivelsmålen om utbyggnad eller ej genom att föra in älvsträckan i 3 kap. 6 § för att ge den ett normalt älvskydd? Ni som inte vill det måste ju inse att misstanken fortfarande finns om avsikten i frågan. Vad vill ni egentligen med Sölvbacka strömmar och dess framtid?

Ett älvskydd i naturresurslagen skulle säkert också vara till fördel för tankarna på att återställa älven i dess ursprungliga skick, något som är väl förankrat hos lokalbefolkningen och inte minst hos länsstyrelsen i Jämtland. Det skulle naturligtvis underlätta möjligheterna att gå vidare med ett sådant projekt.

Gideälven bör också skyddas i naturresurslagen. Ett misstag under den förra mandatperioden gjorde att den inte blev skyddad. Detta borde denna riksdag kunna rätta till, och chansen finns ju i och med det här betänkandet.

Till slut, herr talman, vill jag kommentera frågan om det kommunala vetot i planfrågor, liksom frågan om en eventuell likströmskabel till Polen.

Vänsterpartiet har medverkat till att regeringen kan lägga fram en proposition om en miljöbalk som stöds av en riksdagsmajoritet där också Miljöpartiet är med. Detta innebär att man får kompromissa i vissa frågor, vilket gör att en förstärkning av det kommunala vetot inte var möjlig. Dock innebär miljöbalkens skrivningar klara krav på aktsamhet och varsamhet samt att kraven på miljökonsekvensbeskrivningar utökas. Detta stärker miljöhänsynen som helhet och skärper kraven på de undantag som får göras utifrån det kommunala vetot. I sak har dock inte min inställning förändrats, utan kommunens ord skall naturligtvis väga tungt i frågor som berör projekt inom kommunens egna gränser.

När det gäller Polenkabeln kommer skrivningarna i miljöbalken att kräva större hänsyn, vilket gör att en prövning den vägen blir möjlig. Däremot bör man i det framtida arbetet med miljöbalken och naturresurslagen se till att även sjökabel blir en del av den prövning som skall göras och kan göras och som har byggts ut med krav när det gäller t.ex. större vägprojekt, järnvägar, m.m.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 6 och 9.

Anf. 108 PER LAGER (mp):

Herr talman! Miljöpartiet anser att regeringen har anledning att ta förnyad ställning till koncession för den s.k. Polenkabeln eftersom det blir fråga om ny sträckning och nya landfästen. De aktuella kommunerna både på den polska och på den svenska sidan har sagt nej. Därför måste kabelns miljöpåverkan övervägas på nytt, anser vi. Någon prövning enligt 4 kap. naturresurslagen har inte genomförts, och inte heller någon miljökonsekvensanalys.

Den nya miljöbalkens övergripande principer borde få genomslag när det gäller ett projekt med så oklara miljökonsekvenser. Försiktighetsprincipen och kraven på att använda den bästa och mest miljöriktiga tekniken finns där lagstadgade och en förnyad prövning enligt 17 kap. 3 § skulle möjliggöra beaktande av just dessa principer.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Till det här betänkandet, herr talman, har Miljöpartiet fogat ett antal särskilda yttranden. Det handlar om möjligheten till prövningsplikt om skyddsvärda naturvärden skulle riskeras med en viss flexibilitet som vi kan acceptera. Vi talar också om att miljödomstolarna skulle ha möjlighet att sköta tillståndsprövningarna fullt ut om det visar sig att det skulle behövas. Sedan har vi en fundering om vem som skall upprätta miljökonsekvensbeskrivningar. Vi skulle vilja att en oberoende instans ansvarade för det. Detta om de särskilda yttrandena just i det här avseendet.

Det här betänkandet handlar ju också om älvar och vattenkraft. Miljöpartiets utgångspunkt är att inga nya utbyggnader får ske oavsett om de är stora eller små. Något helt annat är att effektivisera de nuvarande kraftverken, som bl.a. utgörs av gamla kvarnar och sågar, utan ytterligare miljöpåverkan. Det är givetvis önskvärt.

Men det tycks råda en osäkerhet om vad ombyggnad respektive utbyggnad betyder i samband med investeringar i vattenkraftverk. Begreppens innebörd blandas ofta ihop. En utbyggnad är en utbyggnad, låt oss vara överens om det. Vattenområden och älvsträckor som omfattas av skyddet i naturresurslagen måste förbli skyddade och inte kunna byggas ut på grund av att vattenföretaget då sägs medföra endast obetydlig miljöpåverkan.

För övrigt anser vi att de sista stora orörda älvarna, Piteälven, Vindelälven, Kalixälven och Torneälven skall grundlagsskyddas.

Häromdagen fick vi reda på att ett forskningsprogram som skall utreda vattenkraftens miljöeffekter var på gång. Programmet bekostas av staten bl.a. genom NUTEK och vattenkraftsföretagen. Kraftindustrins forskningsstiftelse Elforsk AB skall hålla i projektet. Men Fiskeriverket och Naturvårdsverket är också intressenter. Det startar i år, har det sagts, och skall pågå i tre år men bör också ses som ett långsiktigt program. Det skall handla om den redan befintliga vattenkraften, säger man. Men resultatet skall kunna användas om politikerna beslutar sig för att bygga ut vattenkraften. Bl.a. LO driver frågan om utbyggnad av älvarna i Norrbotten.

För många har detta inneburit nya hot. Man anar att det är en ändring på gång i inställningen till vattenkraften. Utbyggnadsbeslutet enligt naturresurslagen 1987 är så svagt att ett parti i politisk majoritet lätt kan riva upp beslutet, och sedan kan det vara kört.

I en gemensam motion påpekar Vänstern, Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet att en utbyggnad av en älv eller ett vattenområde är oåterkallelig och i princip inte kan försvaras med att en vattenkraftsutbyggnad skall kunna betraktas som miljöanpassad. Möjligen kan man göra det mer eller mindre skonsamt, det vet vi. Men att tro att man kan bygga miljöanpassat har inte med verkligheten att göra.

Vi ledamöter i bostadsutskottet hade för inte så länge sedan möjlighet att på ort och ställe studera Klippens kraftstation och den miljöanpassning man där ansåg sig ha lyckats med. Det är viktigt att vi inte låter oss förföras av ett ytligt språkbruk och det lättast synliga. Skall man använda begreppet miljöanpassning har man skyldighet att i detalj förklara anpassningen till den fauna och flora som har sin naturliga hemvist i och kring älven.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 6. Jag vill också tala om att jag stöder reservation 4.

Trots att Sölvbacka strömmar ser ut att ha räddats anser jag att det än en gång är viktigt att markera ståndpunkten i den gemensamma reservationen på flerpartimotionen. Det är dags att älvsträckan tas in, precis som Owe Hellberg sade, i 3 kap. 6 § första stycket i naturresurslagen. Frågan måste få ett slut.

Jag yrkar därmed också bifall till reservation 9.

Även Gideälven uppströms Björna har vi tidigare varit överens om i Vänstern, Folkpartiet, Centern, Kristdemokraterna och Miljöpartiet. Sträckan borde undantas från utbyggnad, det är vi alla överens om. Men det är ju självklart egentligen. Inte en meter till av utbyggnad gäller åtminstone för oss i Miljöpartiet.

Frågan om nationalstadsparkerna återkommer. Jag vill bara här understryka att jag stöder Centerns motion om fördjupat underlag som utgångspunkt för beskrivningar av den befintliga nationalstadsparkens natur- och kulturvärden och förslaget om en utredning om miljöförbättrande åtgärder. Det är viktigt att denna den första nationalstadsparken lyckas och får en utformning och ett innehåll som gör den värd att ta efter och använda som referenspark för de kommande nationalstadsparkerna. Det är extra roligt för mig eftersom jag vet att det en gång i slutet av 80-talet var en miljöpartist, nämligen Anna Horn, som var initiativtagare till parken i Stockholm.

Till sist det kommunala vetot. Miljöpartiet har alltid velat ha en utvidgning av det kommunala vetot. Det har vi velat ända sedan 1991 när detta luckrades upp. Detta är man också överens om från tre partier, nämligen Centerpartiet, Vänstern och Miljöpartiet.

Att vi inte yrkar bifall till motionen utan i stället skriver ett förklarande yttrande beror på att det när motionen utformades fanns förhoppning om att det under miljöbalksförhandlingarna skulle kunna göras förändringar i naturresurslagen. Nu fanns inte en sådan möjlighet, och därför är motionens koppling till miljöbalken inte relevant. Självklart kommer vi dock att jobba för det här framöver. Jag tror att en diskussion härom speciellt kommer att tas upp i samband med att miljöbalken kommer upp till behandling i riksdagen.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 109 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:
Herr talman! Jag skulle vilja höra hur Per Lager i fortsättningen tänker arbeta i frågan om det kommunala vetot.

Anf. 110 PER LAGER (mp) replik:
Herr talman! Vi kommer, Rigmor Ahlstedt, att göra det på alla de sätt som är möjliga härefter. Vi kommer aldrig att ge upp den här tanken. Jag hoppas att vi kan föra den politiken gemensamt framöver.
Vi skall kanske inte nu föra en debatt om miljöbalken, men jag vill påminna Rigmor Ahlstedt om att utvidgningen av det kommunala vetot inte heller fanns med i det borgerliga förslaget till miljöbalk.

Anf. 111 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:
Herr talman! Jag tycker faktiskt att ni från Miljöpartiet har sålt er ganska enkelt när ni i det här betänkandet inte ens klart har sagt ifrån utan i stället har hänvisat till något som skall komma. Miljöbalken finns ju ännu inte på vårt bord.

Anf. 112 PER LAGER (mp) replik:
Herr talman! Nej, vi har klart tagit ställning, vilket framgår av det särskilda yttrandet. Att det inte framförts i en reservation tror jag att Rigmor Ahlstedt förstår. Det var fråga om en förhandling om en miljöbalk, där naturresurslagen inte behandlades särskilt.

Anf. 113 ULF BJÖRKLUND (kd):
Herr talman! Naturresurslagen trädde, liksom för övrigt också plan- och bygglagen, i kraft den 1 juli 1987. Bestämmelserna i NRL syftar till att främja en ur ekologisk, social och samhällsekonomisk synvinkel långsiktigt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Till lagen har knutits ett tiotal olika lagar som reglerar ianspråkstagandet av mark och vatten för olika ändamål. Genom den konstruktionen har NRL fått en central roll, och den brukar betraktas som en s.k. paraplylag.

Jag skall här begränsa mig till det avsnitt som berör utbyggnad av vattenkraften och älvskyddet. Det handlar om att skydda älvar och älvsträckor från utbyggnad av vattenkraft, enligt 3 kap. 6 § naturresurslagen.

Vid riksdagsbehandlingen i mars 1993 handlades ett förslag om utökad älvskydd som innebar att sammanlagt 13 älvsträckor och älvar skulle skyddas enligt 3 kap. 6 § NRL. Utöver dessa fanns ett antal älvsträckor som ansågs kräva ytterligare överväganden. Bland dessa fanns bl.a. älvsträckan vid Brunnsberg i Österdalälven, Gideälven uppströms Björna och Sölvbacka strömmar i Härjedalen. Av dessa ligger frågan om utbyggnad av sträckan vid Brunnsberg i Österdalälven på regeringens bord. De övriga två föreligger för beslut här i dag.

Vi har nu väntat länge nog på ett besked från regeringen när det gäller Brunnsberg i Älvdalen. Är regeringen beredd att trotsa den överväldigande majoritet av befolkningen i Älvdalens kommun som kräver att sträckan skall skyddas? Detta är den sista rest av Österdalälven som fortfarande har något kvar av sin forna glans. Att sträckan skall skyddas

kräver, utöver den stora folkomröstningsmajoriteten, också kommunen, länsstyrelsen, Fiskeriverket, den samlade miljörelsen m.fl. remissinstanser.

Nu är det dags för beslut. Min vädjan till regeringen och miljöminister Anna Lindh är: Dra inte den här frågan i långbänk! Folket i Älvdalen har väntat länge nog. Säg nej till en utbyggnad, och rädda med hjälp av naturresurslagen den sista spillran av Österdalälven i dess forna glans! Låt demokratin och folkviljan segra.

Herr talman! Egentligen hade vi förväntat oss en proposition från regeringen angående skyddet av våra vattendrag. En sådan tycks inte komma, och tur är kanske det. Remisskritiken mot Vattendragsutredningens slutbetänkande är ju total.

Miljöminister Anna Lindh har för övrigt också gjort tydliga uttalanden, bl.a. i Naturskyddsföreningens tidning Vår Natur nr 5 1997, om att regeringen inte vill bygga ut några vattendrag. Om regeringen samlar sig och lägger fram en proposition om stärkt skydd av våra vattendrag, är allt gott och väl. Det är dags för ett tillkännagivande av att epoken av vattenkraftsutbyggnad är avslutad. Vi väntar på fler förslag till skydd enligt NRL.

Det är dock i dagens läge oklart vad som egentligen sker. Talet om miljöanpassad vattenkraftsutbyggnad oroar men är bara vackert prat. Det är vattenkraftsindustrins sätt att försöka rättfärdiga fortsatt exploatering av våra få återstående bevarade älvar och älvsträckor.

Det är nu, herr talman, angeläget att understryka vikten av att man inte öppnar för vattenkraftsutbyggnad i de älvar, vattendrag och strömsträckor som har ett omistligt värde. Särskilt viktigt i dag är att ett beslut fattas om Gideälven uppströms Björna och Sölvbacka strömmar i Härjedalen.

När vi nu har en lagstiftning som ger möjlighet till lika hantering av alla skyddsvärda älvar och älvsträckor är det naturligt att använda den lagstiftningen och således i dag besluta att skydda båda dessa älvsträckor enligt 3 kap. 6 § i naturresurslagen.

Herr talman! Med detta nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna nr 9 och 10.

Anf. 114 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det skall i år kunna göras personval, och det är kanske då lämpligt att göra några personliga reflexioner kring det som här har sagts. Owe Hellberg begär replik redan innan jag ens har börjat tala, och det är kanske lika bra med tanke på det som jag nu kommer att säga. Owe Hellberg och Vänsterpartiet menar att det har uppstått ett nytt block bestående av småpartier och att Socialdemokraterna och Moderaterna skulle utgöra ett annat block. När man ser på reservationerna blir man dock inte speciellt imponerad av det nya blocket.

Man kan också göra litet personliga reflexioner kring det som här har sagts av Miljöpartiets och Vänsterpartiets representanter. Man hävdar att man har varit med om en uppgörelse gällande en proposition om en miljöbalk, som man tycker är en kompromiss. Man tycker dock inte att kompromissen är bra utan skall arbeta vidare utifrån att få ännu mer.

Detta föranleder mig att fundera litet kring hur bräckligt det kan vara i politiken med bundsförvanter som Vänsterpartiet och Miljöpartiet i såd-

ana här frågor. Först ställer man sig bakom någonting, men sedan vill man förändra det mesta av det som man har gjort upp om.

Jag skall nu inte diskutera miljöbalken här, herr talman. Den får vi anledning att återkomma till både i utskottsarbetet och här i kammaren, men jag hyser ändå farhågor för att man kanske inte kan lita på vare sig Vänsterpartiet eller Miljöpartiet när man gör upp om någonting i de här frågorna.

Inte minst vår kanslichef, som har varit med i många år i riksdagen, men också jag själv har under drygt 20 års tid upprepade gånger fått ta ställning till samma motioner och lyssna på samma argument. Riksdagen fattade i mitten av 80-talet, alltså för drygt tio år sedan, beslut om vattenkraften vad avser terawattimmar, älvsträckor osv.

Varje år återkommer en del partier och upprepar misstänkliggörandet att regeringen inte är att lita på – socialdemokratin är inte att lita på.

Förste vice talmannen och jag var med på den tiden när Sölvsbacka strömmar diskuterades. Det kostade mycket pengar för statskassan. Det var väl en av de bästa affärer som Sydkraft någonsin gjort – hundratals miljoner.

Då fattade riksdagen beslut om att det inte skall ske en utbyggnad. Sedan upprepas år efter år en misstanke om att något skall ske. Vi politiker borde ibland kunna tro på de beslut som fattas i riksdagen. Det verkar inte så, och det får vi väl leva med. Det är därför jag hyser mina misstankar om tvivelaktiga partner.

Därför kan det vara bra att det uppstått ett nytt block med en del reservationer. Dessa är egentligen ganska onödiga. Vi har diskuterat det kommunala vetot i åtskilliga år i riksdagen, fru Ahlstedt. Självfallet har kommunerna en bestämmanderätt i vårt land. Det kan ju alltid inträffa saker i denna värld som innebär att riksdagen, de folkvalda, någon gång måste fatta ett beslut. Jag kan inte se att en kommun som inte vill ha en verksamhet skulle bli överkörd utan att alla möjligheter som finns har prövats. Ytterst måste någon fatta ett beslut – om man ställs inför faktum att beslut måste fattas. Vem skall annars fatta beslut?

En del av reservationerna – bl.a. om Polenkabeln – tangerar ett regeringsbeslut från juli 1997. Det är klart att den frågan kan diskuteras från olika utgångspunkter. Om man diskuterar med utgångspunkt i att regeringen på olika grunder har fattat ett felaktigt beslut, får man vända sig till förste vice talmannen och hans kamrater i konstitutionsutskottet.

När man läser och lyssnar på Miljöpartiet – och det kanske även gäller Vänsterpartiet – får man intrycket av att det är domstolar som skall avgöra allt här i livet. Jag minns en debatt om fri- och rättigheter i början av 70-talet. Jag konstaterade att en av de mest detaljerade författningarna i fråga om fri- och rättigheter fanns i Sovjetunionen. Där fanns en lång rad punkter om fri- och rättigheter för människor. Men de följdes ju inte.

Det är viktigt att politiken skall styra över juridiken. Det är riksdag och regering som stiftar lagar. Om det är fel på lagarna skall de förändras. Politiken skall styra de politiska överväganden som skall göras i olika aspekter. Det är inte något slags domstol som skall fälla de avgörandena.

Det är litet märkligt att i en reservation diskutera att kraftverksföretagare kallar någonting för ”miljöanpassad vattenkraft”. När skulle det vara förbudet, herr talman, för organisationer, myndigheter och företag att utnyttja rätten att tänka och tala om vad de tycker i olika frågor?

Det är sant, som Per Lager säger, att vi har besökt Klippens kraftstation. Jag tycker att det är alldeles utmärkt att den redan finns där. Ibland verkar det som om att de 66 TWh som riksdagen har fattat beslut om – om möjligheter att utnyttja vattenkraften – egentligen skall rivas upp. Det är klart att det påverkar miljön. All mänsklig verksamhet, all utbyggnad av vattenkraft, vad vi än pysslar med, påverkar miljön i olika former. Men vi måste alltid göra andra avväganden. Det har stiftats lagar för att klara den situationen – naturresurslagen, vattenlagen osv.

Herr talman! Jag är inte speciellt imponerad av de nya reservationerna i det nya blocket. Därför yrkar jag naturligtvis avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 115 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! S och m i ett gemensamt block. Det är rätt intressant att Lennart Nilsson inte tyckte att det var så dumt. Jag trodde att m var huvudmotståndarna inför valet för Socialdemokraterna.

Jag pratade om miljöfrågor. Det går att titta på tillgänglig statistik. Den situationen är ofta förekommande.

Självklart ställer vi upp på uppgörelser. Därför har vi tagit konsekvenserna av det och låtit reservationer i stället bli särskilda yttranden – som behandlas på ett annat sätt. Lennart Nilsson kan vara lugn för att vi skall fullfölja våra uppgörelser. Däremot skall man alltid ha rätten att driva sina egna idéer, även vid en uppgörelse. Den kan inte vara slutgiltig. Den är inte något slutdokument.

Jag vill ställa en fråga om Sölvbacka strömmar. Det är tredje gången vi behandlar frågan. Första gången hänvisade majoriteten till Vatten- dragsutredningen. Den pågick, så då gick det inte att säga något. Den utredningen är i dag avfärdad. Naturresurslagen lyfts i sin helhet in i miljöbalken. Andra gånger var det förhandlingarna med Bergs kommun som störde. I dag vet jag inte vad det är. Varför går det inte att slutgiltigt skydda Sölvbacka strömmar i naturresurslagen, Lennart Nilsson?

Anf. 116 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Sölvbacka strömmar kommer inte att byggas ut.

Anf. 117 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Det finns ingen logik och konsekvens i ett sådant uttalande om man inte fullföljer det genom beslut i naturresurslagen. Lennart Nilssons korta svar låter märkligt. Det håller inte i sin förlängning.

Jag vill kommentera två saker till. I frågan om domstolsprövningar blandar Lennart Nilsson in Vänsterpartiet i Miljöpartiets reservationer. Det är litet tokigt att göra så när det inte förhåller sig så i verkligheten.

Sedan var det begreppet ”miljöanpassad vattenkraft”. Det är ganska farligt om intresseorganisationer myntar nya ord och begrepp, om de vill hävda att det ligger någon vetenskap i detta. Jag avråder bestämt från det, och det skall inte heller ske.

Anf. 118 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Andra får väl avgöra vem som är mest logisk – om det är Owe Hellberg eller jag.

När är det rimligt att vi över huvud taget lägger oss i vad en organisation uttalar? Det är upp till dem om de vill kalla detta för "miljöanpassad vattenkraft". Det skall inte riksdagen lägga sig i. Det verkar fjantigt.

Anf. 119 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Jag har stor respekt för att Lennart Nilsson har suttit i riksdagen i 20 år och har stor erfarenhet. Samtidigt tycker jag att det är bra att det kommer in nya ledamöter med stor erfarenhet från det kommunala livet. Jag har stor respekt för de kommunala företrädarna och att de kan fatta beslut där hänsyn tas till hela Sverige.

När frågor återkommer, år efter år, vare sig från gamla eller nya ledamöter, måste man lyssna på dem. Om det inte fanns något värde i frågorna skulle de inte dyka upp. Det kommunala vetot har ett värde. Vi i Centerpartiet tycker att det är viktigt att ha respekt för det.

Vi i Centerpartiet har många gånger framhållit – och det har Lennart Nilsson fått erfara – att vi vill hellre ha samarbete än konfrontation. Det gäller också samarbete från riksdagens sida ut mot kommunerna.

Det var också ganska skönt att Lennart Nilsson visade klarsynthet i fråga om att det samarbete om miljöbalken som har inletts, och kanske också slutförts, med Miljöpartiet och Vänsterpartiet är ganska bräckligt.

Anf. 120 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag glömde en sak när det gällde Rigmor Ahlstedt, och det handlade om nationalstadsparkerna. Nu bereder man frågan om nationalstadsparker i Regeringskansliet. Eftersom jag började uttrycka mig personligt tidigare kan jag göra det även här. Jag tycker att vi här ibland fattar beslut om saker som redan nu kan genomföras. Jag upplever att det går att klara dessa frågor utifrån de möjligheter som kommunerna har.

Jag har t.ex. svårt att förstå vad det är för mening med att göra Slottsskogen i Göteborg till en nationalstadspark. Där blev jag körd i barnvagn av min mor när jag var liten. Jag utgår från att det inte finns någon klok kommunpolitiker i Göteborg som skulle komma på tanken att göra om Slottsskogen till någonting annat.

Det blir konstlat på något sätt. Möjligtvis kan de ha ett symbolvärde, men jag tror inte att nationalstadsparkerna har någon större betydelse i praktiken. Det går att genomföra sådana här saker utan just det begreppet. Men vi får naturligtvis möjligheter att återkomma till detta eftersom frågan bereds i Regeringskansliet. Jag har ändå uttryckt min uppfattning.

Anf. 121 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Dessvärre har det visat sig att man just i städerna tar alla parker som man på något sätt kan och bygger även i dem. Jag tycker att vi härifrån bör framhålla att det är väldigt viktigt med grönområden i städerna, inte bara för städernas egen skull, för att det skall vara vackert, utan för att det är en miljöfråga att vi har gröna växter i staden. Det är förvånande att Lennart Nilsson inte inser det ordentligt.

Anf. 122 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag delar Rigmor Ahlstedts uppfattning att det är viktigt med gröna växter och blommor. Men det är ingen logik i detta. Tidigare

resonerade Rigmor Ahlstedt utifrån att det kommunala vetot var någonting heligt i kommunerna, men det är däremot inte heligt att kommunerna får bestämma över sin egen planering, t.ex. vad man vill göra med Slottsskogen.

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 123 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag vet inte om Lennart Nilsson har varit inblandad i miljöbalksarbetet, som fortfarande pågår, men jag har åtminstone uppfattat att den överenskommelsen är oerhört stark och hållfast. Det är ingen bräcklighet i den. Med anledning av bl.a. det har flera av de reservationer som fanns till betänkandet gjorts om till särskilda yttranden. Det är respekt för det arbetet och den överenskommelsen.

Vi slår oss självfallet inte till ro med detta. Det vore idiotiskt om man satte sig ned och var nöjd med detta för all framtid. Vi skall självfallet jobba vidare, därför att miljöbalken har såsom den ser ut i dag väldigt mycket kvar som måste bearbetas och utvecklas. Det är det som vi vill jobba vidare med.

I fråga om detta med "miljöanpassning" får vem som helst självfallet använda vilka ord som helst. Men om man skall använda detta ord i ett officiellt sammanhang, som en bedömningsgrund och kalla en utbyggnad av vattenkraft miljöanpassad, måste man förklara vad man menar med "miljöanpassning". Det måste gå att kommunicera med detta begrepp. Hur påverkar det fauna och flora? Det är det som är intressant, inte att man kallar det "miljöanpassning", "ekologisk utbyggnad" eller någonting annat. Man måste tala om vad det innebär. Som jag ser det går det inte att använda ordet "miljöanpassning" i det här fallet, och då måste man tala om det.

Anf. 124 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Om det nu är ett kraftverksföretag som begär tillstånd för en utbyggnad av en sträcka någonstans eller vill förbättra och förändra är det naturligtvis upp till det företaget att motivera varför de vill göra det och motivera varför det anses miljöanpassat. Sedan får det naturligtvis prövas i vanlig ordning utifrån de lagar som finns. Det finns ingen anledning för riksdagen att fatta beslut om vilka begrepp som olika företag får använda när de presenterar en verksamhet.

Jag tycker att det är angeläget att även kraftverksföretagen, och i detta fall NUTEK, använder sina huvuden. Jag tror att det är viktigt att vi också tänker ibland i det här samhället.

Anf. 125 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag tror att det är en väldig skillnad mellan effektivisering och utbyggnad, som jag nämnde i mitt anförande. Jag tog också upp detta att det finns gamla kvarnar och sågar som man kan göra om till effektiva kraftverk utan att över huvud taget ändra på någonting när det gäller fördämning m.m. Om man inte påverkar mer än det som redan är påverkat kan man uttrycka det som en miljöanpassning. Man får alltså inte öka påverkan på något nytt sätt. Där är det väldigt viktigt att man tar vara på det som finns. Men därifrån till att gå till utbyggnad, dvs. att förändra miljön ytterligare, är det ett oerhört stort steg.

Anf. 126 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Lennart Nilsson ägnade en stor del av tiden åt att tala om bräckliga kompromisser som hans parti har träffat med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Lennart Nilsson visar sin känsla för hur bräckliga vissa politiska beslut är. Jag undrar om det är en erfarenhet från arbetet inom det socialdemokratiska partiet.

Jag vill fråga: Står Socialdemokraterna enigt och kraftfullt bakom de synpunkter som förs fram om att man inte skall bygga ut vattenkraften ytterligare? Jag har deklarerat för mitt partis del att vi kraftfullt och entydigt vill slå fast att epoken av utbyggnad av våra älvar måste vara slut. Är det någonting som Socialdemokraterna kan ställa sig bakom?

Om det nu är så, vad är det då för fel med att föra in Sölvbacka strömmar, Gideälven och Dalälven vid Brunnsberg i naturresurslagen, om man verkligen menar att det är ett långsiktigt skydd som man vill ge de här sträckorna?

Anf. 127 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag kan naturligtvis debattera mitt parti med Lennart Fremling, men då ute på torget i någon kommun. När det gäller de här frågorna vill jag påminna om att riksdagen i mitten av 80-talet – jag tror att det var 1985 – fattade beslut om vattenkraften, om att ytterligare utbyggnad inte var aktuell. Sedan kan man ägna sig åt semantiska övningar om det ena och det andra, men det är fullständigt klart för var och en att det inte kommer att ske någon utbyggnad av vattenkraften – vi misstänks ju ibland för att vilja det.

Vad kommande riksdagar kommer att besluta om ett antal år finns det inte någon anledning för oss att diskutera här i dag. Men utgångspunkten är naturligtvis att vattenkraften är utbyggd, och de älvsträckor som inte anges som bevarade inom naturresurslagen får naturligtvis prövas i vanlig ordning från olika utgångspunkter. Vi kan naturligtvis förvänta oss att en del av dessa älvsträckor också tas in i naturresurslagen framöver.

Anf. 128 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte varför det skulle vara fel att föra in Sölvbacka strömmar, Gideälven och Dalälven vid Brunnsberg i naturresurslagen, om man ändå uttrycker en fast åsikt om att de inte skall byggas ut.

Anf. 129 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! Det gäller det som har att göra med miljöanpassad vattenkraft. Det är väl ändå så, Lennart Nilsson, att när man säger ”miljöanpassad” är det i och för sig ett ganska subjektivt uttryck. Men om vattenkraftsindustrin lyckas plantera detta begrepp på ett positivt sätt både hos oss och hos andra är jag övertygad om att man har lättare att få igenom framtida vidare exploateringar. Så till vida skulle man säkert gärna ha sett en plantering av det. Man har också försökt att göra det – inte minst med oss. Vi har besökt dem vid något tillfälle.

Den andra fundering jag hade har redan blivit besvarad. Lennart Nilsson var själv med att fatta beslut om naturresurslagen 1987. Han är i princip mot en utbyggnad av en hel del vattenkraft. Men här är han inte

beredd att skydda någonting som han vill skydda enligt den lagstiftning han själv 1987 fattade beslut om. Det finns inte riktigt någon logik i detta. Det är egentligen bara att konstatera att så är läget för Lennart Nilsson.

Prot. 1997/98:61
4 februari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

11 § Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU5
Plan- och bygglagen

Anf. 130 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Herr talman! Framför oss ligger nu bostadsutskottets betänkande 5 som behandlar ett antal motioner från allmänna motionstiden i höstas, främst gällande plan- och bygglagen. Alla motioner utom en har misslyckats med majoriteten och därför avstyrkts i betänkandet. Den motion som tillstyrks är en enskild moderat motion där man pekar på behovet av att reda ut och tydliggöra byggnadsnämndernas anmälningsplikt för att undanröja oklarhet om vad lagen egentligen innebär. Ett enigt utskott vill ge regeringen till känna att det i lagen införs en rätt för byggnadsnämnderna att själva bestämma sin talan och avgöra om tilläggsavgift helt eller delvis skall efterges vid överträdelse av reglerna om lovplikt. Detta är bra.

Däremot är vi mindre överens om andra motioner, vilket har utmynnat i tre moderata reservationer, två tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna. En av dessa handlar om handelsändamålet i detaljplan och har nummer 9. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till denna. Självfallet stöder vi även de andra moderata reservationerna i lika hög grad, men vi väljer av tidsskäl att yrka bifall endast till reservation 9.

Under den förra mandatperioden genomförde regeringen Bildt en av många efterlängtd förändring av PBL, nämligen att man tog bort kommunernas möjlighet att i detaljplan reglera detaljhandel med livsmedel och detaljhandel med skrymmande varor.

Den ursprungliga utformningen av PBL slog fast att konsumenterna skall ha god tillgång till ett allsidigt sammansatt utbud av varor och tjänster och kunna prioritera mellan t.ex. låga priser, närhet till butiken och hög servicegrad, vidare att kommunen har ett ansvar för att markens användning planeras så att denna valfrihet så långt som möjligt skall kunna upprätthållas.

Detta föranledde en del kommuner att tidigare upprätta s.k. varuförsörjningsplaner, där man slog fast riktlinjerna i dessa avseenden. "Kommunala varuförsörjningsplaner"! Blotta namnet får kalla kårar att löpa längs ryggraden i takt med att tankarna löper till en typ av samhälle som i vart fall inte jag vill se. Men här finns säkert några i kammaren för vilkas öron denna term fortfarande låter som ljuv musik: "varuförsörjningsplaner". Annars hade man väl inte varit så snabb att återställa detta lagstycke i PBL, liksom många andra, så fort man fick chansen

- trots att vi vet att detta leder till en försämrad konkurrens och att en försämrad konkurrens leder till högre priser för konsumenterna,
- trots att Riksrevisionsverket i sitt remissvar till Plan- och byggtredningen inte kunnat påvisa några negativa effekter av avregleringen i sin utvärdering av 1992 års lagändring,
- trots att hushållens tillgång till dagligvaror inte försämrats under dessa år med en liberalare lagstiftning enligt undersökningar som gjorts,
- trots att man faktiskt inte kunnat påvisa att regleringsmöjligheterna är ett verksamt medel för att uppnå angivna mål eller anföra några andra bärande motiv utöver ren regleringsiver för sin återgång till den tidigare lagstiftningen.

Inom parentes skall jag säga att vi i dessa dagar i Skåne kan följa en debatt om etablering av stormarknader. Regionförbundet diskuterade etablering av alla nya stormarknader och vill ha ett tillfälligt stopp för alla nya planer i väntan på en samlad planering. T.o.m. landshövdingar förklarar sig stödja dessa tankegångar. Det kan ske just med stöd av den företagna lagändringen. Det här i kombination med möjligheterna för omgivande kommuner att resa invändningar har skapat ett tillstånd i Skåne som närmast kan liknas vid ett gräl kommunerna emellan. Inte ens socialdemokratiska kommunalråd tycks vara så förtjusta i detta försök till centralstyrning, åtminstone inte så länge det kan komma att drabba handeln i den egna kommunen. Det skall onekligen bli intressant att följa utvecklingen på detta område. Hur som helst tror jag inte att det bli konsumenterna som vinner på detta.

Till skillnad från majoriteten menar vi att det aldrig skall vara kommunernas och stadsplanerarnas uppgift att åstadkomma en, som man säger i betänkandet, för konsumenterna lämplig butikstruktur. Det går nämligen inte att planera fram en optimal balans därvidlag. Den uppgiften skall vi överlåta till samspelet mellan konsumenternas efterfrågan och handelns utbud.

Riksdagen borde här i dag i enlighet med vår reservation av regeringen begära ett förslag som upphäver lagändringen från den 1 januari 1997.

När det gäller detta med reservation om glesbebyggelserätten kan jag vara överens med utskottet om att en del har gjorts för att underlätta bygandet på landsbygden och glesbygden. Men vi anser inte att detta är tillräckligt. Vi vill helt enkelt vända på hela synsättet. Vi menar att huvudregeln skall vara en generell och lagstadgad rätt att bygga på landsbygden, dvs. utanför tätorterna.

Vill man sedan från samhällets sida skydda ett visst område måste man i så fall planlägga det. Och är det inte planlagt skall det följaktligen vara fritt fram att bygga på sin mark. Endast starka skäl skall få hindra bebyggelse.

Detta land har ju en stor glesbygd med många attraktiva områden för människor att bosätta sig i, och det är något som vi på alla sätt vill underlätta – underlätta för redan etablerade, för lantbrukare och småföretagare men även för andra som av någon anledning vill bosätta sig utanför tätorterna.

Vi kan bara beklaga att inget annat parti vill stödja oss i denna vår ambition att stärka boendet på landsbygden. Vi hör ofta mycket fagert tal från denna talarstol när det gäller landsbygdsfrågorna och utvecklingen

av landsbygden. Men i en sådan här fundamental fråga är det uppenbarligen ingen som ställer upp.

Prot. 1997/98:61
4 februari

Anf. 131 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Näringspolitiken, utvecklingen av kommunikationer och regionalpolitiken inklusive landsbygdsutvecklingen måste kopplas samman med markanvändning och miljöfrågor. Det måste till en samordning mellan ekonomi av fysisk planering, detta för att vi skall få en verklig möjlighet att skapa en långsiktigt hållbar utveckling av vårt land.

I det här betänkandet uttalar bostadsutskottet att man delar Centerpartiets uppfattning. Jag läser i betänkandet: En förbättrad samordning mellan fysisk och ekonomisk planering bör komma till stånd. Det knepiga är att majoriteten i utskottet dock inte vill vidta några åtgärder för att få den här samordningen. Man säger: Ingen begäran från riksdagen till regeringen just nu. När behövs det då? Vi anser från Centerpartiet att vi måste ha det nu, det är vad som behövs. Det behövs en utredning med uppgift att belysa och komma med förslag om hur vi skall nå fram till en samordning mellan fysisk och ekonomisk planering.

I vårt land pågår just nu försök kring hur Sverige i framtiden skall organiseras i olika regioner. Samtidigt gör olika myndigheter sin speciella indelning, och det tycks vara en mycket dålig samordning. En uppgift som vi i Centerpartiet vill ge åt utredningen är att utröna hur den ökade sektoriseringen, där Sverige delas in i myndighetssektorer snarare än regioner, bör belysas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 1.

Jag vill också lyfta fram jämställdhetsfrågorna i samhällsplaneringen. Kvinnoperspektivet har alltför länge negligerats i den fysiska planeringen. I Centerpartiet, och särskilt bland kvinnorna, inser vi att man måste ta till vara kvinnoperspektivet i allt samhällsarbete. Det vinner alla på. Det är väldigt glädjande att det just i det här betänkandet finns en reservation av tre män från skilda partier. Kanske det är en framkomlig väg för att få igenom krav på att kvinnoperspektivet måste vara med. Man skäms nästan som kvinna, måste jag säga.

Tyvärr, kvinnor, har vi här i riksdagen inte sett att vi kvinnor håller samman när det gäller att visa på en samlad kraft på det här området. Varför? Vi som brukar skryta med att vi har det mest jämställda parlamentet i världen! Jag måste säga att vi inte menar särskilt mycket allvar med det. Jag har tyvärr inte sett att vi i någon enig, samlad tropp i olika sammanhang har lyft fram jämställdhetsfrågorna. Det borde vara möjligt i dag. Vi är inne på slutspurten av den här mandatperioden. Tänk om det skulle bli revolution här i dag, så att alla kvinnor ställde upp och krävde att kvinnors syn skall vara med i samhällsplaneringen!

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 4, under mom. 5.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom de andra reservationerna som handlar om att lyfta arkitektur- och kulturvärden i samhällsplaneringen, om ett förstärkt lagskydd av grönområden samt om trafikplaneringen.

Trafikplaneringen är väldigt viktig, inte minst i stadsmiljön, där det är långt kvar innan trafiksystem kan kallas miljöanpassade. Trafikplaneringen i städerna utgår fortfarande alltför ofta från bilismens krav. Vi anser att planeringen i stället bör utgå från att lösningarna skall gynna gående och cyklister. Vägar och platser bör generellt utformas så att de blir prak-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

tiska och säkra, och ambitionen skall vara att alla skall kunna leva med god livskvalitet utan bil i staden. Kollektivtrafiken måste uppmuntras, och de miljöanpassade transportmedlen skall upplevas som bekväma och attraktiva.

För tids vinning kommer jag inte att begära votering på alla våra reservationer. Det skall också bli intressant att höra några av de andra ledamöterna lyfta fram det som har med den nära planeringen i samhällsarbetet att göra.

Anf. 132 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Rigmor Ahlstedt talar om en utredning som skall ta ett samlat grepp på handelsetableringar. Det har ju redan gjorts en utredning, en SOU 1996, som har klargjort en del av detta. Jag undrar varför inte den utredningen räcker och vad det egentligen är som skall belysas. Tror verkligen Rigmor Ahlstedt att en utökad planering av handel och handelsetablering leder till en bättre marknad för våra konsumenter, med lägre priser och bättre tillgänglighet?

Rigmor Ahlstedt talar också vackert och varmt om glesbygden och landsbygden och utvecklingen där. Varför kan inte Centerpartiet tänka sig att stödja oss i vårt synsätt på bebyggelse i glesbygd? Varför inte som vi säger vända på steken och ha som huvudregel att det skall vara fritt fram att bygga på landsbygden?

Anf. 133 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Moderaternas representant i debatten inte har lyssnat särskilt noga på vad jag har sagt. Efter vad jag förstår hade Peter Weibull Bernström formulerat sina frågor redan innan han hörde mitt anförande.

Jag har inte sett att vi har någon från er avvikande mening vad gäller möjligheten att bygga ute på landsbygden. Vad gäller utredningar sade jag att det måste till en ordentlig utredning om den fysiska och ekonomiska planeringen. Vi har inte nått särskilt långt på det området, det måste Peter Weibull Bernström hålla med om.

Det Peter Weibull Bernström sade om handelsändamålet var väldigt intressant. Tyvärr glömde jag den PM vi fick från Boverket, som visar just att man bör ta fram konsekvenserna för trafiken, miljön, priserna och tillgängligheten av att det byggs stormarknader utanför städerna. Det borde vi ta till oss och kräva ytterligare en utredning kring.

Anf. 134 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det är glädjande att Rigmor Ahlstedt inte har någon annan uppfattning än moderaterna när det gäller bebyggelse i glesbygd. Då kanske vi i voteringen i kammaren i dag kan förvänta oss ett stöd för vår reservation nr 16, där vi reserverar oss just för denna möjlighet.

Jag tror däremot inte att vi har samma synsätt vad gäller handelsändamålet, etableringar av stormarknader, osv. Vi tror inte på möjligheten att genom styrning nå en optimal situation för etableringar. I exempelvis Skåne finns i dag ett antal ansökningar om att få etablera stormarknader i olika kommuner. Jag tror att detta löser sig av sig självt när det kommer till kritan. Då får vi det antal stormarknader som marknaden tål – den är

trots allt begränsad. Jag tror inte att en ökad planering löser detta bättre än marknaden själv, vare sig i Skåne eller någon annanstans i Sverige.

Prot. 1997/98:61
4 februari

Anf. 135 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Herr talman! Det var just i Skåne man hade samlat kommunerna till ett samråd kring storetableringar. Jag kommer, trots att jag inte bor i Skåne, med intresse att följa detta för att se vad man kommer fram till, och det antar jag att Weibull också kommer att göra.

Kammaren är väl inte direkt platsen för någon kohandel – det borde vi ha pratat mer ordentligt om i utskottet. Men om jag skall stödja er reservation kanske ni skulle kunna stödja de manliga reservanternas vad gäller jämställdhetsfrågorna.

Anf. 136 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Vi behandlar i det här betänkandet från bostadsutskottet ett antal motioner om plan- och bygglagen. Folkpartiet har i betänkandet anslutit sig till sex stycken reservationer, som handlar om ganska olika saker. Jag skall kortfattat beröra några av dem.

Först och främst vill jag lyfta fram reservation nr 9 om handelsändamålet i detaljplan. Den frågan är av stor principiell vikt, eftersom den tydligt skildrar de olika synsätten i olika partier. Majoriteten i utskottet anger att motiven för restriktionerna är att göra det möjligt att åstadkomma en för konsumenterna lämplig butiksstruktur. Majoriteten tänker sig alltså att politiker skall besluta vad som är en lämplig butiksstruktur för konsumenterna. Det är inte konsumenternas efterfrågan som skall tillåtas styra.

För oss liberaler är det alldeles uppenbart att samhället inte fungerar på det sättet. Det allra bästa är om konsumenterna själva får styra i den här frågan, dvs. marknaden, efterfrågan, skall kunna få avgöra detta. Det gjordes en sådan lagändring under den borgerliga regeringstiden, och vi vill gå tillbaka till det läge vi hade då. Det är konkurrensen som skall avgöra. De affärer som på bästa sätt tillgodoser allmänhetens efterfrågan skall lyckas. Därmed får vi ett bättre samhälle. Därför är reservation nr 9 så viktig. Vårt synsätt överensstämmer här med det som Peter Weibull Bernström nyss har beskrivit.

Sedan har vi reservation nr 6, som handlar om de funktionshinderades deltagande i planeringen. Här vill vi framhålla att det är väsentligt att de funktionshinderade får komma med i samhällsplaneringen på ett tidigt stadium. Det blir billigare och effektivare att redan tidigt ta med de funktionshinderade och ta hänsyn till dem så att man inte behöver bygga om när saker är färdigbyggda. Hur länge har vi inte tjatat om avfasade trottoarkanter, och hur många gånger har inte det blivit bortglömt i stadsplaneringen?

Reservation nr 12 handlar om tysta områden. I en folkpartimotion har vi velat lyfta fram frågan om buller, som ju är ett försummat samhällsproblem. Detta beskrivs i reservation nr 12.

Sedan vill jag också nämna reservation nr 15, som handlar om kriminella mc-gäng. Man kanske först blir litet förvånad över att detta tas upp i ett betänkande som handlar om plan- och bygglagen. Vi tycker dock att myndigheterna måste använda sig av alla lagar som finns för att stoppa de

*Fel! Okänt
växelargument.*

kriminella mc-gängens verksamhet och att man behöver anpassa lagstiftningen till det. Vi känner ju alla till Siw Perssons kamp mot kriminaliteten inom mc-gängen, och det är viktigt att vi för den kampen på alla fronter. Det är en viktig fråga för det demokratiska samhällets fortbestånd att inte släppa den här typen av kriminalitet för långt.

Herr talman! Jag nöjer mig med de här kommentarerna. Mitt yrkande är alltså bifall till reservation nr 9 om handelsändamålet i detaljplan. Jag står självfallet bakom även de övriga reservationerna, men jag anser inte att det är nödvändigt med votering i fråga om dem.

Anf. 137 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Flera av de reservationer som fogats till betänkandet är delvis en upprepning av krav som framförts redan tidigare under mandatperioden. Det hindrar dock inte att de med kraft förs fram på nytt. Det är viktiga krav, som är en förutsättning för ett ekologiskt och socialt hållbart boende och bra boendemiljöer.

Planeringsfrågor och byggande är av tradition manliga områden, medan kvinnor är de största brukarna av bostäderna och deras närmiljöer. Tyvärr kommer inte kvinnors kunskaper och synpunkter till sin rätt när det gäller planeringsfrågor och byggande. Detta måste naturligtvis ändras, inom flera områden.

Ett sätt är att, som Vänsterpartiet vill, göra det obligatoriskt för kommunerna att upprätta boendeplaneringsprogram och belysa dessa ur t.ex. ett jämställdhetsperspektiv och ett kvinnoperspektiv. Kvinnor bör också på ett bättre sätt komma in i byggprocessen. De obligatoriska byggsamråden skulle kunna vara ett tillfälle för sådana synpunkter. Det förutsätter dock att byggsamråden sker på ett tidigt stadium i byggprocessen och att fler än kommunens byggnadsnämnd ges tillfälle att yttra sig över byggnationen.

När det gäller tillgänglighetsfrågorna har det hänt en del positiva saker. Det avgörande beslutet saknas dock fortfarande, nämligen lagstiftningen om att enkelt avhjälpta hinder för funktionshindrade i den byggda miljön skall vara avhjälpta till år 2005. Enligt Boverkets utredning skulle det medföra stora kostnader för kommunerna, och därför tvekar regeringen när det gäller denna lagstiftning.

Det utskottets majoritet inte beskriver är de andra slutsatser som utredaren kom fram till, nämligen att arbetskraftskostnaden från samhällssynpunkt i det närmaste är noll eftersom arbetslösheten bland byggnadsarbetare i dag är så hög. En annan slutsats var att om åtgärderna planeras och ingår i det normala periodiska underhållet blir det väsentligt billigare.

Sedan finns det faktiskt valmöjligheter ibland. Socialdemokraterna och moderaterna är tydligen beredda att satsa 7–8 miljarder på motorvägsbygget Södra länken för att underlätta tillgängligheten för bilisterna på Stockholmsvägarna. Tillgängligheten för funktionshindrade är tydligen inte lika viktig.

Sverige har aktivt verkat för framtagandet av FN:s standardregler. Dessa ratificerades i Sverige år 1995. I förordet uttrycks ansvaret för att samhället – regeringen, offentliga organ m.fl. – skall se till att visionen blir verklighet. Handikappombudsmannen ville i sin skrivelse till utskottet år 1995 fästa uppmärksamheten på att det inte i första hand är fråga om omfattande, kostnadskrävande insatser utan om att avhjälpa enkelt

åtgärdade hinder. Av regel nr 5 framgår att staterna bör ta initiativ till åtgärder i den yttre och inre miljön för att undanröja hinder mot tillgänglighet. Regler och riktlinjer skall utvecklas samt lagstiftning övervägas för att säkra tillgängligheten i den byggda miljön.

Det är dags att leva upp till FN:s standardregler nu. Låt det vara ett löfte inför 2000-talet!

En annan grupp som bör lyftas fram när det gäller planering och byggande är barnen. Barnen har rätt till inflytande enligt barnkonventionen. De är goda observatörer, miljöorienterade och medvetna om sin omgivning. De behöver någon som för deras talan i plan- och byggfrågor. Norrmännen har insett detta och gett varje kommun i uppdrag att utse en ansvarig tjänsteman i dessa frågor. Det här är också en åtgärd som inte påverkar statsbudgeten, som ryms inom konvergenskraven och som är lätt att genomföra. Men även detta blockeras av företrädare för s och m.

Vad är ni rädda för? Tror ni att bilarnas utrymme skall minska om barnens bästa lyfts fram? Det är ju tyvärr så att stadsplaneringen för det mesta tar större hänsyn till biltrafiken än till de gamla, de funktionshindrade och barnen. Att ta bättre hänsyn till barnen medför automatiskt ett steg mot en ekologiskt och socialt hållbar stadsplan.

När det gäller barnsäkerheten är det fortfarande så att det som är byggt före 1973 och inte ombyggt efter 1976 inte omfattas av krav på barnsäkerhet. Olycksfallen är enligt Barnombudsmannen betydligt fler i hemmiljön än i trafiken. Tyvärr blir detta även en klassfråga. De flesta barnfamiljer bor i egnahem eller i bostadsrätt. Där är problemen inte lika stora när det t.ex. gäller fallolyckor. Men många ensamstående med barn, liksom familjer hänvisade till miljonprogramsområdena – där det mesta byggdes före 1973 – lever i sådana miljöer där barnsäkerheten är sämre. Skall det här behöva vara en klassfråga? Skall inte alla barn värderas lika i ett sådant här sammanhang?

Barnombudsmannen säger i ett uttalande från september 1996: Jag ser ingen orsak till att barn som bor i äldre hus skall ha sämre skydd än kompiserna som bor i ett nybyggt. Det stora antalet olycksfall i miljonprogrammets hus tyder på att en ändring är nödvändig för att öka barnens skydd.

Det är dags att leva upp till det nu.

Herr talman! En rad förändringar har skett när det gäller byggprocessen. Lagar och regler har förenklats, och egenskapskrav har ersatt normer och direktiv. Byggherren ansvarar numera för byggprocessen i stället för byggnadsnämnden. Denna skall i första hand kontrollera att byggherren följer de lagar och regler som finns.

Till sin hjälp skall byggherren utse en certifierad kontrollant som skall kontrollera att byggherren följer regelsystem och lagstiftning. Denna kontrollant kallas kvalitetsansvarig, vilket är olyckligt, eftersom det inte ingår i uppgiften att vara den som ansvarar för kvalitetsaspekterna. Det är ju byggherrens ansvar. Därför bör titeln kvalitetsansvarig bytas ut mot kontrollansvarig, även om det finns ett antal certifierade kvalitetsansvariga ute i landet. Det är inte ett godtagbart skäl för att inte göra namnbytet.

Kvalitetsfrågorna är mycket viktiga, och ett stort ansvar vilar på byggherren. Efter det att bygglov godkänts sköter byggherren själv hela byggprocessen. Ett byggsamråd med kommunens byggnadsnämnd behö-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ver inte ske förrän senast tre veckor före byggstart. Vem går in och stoppar planeringsmissar i ett sådant läge? Det kan t.ex. vara handikappfrågor som inte lösts på ett tillfredsställande sätt. En sådan byggprocess kan visa sig vara mycket dyr i framtiden, om åtgärder skall vidtas i efterskott och inte planerats på ett bra sätt i förväg.

På ett seminarium ordnat av SAR, Sveriges Arkitekters Riksorganisation, fälldes följande kommentarer om den nya byggprocessen:

Eva Björklund, arkitekt: Många byggherrar och arkitekter verkar tro att byggreglerna inte finns. Det går att göra lägenheter bättre utan att det blir dyrare.

Per Kallstenius, arkitekt: I dag kan man bara ingripa mot ett byggt resultat, inte mot ett projekt eller en ritning. Det är byggherren som skall se till att Boverkets byggregler följs. Det är bindande föreskrifter, vilket branschen inte förstått. En byggherre som vill avvika från bindande regler måste upplysa om detta i samråd med byggnadsnämnden. Problemet är att det sker i ett sådant sent skede, bara några veckor före byggstart.

Hans-Erik Johansson, bostadschef på Skanska, frågade: Har dagens system verkligen fått önskade konsekvenser? Han svarade själv: Nej, jag har bytt fot. Även om entreprenörerna talade om avreglering var det inte så här vi ville ha det, att granskningen skulle komma på slutet.

Hela systemet bör ses över. Vi kan börja här och nu med att ge signalen att det behövs förändringar. Vi kan börja med att se över begrepps-förvirringen. En kontrollansvarig skall naturligtvis kallas kontrollansvarig och inget annat.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 7 och 14 och står bakom övriga reservationer jag undertecknat.

Anf. 138 PER LAGER (mp):

Herr talman! Det här betänkandet blir litet av ett uppsamlingsheat i plan- och byggfrågor från allmänna motionstiden i höstas. De flesta motionerna tar upp frågor vi behandlat tidigare och som vi framför allt kommer att behandla i samband med bostadspropositionen, som skall ligga på riksdagens bord senaste den 19 mars. Miljöpartiet har avsiktligt avvaktat den propositionen och inte upprepat våra miljökrav vid bl.a. ny- och ombyggnad vad gäller vatten- och avloppsfrågorna, medborgarintressena, jämställdhetsaspekterna, handelsetableringarna, m.m. Men eftersom andra partier tagit upp frågorna så att de hamnat här får jag göra några kommentarer och även yrka bifall till de förslag som inte bara är helt allmänt hållna utan klart går i Miljöpartiets riktning. Det är ganska självklart.

Ett yrkande av Miljöpartiet som också finns med här handlar om det vackra och det fula, det vi kallar för estetiken i tillvaron. Det är en viktig fråga, som jag återkommer till.

Först vill jag poängtera vikten av att så många hänsyn som möjligt tas vid samhällsplaneringen. Trots att samhället består av minst 50 % kvinnor har männen klart dominerat planeringen av våra gemensamma samhällsfrågor. Kvinnorna har negligerats, inte minst vad gäller trafikplaneringen och utformningen av våra bostäder. Det handlar inte längre om bara köket eller bostaden som arbetsplats, vilo- och rekreationsplats, utan om själva utformningen av husen, om bostadsområdet, infrastrukturen, om möjligheten till social samvaro, trivsel och trygghet. Jag stöder Cen-

terpartiets motion om en mer jämställd planering och tror att en utredning skulle kunna formulera de förändringar som behövs för att stärka en sådan demokratisk process.

Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Självklart skall också funktionshindrade ha ett inflytande över samhällsplaneringen. Samhället skall byggas och förändras på ett sådant sätt att alla kan vara med, oavsett eventuella fysiska, mentala eller hälsomässiga begränsningar. Vi skall alla kunna vara delaktiga och få möjlighet att påverka förändringsprocessen. De funktionshindrades möjlighet måste stärkas och deras organisationer tillförsäkras inflytande i alla kommuner och i alla planfrågor. Också socialtjänsten har en viktig infallsvinkel som man måste ta vara på i planeringsarbetet för att inte vissa grupper skall hamna utanför eller helt glömmas bort. Här stöder jag Centerpartiets motion, som tar upp de här kraven.

Barnen är det viktigaste vi har i samhället. Vem ställer inte upp på det? Barnen före betongen, skulle jag vilja säga. Barnen före bilen. Barnen före, ja, säg vad som helst. Inte har vi precis planerat och byggt i första hand för barnen. Är höghusen till för dem? Är vägtrafiken till för dem? Har våra bilars avgasrör placerats på ett sätt som gynnar de små barnen? Var finns de barnvänliga, barnsäkra kvaliteterna i samhället?

I stället har vi ordnat rastplatser för barnen i form av instängda gårdar och lekplatser. Våra hus har i bästa fall försetts med lås och stängsel och andra begränsningar för att undvika olyckor. Men har vi planerat och byggt för barnen? Knappast.

Det är dags att försöka anlägga ett barnvänligt perspektiv på planeringen. Det gäller inte bara uterummet, samhällets gröna lungor, orörda lekområden, utan också gifterna vi sprider i form av t.ex. bilavgaser och de tiotusentals kemikalier som finns som lösa konsumtionsvaror eller inbyggda i våra bostäder. Barnen är mer utsatta än någonsin, och vi alla ingår i något slags fullskaleförsök vad gäller kemikalier, elektriska och magnetiska fält, m.m. Vem tar till vara barnens intressen? Det frågar jag mig.

Jag har motionerat om barnkonsekvensbeskrivningar i alla offentliga utredningar. Detta bara för att jag vet att barnen ständigt kommer i kläm. Barnens situation är allvarlig. Jag behöver bara nämna den snabbt växande allergi- och överkänslighetsförekomsten för att visa vad vi i detta fullskaleförsök utsätter dem för.

I dag har, det vet vi alla, ca 40 % av barnen i landet någon form av allergi eller överkänslighet. I Stockholm, den här staden, har 50-procentsgränsen sprängts. Det måste finnas ett allvarligt systemfel som vi ännu inte har åtgärdat. Det är hög tid att vi tar itu med det.

Barnen har rätt till inflytande enligt barnkonventionen, vilket vi har hört tidigare. Deras synpunkter bör bli synliga i planprocessen. I Norge finns en särskild tjänsteman i byggnadsnämnderna med detta uppdrag, och en liknande lösning kunde vara en bra start på ett mer uttalat samhällsansvar för barnens situation.

Jag stöder Vänsterpartiets motion i det här fallet, reservationerna nr 7 och 8.

Jag vill slå ett slag för Miljöpartiets motionsyrkande nr 42 i motionen Kr270 som handlar om nödvändigheten av att de estetiska värdena får större betydelse i kommunernas arbete med planering och byggande. Vi

*Fel! Okänt
växelargument.*

behöver glädjas åt det vackra och njuta av arkitekters och konstnärers förmåga att gestalta och formulera tidens uttryck, utan att därför begå våld på det som skapats av tidigare generationer. Tradition och förnyelse är ett slags naturlig och skön balans. Det vänliga och intressanta uterummet, hållplatsen, de vackra husen – samhällets utseende är av stor betydelse för vårt välbefinnande.

I den nyligen behandlade kulturpropositionen sägs att kvalitets- och skönhetsaspekter inte skall underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden och att byggandet bör förses med nya normer av ett slag som ger möjligheter till avvägningar. Miljöpartiet vill ha ett tillägg i PBL som gör det möjligt för kommunerna att stoppa fula husbyggen, liknande det som man har i Norge.

Vi anser också att enprocentsmålet vad gäller estetisk utsmyckning – en rekommendation redan från 1937 – skall krävas inte bara vid ny- och ombyggnation av offentliga lokaler utan även för hyreshus och bostadsrätter och vid infrastruktursatsningar som väg- och brobyggen, dvs. för allt som har någon form av statligt stöd.

Vi borde alla sträva efter ett vackrare samhälle. Det kanske vi gör, men vi lyckas inte så bra. Vi ser väldigt mycket av tomhet, ödslighet, främlingsskap och plana husytor med svarta fyrkanter till ögon utan uttryck av glädje och kärlek.

Jag yrkar bifall till reservation nr 11, mom. 13.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om oväsen, dvs. det ljud vi mår dåligt av – sådant buller som vi lätt identifierar och sådant som vi är omedvetna om.

Behovet av bullerfria tysta områden är en viktig miljöfråga. Vi har brist på tystnad i vårt samhälle. Ungdomarna låter ofta musikanläggningarnas ljudnivå med råge överskrida vad känsliga öron tål. Vi har arbetsplatser som fortfarande är ohälsosamma ur hörselsynpunkt. Framför allt har storstädernas invånare tvingats leva ständigt omgivna av bakgrundsbuller på omkring 75 dB.

Enligt officiella källor utsätts upp till 3 ½ miljoner människor för buller som är kraftigare än vad som är önskvärt ur medicinsk och hygienisk synvinkel. 1 miljon är svårt störda. Många störningar härrör just från lågfrekventa ljud.

Inte ens på landsbygden är det längre lätt att finna den naturliga tystnaden med enbart vind och väder, vågor, prassel av löv och fågelkvitter och andra djurs läten.

Det finns inga bindande riktlinjer för buller från vägtrafik, flyg, tåg eller andra liknande bullerskapare. Det är märkligt med tanke på den kunskap vi trots allt besitter att vi inte tidigare lagt oss mer vinn om att värna om den viktiga tystnaden.

Jag stöder reservation nr 12, som vill utreda möjligheterna att genom PBL reglera tillgången till bullerfria miljöer.

Anf. 139 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Plan- och bygglagen tillkom efter ett omfattande utredningsarbete. Den trädde i kraft den 1 juli 1987 och samordnades så med naturresurslagen, som trädde i kraft vid samma tillfälle. Genom PBL ställs krav på kommunerna att upprätta en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen.

PBL har ändrats och kompletterats vid ett antal tillfällen. Av ändringarna märks särskilt de som skedde från den 1 januari 1996. Utgångspunkten för de förändringarna var att den fysiska planeringen skall ses som en integrerad del i en samlad miljöpolitik.

Det nyligen framlagda förslaget till miljöbalk avser dessutom att ge miljöaspekterna en ännu större betydelse i den samhälleliga planeringen. Det handlar om att förstärka skyddsintresset, sätta upp tydliga mål och att förstärka också allmänhetens inflytande.

I dagens betänkande trycker vi från Kristdemokraternas sida på tre områden där man ytterligare kan förstärka PBL. Det gäller miljöhänsynen i boendet, skydd av viktiga vattenresurser och åtgärder för att värdefulla kultur- och arkitektoniska värden bättre skall beaktas och även bevaras till eftervärlden.

Som vanligt hänvisar utskottsmajoriteten till planerade och pågående arbeten på olika håll. Med viss välvilja avslås motionsyrkandena.

När det gäller miljöhänsyn i boendet trycker vi på att allt samhällsbyggande måste präglas av varsamhet och på vikten av att känsliga och betydelsefulla naturmiljöer och ekosystem ges ett fullgott skydd. Vi menar vidare att avloppshanteringen måste effektiviseras och återanvändningen av byggmaterial öka. Det måste också ske förbättringar av inomhusmiljön.

Frågan om hälsodeklarationer av bostäder måste drivas på. Som underlag till beskrivningar av ett byggnadsobjekts konsekvenser vad gäller ekologisk hållbarhet måste ett system utvecklas för miljö- och hälsovärdering av byggmaterial och byggande.

Som sagts pågår flera projekt som syftar till att öka miljöhänsynen i den fysiska planeringen och när det gäller boende och byggande. Vi anser att ett helhetsgrepp snarast måste tas vad gäller hela denna problematik. Här behöver vi skjuta på. Det måste hända saker snarast.

Fru talman! Skydd av vattenresurser och ökad kunskap kring hanteringen av våra vattenresurser är en utomordentligt viktig fråga inte minst för våra kommuner. Bristen på vatten och föroreningar av vattenresurser är för övrigt ett globalt hot som vilar tungt över hela mänskligheten.

I ett globalt perspektiv är vi i vårt land ändå fortfarande lyckligt lottrade när det gäller tillgången till rent vatten. Det gäller att förvalta denna livsviktiga resurs på bästa möjliga sätt. Det handlar då om att vidga och fördjupa våra kunskaper på området, att hitta tydliga planeringsinstrument och ta ett helhetsgrepp som garanterar en god vattenförsörjning även för kommande generationer.

Det är här PBL kommer in, liksom översiktsplanarbetet och detaljplanarbetet i våra kommuner. En undersökning av Boverket visar att många av landets kommuner har stort behov av att stärka sin vattenförsörjning. Oftast handlar det om att övergå från yt- till grundvattenförsörjning. Avsaknaden av alternativ vattenförsörjning har blivit en obehaglig överraskning för de kommuner som tvingats överskrida sin budget när de hamnat i en akut vattenbristsituation. Kommunerna hängde helt enkelt inte med när det gällde vattentäcksfrågor under 70- och 80-talens bebyggelseexpansion. I den första generationen översiktsplaner i början av 90-talet var det ovanligt att man reserverade mark- och vattenområden för framtida vattenförsörjning.

Det finns också en konflikt mellan samhällets behov av materialförsörjning från isälvsavlagringar och deras betydelse för en naturlig grundvattenbildning. Stora sand- och grusområden är i dag låsta av vägar, bostads- och industriområden, flygfält och täktverksamhet. Olika typer av deponier är också ett hot. Isälvsavlagringarna utgör ändliga resurser och har stor betydelse för landskapsbilden, för den biologiska mångfalden och för vattenförsörjningen.

Kring hela denna viktiga problematik, som också omfattar bekämpningsmedlens spridning i dricksvattnet, krävs inte bara lagstiftning utan också ökad kunskap och utbildning. Bristen på kunskap är allvarlig. Detta visar bl.a. en undersökning som Livsmedelsverket genomfört. Det står helt klart att det bör utgå föreskrifter från myndighetshåll som tydligt klargör vilken utbildning som krävs för personal som arbetar med dricksvattenfrågor.

Till sist vill jag säga att arkitektur och värdefulla kulturmiljöer ger oss alla och vårt samhälle en identitet. Goda estetiska värden bidrar sannolikt även till vårt psykiska välbefinnande och kan också leda till minskad förstörelse, minskat klotter och minskad vandalisering. Hur vi människor mår är intimt förknippat med den yttre miljö som vi lever i. Arkitekturen kan således utformas så att den bidrar till att skapa livslust.

Värdefulla kulturmiljöer och byggnader som utgör prov på olika tiders arkitektur skall därför bevaras till eftervärlden. Arkitekturen är ett uttryck för skiftande tiders livsmått och förhållanden som vi skall överlåta åt kommande generationer.

Från Kristdemokraternas sida anser vi det nödvändigt att frågor om kvalitet och gestaltning ges en större tyngd i kommunernas arbete med planering, byggande och boende. Det är glädjande att dessa frågor nu mer och mer aktualiseras, bl.a. i det förslag till arkitekturpolitiskt handlingsprogram som förhoppningsvis så småningom kan bli en proposition. Även den bostadspolitiska utredningen har berört frågorna på ett positivt sätt. Boverket har likaså en arbetsgrupp. Den kulturpolitiska propositionen som kom för något år sedan pekar också på dessa viktiga värden.

Fru talman! Det finns en hel del att säga kring PBL och betänkandet. Det finns några saker som vi stöder från Kristdemokraternas sida trots att vi inte har varit med och motionerat. Det gäller barnsäkerhet och barns och ungdomars intresse vid planeringen. Det är Vänsterpartimotioner som vi fullt ut stöder.

För övrigt, fru talman, står vi självfallet bakom alla våra yrkanden i motionerna. Jag nöjer mig här med att yrka bifall till reservationerna 3 och 11.

Anf. 140 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motioner gällande plan- och bygglagen, PBL. Motionerna är väckta under allmänna motionstiden. Utskottet gör ett tillkännagivande till regeringen angående tilläggsavgift vid olovligt byggande. I övrigt avstyrks motionerna. De flesta känner vi igen från tidigare behandling i denna kammare.

PBL kom – som någon tidigare här sade – till 1987, efter många års utredande. Lagen har fungerat och fungerar bra och är allmänt accepterad. Även efter 1987 har lagen utretts och justeringar har gjorts på ett flertal områden. I juli 1995 ändrades lagen så att ansvaret tydliggjordes

och byggherren skall utse en kvalitetsansvarig vid varje projekt. Detta har ställt till en del problem på framför allt mindre projekt. Boverket har under två år utvärderat dessa ändringar och föreslagit en del förändringar. Frågorna är nu ute på remiss och kommer senare upp för ställningstagande i Regeringskansliet. Reglering av livsmedelsförsäljning i handelsplaner har återinförts.

Centern trycker i en reservation på samordning mellan fysisk och ekonomisk planering. Utskottet delar denna uppfattning. En mer allmän insikt om detta håller på att växa fram. Det är inte bara den fysiska planeringen som styr samhällsutvecklingen. Även ekonomisk, infrastrukturell och regional planering bidrar. Samordningen mellan dessa lagar måste stärkas. Vi tror att regeringen är väl medveten om dessa frågor och har uppmärksamheten riktad på detta utan att riksdagen ger det tillkänna.

Kristdemokraterna vill ha mer miljöhänsyn i boendet. Motionen skrevs innan förslaget om miljöbalk förelades riksdagen. I miljöbalken föreslås nu att miljöhänsyn skall genomsyra alla frågor. Reservationen kan därför uppfattas som onödig.

En reservation tar upp vattenförsörjningen. Det efterlyses en skärpning av lagstiftningen i enlighet med Grundvattenutredningens förslag. Denna utredning bereds nu i Regeringskansliet. Miljöbalken tar upp dessa frågor. Därför förstärks vattenförsörjningsfrågornas miljöaspekter. Både länsstyrelse och kommun kan enligt miljöbalksförslaget inrätta vattenskyddsområde. Kommunerna får med detta och det ansvar de har för vattenförsörjningsfrågorna i översiktlig planering och i övrigt de redskap de behöver för att klara dessa frågor. Det finns ingen anledning att nu ytterligare skärpa denna lagstiftning.

Centern reserverar sig och vill ha mer lokalt inflytande på planeringen. Reservationen kan förefalla märklig, då all kommunal planering sker lokalt. Enligt PBL skall kommunen inhämta medborgarnas synpunkter i all planering. Vad avser både översiktsplaner och detaljplaner kan och bör kommunen gå ut och efterhöra synpunkter och åsikter redan i programskedet. Då kan olika lokala engagemang fångas upp. Detta är viktigt för förankring och förståelse för all kommunal planering. De som berörs måste känna sig delaktiga. PBL behöver inte ändras för att åstadkomma detta.

En reservation tar upp de handikappades deltagande i planeringen. Det är naturligtvis en självklarhet att de handikappades synpunkter skall beaktas i all planering. Enligt den lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1996 skall detta ske i både översiktsplan och detaljplan. Dessutom skall kommunala tillgänglighetsprogram upprättas, och dessa bör ingå i översiktsplaneringen. De kan också upprättas separat. Handikapporganisationerna och handikappråd är självfallet aktiva parter vid utarbetande av dessa program. Handikappfrågorna har med detta den tyngd som efterlyses i reservationen.

Barnsäkerheten tas upp i en reservation. Barnens säkerhet sätter vi alla högt. Detta är en självklarhet. Skärpta säkerhetskrav gäller för fastigheter byggda efter 1973. I det fastighetsbestånd som byggdes före detta år gäller inte de skärpta barnsäkerhetskraven. I valet mellan tvingande lagstiftning i detta äldre bestånd och intensifierad information valde utskottsmajoriteten och riksdagen förra riksmötet det senare. Detta gavs regeringen till känna. Regeringen och Boverket arbetar nu med detta.

Genom att göra fastighetsägare, föräldrar och övriga boende medvetna om vad som erfordras för en ökad barnsäkerhet kan förbättringar åstadkommas. Barn är speciellt utsatta för olycksrisker. De har inte samma insikter och förmåga som vuxna att skydda sig. Boverket har gett ut en rad goda exempel på hur man kan utforma barnsäkerhet. SABO-företagen har med barnsäkerheten i sina besiktningssprotokoll för lägenheter. Jag menar att vi med dessa breddade informationsinsatser gett frågan om barnsäkerhet en fortsatt hög prioritet.

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna vill i en reservation frånta kommunerna deras möjlighet att reglera handeln med skrymmande varor och livsmedel. Denna fråga har debatterats flitigt här i kammaren sedan PBL infördes 1987. Borttagandet av denna rättighet för kommunerna var en av Bert Karlssons stora frågor. Det skulle ge billigare livsmedel. Att det påtagligt ledde till sämre miljö och innebar försämring för icke bilburna konsumenter var inget som bekymrade den riksdagsmajoritet som stödde borttagandet av denna kommunala rättighet. Samma bristande intresse för miljöfrågor och icke bilburna konsumenters inköp präglar i dag reservanterna i denna fråga. Vi värnar både om miljön och om de svaga konsumenternas intresse.

Ett slopande av denna lagregel skulle gynna främst bilburna kunder. Förlorarna blir kunder utan bil, framför allt äldre människor. De får se sina närbutiker läggas ned till förmån för mer perifert belägna butiker. De tvingas använda sig av kommunens hemtjänst och färdtjänst för att uträta ärenden som de tidigare själva kunde göra. Kommunernas kostnader skulle därmed öka.

Kommunerna skulle också få ta hand om parkeringsproblem i många fall. Vid en enkät svarade 65 % av kommunerna att de vill ha möjlighet att reglera denna typ av handel. Chalmers i Göteborg har forskat i frågan och konstaterat att det inte är konsumenternas bästa som styr mot externa etableringar. Stöld av köpkraft var det starkaste motivet. Lokaliseringens miljöpåverkan hade i de flesta fall ej utretts. Biltrafik och miljöbelastning ökade med mellan 200 % och 1 200 %.

För att kommunerna skall få använda detta lagrum krävs skäl av betydande vikt. Kommunen skall uppvisa sådana skäl. Detta kan ske i någon form av utredning och bör behandlas i översiktsplanen. Jag vill även erinra om en artikel i tidningen Kommun Aktuell för drygt ett år sedan. Artikeln handlade om Östersund där kommunpolitikerna inte tillåtit externa handelsetableringar utan i stället koncentrerat handeln till centrum. Det har givit ett levande centrum med låga matpriser. Östersund hade Sveriges billigaste matvarubutik. De kloka Östersundspolitikerna vill bygga ett samhälle för alla, inte bara för några.

Moderaterna vill ha ett i det närmaste fritt byggande på landsbygden, en glesbebyggelserätt. Kommunerna skall inte få lägga sig i. Markägaren skall avgöra var det skall byggas och vem som skall få bygga. Besluten över samhällsutvecklingen skulle flyttas från kommunerna till privata markägare. Detta föreslogs av PBL-utredare Käck 1994 och utsattes för en svidande kritik.

Nej, något sådant byggande skall vi inte ha. Mark som ianspråkats för bebyggelse får anses ianspråktagen för all framtid. Därför skall lokalisering av bebyggelse självfallet prövas av kommunpolitikerna.

Slutligen gör utskottet ett tillkännagivande om tilläggsavgift till regeringen. Före den 1 juli 1994 var byggnadsnämnden skyldig att anmäla frågor om tilläggsavgift till åklagare som skulle föra det allmänna talan vid domstol. Lagändringen 1994 innebär att åklagarna skulle befrias från denna uppgift. Byggnadsnämnden fick anmälningsplikt till allmän domstol i dessa frågor. Emellertid har lagen kommit att uppfattas så att byggnadsnämnderna själva kan avgöra om ärendet skall anmälas till domstol eller ej. Regeringen bör utreda detta och återkomma till riksdagen i frågan. Regeringen bör också undersöka om det inte vore mera lämpligt att dessa avgifter tillföll kommunen och inte som i dag staten. Det skulle ge kommunerna ett bättre incitament att ingripa.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 141 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Först till frågan om tillgängligheten i den byggda miljön för funktionshindrade. Det gäller att avhjälpa enkla hinder. Jag vill då fråga Rune Evensson: Varför står det inget i betänkandet om att arbetskraftskostnaderna i princip är noll från samhällsekonomisk synpunkt och om att kostnaderna blir mycket lägre om de ingår i det periodiska underhållet och är planerade? Det är därför som lagstiftningen är så viktig. Detta skall fixas fram till år 2005.

Handikappanpassningsprogram bör upprättas, står det. Frågan är i vilken omfattning det sker. Och varför är det inte obligatoriskt?

Till sist: När skall vi få se FN:s standardregler förverkligade i Sverige – de regler som vi ratificerade 1995? Är det inte dags att komma till ett beslut i den frågan? Det finns ju färdiga förslag enligt den lagrådsremiss som drogs tillbaka.

Anf. 142 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Owe Hellberg tog upp några frågor i sitt inledningsanförande och ställde några frågor nu också. En av de frågor som han tar upp handlar om de funktionshindrade. Riksdagen beslutade den 1 juni 1996 att frågan skall bevakas både i översiktplan och i detaljplan och att kommunerna skall upprätta tillgänglighetprogram. Owe Hellberg frågade varför de inte är obligatoriska. De är obligatoriska och skall upprättas antingen i samband med översiktsplanen eller i ett separat program. Det är väldigt viktigt att detta sker. Jag tror att detta sker ute i alla kommuner, där både handikappråd och handikapporganisationer är med som remissinstanser. Det är viktigt att detta fungerar. Skulle det inte göra det, är vi självfallet beredda att ta upp frågan till diskussion igen.

Owe Hellberg tar också upp att det skall finnas en särskild barnansvarig tjänsteman i kommunerna. Jag vill påstå att de människor som sköter kommunal planering i byggnadsnämnder, kommunstyrelser och på andra håll naturligtvis är skyldiga att ta hänsyn till alla i planeringen. Man kan inte ha särskilda människor som har ansvar för barnen. Skall någon då ha ansvar för de gamla och någon annan ha ansvar för de sjuka osv.? Det fungerar inte så, utan det måste finnas någon som har ett totalt ansvar.

Anf. 143 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är bra att det händer saker, men om vi inte får till stånd den här lagstiftningen, som är så önskvärd och efterlängtd, får vi inte fart på handikappanpassningen. Det är jag helt övertygad om.

Jag tänkte också gå in på detta med barnsäkerhetsfrågorna. När frågan var uppe förra gången sade Rune Evensson att det är familjerna som skall se till att barnen mår bra och att samhället runt om fungerar. Den här gången skall det vara en del av den politiska processen, och det kanske är en framgång. Men på vilket sätt och hur bevakas barnsäkerhetsfrågorna i den politiska processen?

Jag tror faktiskt på den norska modellen. Det behövs någon som särskilt bevakar barnens frågor och intressen i kommunerna. Det skall inte behöva leda till extra kostnader, och det skall inte behöva vara krångligt. Det skall vara ett tillskott – en kunskapsbank, en rådgivning. Det skall ju finnas energirådgivare i kommunerna nu, Rune Evensson, för att få fart på energiomställningen. Det gäller att få fart på omställningen i barnens värld också.

Sedan vill jag komma till det som har med lagstiftningen att göra. Detta är faktiskt delvis en klassfråga, eftersom barnsäkerheten i miljöprogramområdena är betydligt sämre än i andra miljöer där barnen finns och verkar. Varför skall det vara så? Varför skall inte alla barn behandlas lika i det sammanhanget? Detta måste vi faktiskt göra någonting åt, Rune Evensson.

Anf. 144 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Förra året gjorde riksdagen ett tillkännagivande när det gällde barnsäkerheten. Vi hade då att välja mellan att gå fram med en tvingande lagstiftning avseende de hus som är byggda före 1973 eller att satsa på en upplysningskampanj. Vi valde efter mycket diskussioner det senare. Detta arbete pågår nu. Det gäller att göra alla människor som bor i olika typer av bostäder medvetna om hur detta skall fungera. Boverket gör ett väldigt bra arbete i detta sammanhang genom att ge ut rådgivande böcker och annat. Även Hyresgästernas Riksförbund propagerar för barnsäkerhet utöver det som SABO gör, som jag talade om tidigare.

Owe Hellberg har en benägenhet att tycka att det skall finnas en människa som har ansvar för barnen och en människa som har ansvar för kvinnor. Han föreslår i en annan reservation att man i all planering skall ha speciella remissomgångar till kvinnoorganisationer ute i kommunerna. Politikerna måste ju ta ett helhetsansvar, som jag sade tidigare. En politiker kan inte bara ensidigt snegla på en grupp utan måste självfallet ta hänsyn till helheten. Sedan har det, tack och lov, skett en stor ökning av antalet kvinnor i kommunala organ, så kvinnornas frågor kommer nu fram på ett betydligt bättre sätt i all planering.

Anf. 145 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! När det gäller etablering av handel och frågan om handelshinder kan jag också hänvisa till undersökningar. De talar ett litet annat språk än de som Rune Evensson ville göra gällande.

Ett antal kommuner har svarat på Kommunförbundets enkät om hur lagändringen 1992 har slagit. I 36 kommuner har den lett till nya butiksetableringar, endast i 22 kommuner till nedläggningar. På frågan om

lagändringen har medfört ökade kostnader för äldre och handikappade var svaret att så varit fallet i endast 10 kommuner, medan man i 115 kommuner inte har märkt av några ökade kostnader. Sedan är det riktigt, som Rune Evensson säger, att kommunerna trots detta ändå gärna vill ha möjlighet att styra etableringarna. Men det ser jag faktiskt mer som ett utslag av att väldigt många av dessa kommuner var socialdemokratiskt styrda under den aktuella mandatperioden. Andra undersökningar visar att det inte har varit några negativa verkningar av lagändringen. Så jag undrar: Vilket är egentligen motivet, utöver detta att man av rent ideologiska skäl vill ha ett större inflytande över etableringarna?

Anf. 146 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Vi vill ge kommunerna detta redskap, som vi ser det, att avgöra i de fall då det är fråga om externa etableringar och då man kan riskera att närbutiker läggs ned. Det kanske handlar om områden där det bor många äldre människor som kan klara sig själva och klarar sina dagliga inköp men som, om butiken läggs ned, tvingas låta andra sköta inköpen – kommunen eller vem det nu kan vara.

Jag har inte samma övertro på marknaden som Peter Weibull Bernström har, att den fixar allt. Vad vi värnar om är de utsatta grupperna. Det är också fråga om miljön, som tar väldigt mycket stryk av de externa etableringarna.

Jag litar på våra kommunpolitiker och tror att de är alldeles utmärkt skickade att klara detta. Eftersom två tredjedelar av kommunerna vill ha denna möjlighet pekar allt på att beslutet var riktigt.

En annan fråga som Peter Weibull Bernström tog upp i sitt inledningsanförande gällde en glesbebyggelse. Man blir nästan mörkrädd när man hör argumenteringen. Sådana tankegångar är att ta många, många steg tillbaka till tidigt sekel. Enligt förslaget skulle det vara fritt fram att bygga utanför en samlad bebyggelse, vilket betyder hela landsbygden. Det skulle alltså avgöras av markägare var man skall få bygga. Nu har vi naturresurslagen som talar om var man inte får göra si och var man inte får göra så. Att man skall spara stora områden som har stora natur- och kulturvärden är ingenting som bekymrar moderaterna, utan vill någon bygga så skall han självfallet bygga. Den enda begränsningen som finns är att det skall ske utanför samlad bebyggelse. Det är ändå skönt att moderaterna är ensamma om denna uppfattning.

Anf. 147 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Utifrån socialistisk ideologi vore det säkert ett steg tillbaka om kommunen skulle frånhända sig ett verktyg för att styra, ställa, planera och besluta över folks väl och ve, men så är det inte enligt moderat ideologi.

Vad vi menar är inte att samhället behöver frånhända sig allt inflytande. Om det skulle finnas starka skäl skulle samhället mycket väl kunna lägga fram en plan över det område på vilket man inte ville ha en bebyggelse och därigenom hindra bebyggelse. Men tanken är trots allt att ge den enskilde individen, som vill bosätta sig i eller kanske bo kvar i sin hembygd, en möjlighet att på sin egen mark bygga sig ett hus. Det skall vara en huvudregel. Sedan finns det som sagt ändå möjligheter för sam-

**Fel! Okänt
växelargument.**

hället att ingripa om det skulle störa natur- och kulturmiljö på ett påtagligt sätt.

När det gäller det andra som vi har diskuterat, handelsändamålet, så ser vi ju faktiskt också i dag ett intressant fenomen, nämligen att människor börjar flytta in till stads kärnorna igen. Handeln i stads kärnorna kommer på det viset kanske att stärkas på sikt och därigenom också utgöra en stark konkurrent till de stormarknader som vi ser växa upp. Jag är fortfarande inte övertygad när det gäller varför man skall lägga sig i detta och tro att man som politiker bättre kan optimera utbud och efterfrågan på marknaden.

Anf. 148 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller glesbebyggelserätt är det ju faktiskt så att vi i Sveriges riksdag har pekat ut stora områden av Sverige som av olika anledningar skall skyddas på grund av sina värden. Detta är i enlighet med 3 kap. naturresurslagen. Enligt 2 kap. handlar det om stora områden i kommunerna som i samråd med länsstyrelsen skall bevaras för framtiden. Allt det här vill Peter Weibull Bernström och moderaterna bygga ut. Det skall inte finnas någon sådan planering. Han säger att om man skall göra begränsningar skall man göra en detaljplan. Men man kan inte göra en detaljplan över halva kommunen. Det står nämligen i PBL att en detaljplan skall ha en begränsad yta. Det är alltså en helt omöjlig situation.

Jag skulle också vilja ta upp Boverkets pressmeddelande som kom ut den 22 januari i år. Där står det att i Skåne, där Peter Weibull Bernström bor, planeras för närvarande tio stora externa handelscentrum. Omgivande kommuner vilkas handel påverkas har i flera fall reagerat mot nyetableringen. Tvärs över sundet har danskarna satt stopp för en sådan utveckling. De satsar i stället på sina städer och byar. Boverket anser att kommunerna bör avkrävas en utökad konsekvensanalys som skall gälla påverkan av trafik, miljö och tillgänglighet för olika grupper. Det är precis de motiv som vi har haft för att göra den här planändringen. Och Peter Weibull Bernströms enda ord i den här frågan är: Låt marknaden sköta detta.

Anf. 149 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Vi liberaler sätter den enskilde medborgaren i centrum. För oss är det därför naturligt att tala om de enskilda konsumenternas rättigheter. För Rune Evensson däremot, är det tydligen naturligt att tala om kommunens rättigheter att t.ex. reglera handelsetableringen. Rune Evensson sade att det är *politikerna* i Östersund som har valt att bygga de här affärerna.

Rune Evensson talar om att han litar på kommunpolitikerna. Vi liberaler litar framför allt på att den enskilda individen lyfter fram nya idéer. Vi tycker inte att man bör lagreglera saker som marknaden kan klara av. Det här tror jag är väsentligt. Jag tror att det karakteriserar skillnaden mellan våra partier. Jag vidhåller alltså att konkurrensen är till gagn för konsumenten och yrkar bifall till reservation 9.

Det var en sak som jag dock måste fråga Rune Evensson om. Han sade att motivet för de flesta etableringarna var stöld av köpkraft och inte

att gagna konsumenten om jag uppfattade det rätt. Jag undrar: Vad innebär det här med stöld av köpkraft?

Prot. 1997/98:61
4 februari

Anf. 150 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Stöld av köpkraft innebär att man externt etablerar en butik på så sätt att man kan stjäla köpkraft från andra kommuner eller andra områden. Det är det som tydligen pågår i Skåne nu och som Boverket reagerar mot.

När det gäller det här med handelsändamål sade Fremling i sitt inledningsanförande att konsumenternas efterfrågan skall styra. Då undrar jag bara: Tror verkligen Fremling att de gamla och sjuka, människor som inte har bil, människor som är handikappade, kan påverka marknaden så att deras närbutik inte läggs ned? Jag tror inte ett ögonblick på den argumentationen.

Jag vill säga en sak till. Folkpartiet liberalerna talar sig väldigt varma i fråga om buller. Man skall sänka bullernivåer, få tystare bostadsområden och annat. Men det är mycket märkligt, för Folkpartiet har lagt fram en motion till Sveriges riksdag som går i precis rakt motsatt riktning. I dag är det tillåtet med 55 dB (A) på utsidan av en bostadsvägg. Men Folkpartiet föreslår att det skall gälla i *genomsnitt* på ett hus. Det betyder att man på den sida som vätter mot bullerkällan kan få ha 65 dB, och på baksidan kan man få ha 45 dB. Då blir genomsnittet 55 dB – alltså det som gäller i dag. Det skulle alltså innebära en betydande försämring i bullerhänseende för all bebyggelse i Sverige om man skulle följa Folkpartiets idé. Som tur är avslår vi sådana dumma motioner i utskottet.

Anf. 151 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Den här tekniska frågan om bullret kan jag inte besvara. Jag skulle behöva studera frågan närmare innan jag kan ge en förklaring.

Jag vill kommentera min fråga om det här med stöld av köpkraft. Jag tycker att man använder ordet ”stöld” när det är något som är oschyst. Det som Rune Evensson beskriver är ju konkurrens. Den konkurrensen leder till att konsumenterna sammantaget väljer det alternativ som de upplever som bäst. Jag tycker därför inte att begreppet ”stöld av köpkraft” är särskilt relevant när det gäller en konkurrens som sker inom lagens ram.

Rune Evensson frågade mig också om huruvida närbutiker kan bli kvar till gagn för äldre som inte har bil osv. Det är klart att det är ett problem i vilken mån butiker kan bli kvar. Men de kan knappast heller bli kvar med hjälp av kommunens beslut. Om man inte kan få tillräckligt många att gå och handla i de här butikerna så kommer de ändå inte att bli kvar.

Jag är övertygad om att det bl.a. handlar om korrekt satta bilskatter. Det här blir litet långt, men för att värna om miljön måste även skatterna på bilismen vara rätt satta. Har vi inte korrekt satt beskattning på bilismen så kommer vi ju att få en felaktig total konsumtion av bilresande. Men om vi politiker klarar av att ge rätt ramar så behöver man inte gå in och ha den här typen av kommunala beslut om handelsetablering.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 152 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 under mom. 6. I den reservationen har jag påtalat att det behövs lagändringar som gör det möjligt att lyfta fram närmiljön och ge människor möjligheter påverka denna. Det finns i dag ett ökat intresse bland befolkningen för att vara med och forma sin lokala miljö, sin närmiljö. Det gäller att utforma sin boendemiljö. Det handlar även om att andra frågor kan beaktas lokalt i närmiljön, t.ex. energi- och kretsloppslösningen.

Gemensamt är att man vill värna sin stadsdel, sitt kvarter eller sin bygd. Denna utveckling sker samtidigt som många kommuner lämnar ifrån sig vissa uppgifter till lokala organisationer. Det växer parallellt fram förutsättningar för en lokal beslutsnivå. Detta tycker jag är en utveckling av demokratin som vi bör värna. Vi bör fortsätta att utveckla det här. Jag vill alltså yrka bifall till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

Vindkraft

12 § Vindkraft

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU6
Vindkraft

Anf. 153 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Uppenbart är att uppförande av vindkraftverk runt om i Sverige väckt väldigt många frågor. Inte minst på Gotland och Öland har fastighetsägare haft många och långa diskussioner och kontakter med anledning av att bygglov givits för uppförande av vindmöllor.

Genom att läsa tidningar från andra delar av landet har jag kunnat konstatera att debatten också där har varit livlig. Från Bohusläns kustkanter till skånska kustkommuner som Vellinge, Trelleborg, Skurup och Ystad har tidningsrubrikerna varit beskrivande.

I Bohuslänningen den 30 december 1997 kunde man läsa: "Enad front mot vinkraftsplaner". I det här fallet rör det sig om ett samordnat motstånd mot vindkraft längs den unika bohuskusten. Man skriver: "Vi är i princip inte emot vindkraftverk. Men vem som helst skall inte få bygga vindkraftverk hur som helst!" Befolkningen menar alltså att den inte vill vara med om en fullständigt planlös utbyggnad.

"Kommunen överklagar vindkraftverk i Dybeck". Så stod det i Ystads Allehanda den 30 januari i år. Skurups kommun vill helt enkelt att kamrarrätten avvaktar med sitt beslut så att en övergripande kartläggning över lämpliga områden för vindkraft hinns med innan nya ställningstaganden görs om uppförande av vindkraftverk i kommunen. En sådan kartläggning tar naturligtvis tid och måste ges tid om alla berörda skall kunna komma till tals.

Även i min egen kommun, Trelleborg, har man överklagat. I det här fallet är det fråga om ett länsstyrelsebeslut som har överklagats till Koncessionsnämnden för miljöskydd. Koncessionsnämnden konstaterar i sitt

svar att det är viktigt att utbyggnad av vindkraftverk föregås av en noggrann kommunal planering genom översikts- och/eller detaljplaner. Man säger vidare att ett stort antal överklagningsärenden som har kommit in och som gäller vindkraftsfrågor brister i just detta avseende.

Fru talman! Vi moderater anser att markägare längs kuster och sjöar själva måste få påverka vad marken används till. Precis som det borde vara möjligt att upplåta mark för småhus, bör markägare också kunna upplåta mark för vindkraftverk. Ett generellt byggförbud mot all vindkraft i goda vindlägen vore lika dumt som dagens generella byggförbud längs kuster och sjöar. Men det är också viktigt att allt byggande, även uppförande av vindkraftverk, sker med hänsyn till omkringboende, natur- och kulturmiljön.

Vindkraft innebär liksom exempelvis vattenkraft stora ingrepp i naturen. Detta har dock inte hindrat oss i Sverige från att bygga ut vattenkraften. Däremot finns det ett fungerande regelverk som sätter snäva gränser för vidare vattenkraftsutbyggnad. För flera viktiga områden har det skapats ett absolut skydd mot utbyggnad. Jag menar att också fungerande regler skulle kunna skapas för byggande av vindkraftverk.

Dagens regler för etablering av vindkraft har sin utgångspunkt i plan- och bygglagens, naturresurslagens och miljöskyddslagens olika kapitel och paragrafer. Men frågan är i vilken ordning handläggning och hantering skall ske och hur dessa paragrafer skall användas. Några klara och tydliga föreskrifter finns enligt min uppfattning inte. Regeringens ansvariga myndigheter, bl.a. länsstyrelserna och Boverket, har uppenbarligen inte tänkt igenom saken ordentligt. Men så blir det kanske när statsmakterna medelst subventioner vill forcera förverkligandet av sin politik.

Att frågan om etablering av vindkraft är komplicerad råder det inget tvivel om i utskottet. Regeringen har nu uppenbarligen också insett frågans vikt och allvar genom att tillsätta en utredning om lokalisering av vindkraftverk. Motionerna som utskottet har haft att behandla tar upp frågan utifrån vitt skilda aspekter. De handlar om att inte vara återhållande eller att vara restriktiv. De handlar å ena sidan om att underlätta utbyggnaden av vindkraften, och å andra sidan om att väga in natur- och kulturmiljövärden i bedömningen.

Jag vill här peka på några angelägna frågor för utredningen att särskilt överväga, vilka också tas upp i de moderata motionerna. Eventuell utbyggnad av vindkraftverk bör lämpligen diskuteras och övervägas i samband med den kommunala översiktsplaneringen. Det är då enligt min mening viktigt att penetrera vilka områden både på mark och i vatten som är skyddsvärda och som måste undantas från att komma i fråga för utbyggnad. Det är också viktigt att bevara de fria horisonterna runt våra kuster och även i fjällvärlden.

Vindkraftverk är inte byggnader i vanlig mening, eftersom störningarna på omgivningen kan bli omfattande. Uppförande av dem kräver därför en särskilt noggrann prövning. Speciellt vid byggande av grupper av vindkraftverk måste därför en detaljplan göras.

Det är bra att utskottet är enigt om att frågan om lokalisering av vindkraftverk är komplicerad och därför bör utredas. Härmed ställer jag mig bakom bostadsutskottets betänkande 6.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 154 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag har ingen motion i detta betänkande, och det finns inte heller några reservationer, och alla är väl tillfreds med en utredning som skall klargöra begreppen. Men jag tillhör dem som skulle vilja se att denna utredning underlättar den vidare utbyggnaden av vindkraften i Sverige. Det vill jag därför att det är en av de viktiga förnyelsebara energikällorna, en av de energikällor som inverkar minst på naturen runt omkring och som också skulle kunna utvecklas vidare i Sverige och kunna produceras i Sverige. Det finns säkert ett stort utrymme för ytterligare vindkraftverk i Sverige. Jag tror att det är fler som beräknar vindkraftspotentialen till ca 12 TWh. Jag tror också att det är mycket viktigt att vi i den energiomställningsprocess som vi nu måste ge oss in i och ta på allvar satsar på vindkraften.

Jag själv kommer från Bohuslän. Problemet där är att man har en s.k. obruten kust, och man vill inte placera vindkraftverk utefter denna kuststräcka. Det är ett problem. Man vill i stället placera vindkraftverken längre in i landet. Tyvärr är det så att vindkraftverken är mycket beroende av vindstyrkan. En fördubbling av vindstyrkan ökar effektiviteten åtta gånger. Det är därför oerhört viktigt var vindkraftverken ligger. De har en sådan liten inverkan på naturen, de är lätta att montera och de är lätta att demontera om det skulle behövas. Därför ser jag ingen risk i att man utnyttjar det blåshål som t.ex. Bohuslän utgör. Jag skulle hundra gånger hellre vilja se skärgården där jag själv paddlar omkring på sommaren full med vindkraftverk än att möta de stora motorbåtarna som inverkar oerhört kraftigt på naturen, på rekreationslivet och på fauna och flora. Det gör inte vindkraftverken. Därför vill jag slå ett slag för vindkraften och hoppas att utredningen kommer fram till att det skall ske en fortsatt kraftig utbyggnad av vindkraften i Sverige.

Anf. 155 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Vi behandlar nu ett särskilt betänkande om vindkraft. I betänkandet behandlas motioner som väckts under den allmänna motionstiden. Utskottet avstyrker samtliga motioner med hänvisning till en kommande utredning om lokaliseringen av vindkraft samt till pågående beredning av Plan- och byggutredningens förslag om vissa vindkraftsfrågor. Ett enigt bostadsutskott står bakom betänkandet.

Det är inte första gången som vi behandlar motioner om vindkraft. En nyhet nu är att det både finns motioner där man vill underlätta för vindkraftens utbyggnad och motioner som går ut på att skydda områden från utbyggnad av vindkraft. Man efterlyser också klarare riktlinjer för vindkraft i kommunernas översiktsplaner. För ett år sedan, då vi behandlade motioner från den allmänna motionstiden, handlade det enbart om att underlätta vindkraftens utbyggnad. Det här visar att frågan om etablering av vindkraft är komplicerad.

Regeringen kommer inom kort att tillkalla en utredare som får i uppdrag att utveckla underlag för beslut om tillstånd för lokalisering av vindkraften. Det är bra att regeringen har tagit det initiativet. Efter hand som etableringen av vindkraft fortgått har svårigheterna att nå enighet om lämpliga platser ökat. Också etableringen av vindkraft till havs är ett nytt moment. Där tror jag att det behövs en nationell syn och jag förutsätter att den frågan också kommer att belysas i utredningen. Det är med hän-

visning till den kommande utredningen som motionerna avstyrks av ett enigt utskott.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 156 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Skåne är unikt på många sätt. Skåne är en erövrade provinser. Det innebär att det finns en del förhållanden som många svenskar inte har en aning om.

En unik sak med Skåne är de fria stränderna. I Skåne finns det inga strandtomter och inga staket ned till stränderna. Det beror på en reminiscens från Roskildefreden när regeln om *kongens ridevej* levde kvar i Skåne, medan den så småningom försvann i Danmark. Regeln om *kongens ridevej* innebär att kungens rytteri skall kunna ta sig fram längs hela Skånekusten. Det enda som fick sättas upp var stolpar vid kustsanatoriet vid Vejbystrand med en sådan bredd att en häst kunde ta sig fram mellan dem. I övrigt har bebyggelse på stränderna aldrig tillåts. Det innebär att Skåne har fria kuster, till skillnad från hur det är i hela övriga landet. Det är unikt att det inte finns sommarstugor, småhus och staket utan bara fria kuster och fria horisonter. Detta är någonting värdefullt som det finns anledning att slå vakt om. Det är en historisk tradition av stor betydelse.

Går man längs kusten vid Österlen, Falsterbonäset eller Bjäre blir man inte förvånad om ett vikingaskepp kommer seglande. Men nu vill NUTEK att vindmøllor skall sättas upp. Det handlar då inte om en eller två, utan utanför Österlen skall det stå minst 200 vindmøllor. Det har varit så bråttom med att sätta ut dem att man inte ens kan anpassa dem rätt i vindriktningen; detta bara för att få ut de här vindmøllorna. För Skåne är det här en miljökatastrof.

Människan behöver uppleva hav och skog för att få litet distans till sina problem, inte bara uppleva skogar av møllor. NUTEK har haft bråttom. Det har ju rått panik därför att kärnkraften skall avvecklas. Då har det här plottrats ut överallt där det inte skulle stå några vindmøllor. För Skånes del gäller det nu den orörda naturen – miljöer som generation efter generation har skyddat från att förstöras – friluftslivets behov och turismen. De tyska turisterna stannar till 90 % i Skåne och Småland. Bara 10 % av de tyska turisterna fortsätter uppåt landet därför att de tycker att Småland är skog nog. Mot detta står behovet av energiproduktion i produktionsapparater med dålig effektivitet.

Stränderna i övriga Sverige är sönderhackade av småhus, sommarstugor och tomter. Men i Skåne har vi fortfarande, tack vare en klok planering av tidigare generationer, fria horisonter, fria strandängar och öppna landskap. Hans Alfredsson räddade Skånes miljö med filmen *Äppelkriget*, som nu, tyvärr, är glömd. Nu är hoten mot de fria vyerna i Skåne tillbaka.

Jag accepterar naturligtvis att man utreder frågan men jag ser ett mycket stort ansvar när man skall titta på vad som skall göras i Skåne, med tanke på de speciella förutsättningarna där och det skydd som generation efter generation gett de fria kusterna i Skåne.

Anf. 157 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Det var mycket intressant att lyssna på Bertil Perssons anförande. Också jag värnar strandskyddet väldigt mycket. Det är dock inte

*Fel! Okänt
växelargument.*

så vanligt att höra sådant här från moderat håll. Jag hoppas att värdet av strandskyddet inte bara gäller Skåne.

Anf. 158 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag vill i all enkelhet påtala att vindkraften är, och även i framtiden kommer att vara, en del av det uthålliga energisystem som vi måste skapa. För övrigt förutsätts detta i den energiuppgörelse som riksdagen för inte alltför länge sedan antog. Dessutom är många projekt på gång i vårt land, t.ex. i Uppland och på Gotland.

Jag förutsätter att utredningen i fråga kommer snabbt och att det kommer förslag som underlättar för en fortsatt utbyggnad av det kretsloppsanpassade energislag som vindkraften utgör. Görs inte detta kommer vi i Centerpartiet att så att säga hålla frågan varm, vilket vi för övrigt i det särskilda yttrandet i samband med detta betänkande har utlovat.

Överläggningen var härmed avslutad

Beslut

LU7 Franchising

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU8 Historiska arrenden

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

255 för utskottet

49 för res.

3 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 72 m, 17 c, 23 fp, 9 kd

För res. 2: 8 s, 1 c, 21 v, 15 mp, 4 kd

Avstod: 2 s, 1 c

Frånvarande: 17 s, 8 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

LU9 Romkonventionen tillämplig lag för avtalsförpliktelser

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

295 för utskottet

15 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 73 m, 19 c, 23 fp, 21 v, 13 kd

För res.: 15 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

LU10 Vissa familjerättsliga frågor

Mom. 1 (stabila familjerelationer)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan:

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Sf224 yrk. 3 (kd) och So629 yrk. 3 (kd)

Votering:

297 för utskottet

13 för mot.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 73 m, 19 c, 23 fp, 21 v, 15 mp

För mot.: 13 kd

Frånvarande: 15 s, 7 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (mp)

Votering:

282 för utskottet

15 för res. 1

11 avstod

41 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 18 c, 23 fp, 21 v, 2 kd

För res. 1: 15 mp

Avstod: 11 kd

Frånvarande: 16 s, 7 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 2 (tilläggsdirektiv till Samboendekommittén)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. L404 (kd)

Votering:

295 för utskottet

15 för mot.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 72 m, 19 c, 23 fp, 21 v, 15 mp

För mot.: 2 m, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

**Fel! Okänt
växelargument.**

Mom. 5 (partnerskapskonvention m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (fp, v, mp)

Votering:

248 för utskottet

61 för res. 4

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 17 c, 13 kd

För res. 4: 2 c, 23 fp, 21 v, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 7 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 6 (registreringsförrättare)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, v, mp)

Votering:

251 för utskottet

59 för res. 5

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 18 c, 1 fp, 13 kd

För res. 5: 1 c, 22 fp, 21 v, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 8 (äktenskap för homosexuella)

1. utskottet

2. res. 7 (v, mp)

Votering:

272 för utskottet

36 för res. 7

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 17 c, 23 fp, 13 kd

För res. 7: 1 c, 21 v, 14 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 10 (talerätt i mål om hävande av faderskap)

1. utskottet

2. res. 8 (m, c, fp, mp)

Votering:

165 för utskottet

144 för res. 8

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 19 v, 1 mp

För res. 8: 74 m, 19 c, 23 fp, 1 v, 14 mp, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 3 fp, 2 v, 3 mp, 2 kd

Gudrun Lindvall (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Prot. 1997/98:61

4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 13 (arvsrätten)

1. utskottet

2. res. 9 (m)

Votering:

218 för utskottet

89 för res. 9

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 18 c, 21 fp, 21 v, 15 mp

För res. 9: 74 m, 1 c, 1 fp, 13 kd

Frånvarande: 18 s, 6 m, 8 c, 4 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU11 Ekologisk hållbarhet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU3 Naturresurslagen

Mom. 6 (ny prövning av likströmskabeln till Polen)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

291 för utskottet

16 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 19 c, 21 fp, 20 v, 13 kd

För res. 1: 1 m, 1 fp, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 4 fp, 2 v, 4 mp, 2 kd

Mom. 7 (utformningen av det kommunala vetot)

1. utskottet

2. res. 2 (c)

Votering:

260 för utskottet

17 för res. 2

30 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 145 s, 73 m, 22 fp, 7 v, 13 kd
För res. 2: 17 c
Avstod: 1 fp, 14 v, 15 mp
Frånvarande: 16 s, 7 m, 10 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 11 (vattenkraftens roll i energibalansen)

1. utskottet
2. res. 4 (c, fp, v, mp, kd)

Votering:

220 för utskottet

90 för res. 4

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 1 c

För res. 4: 18 c, 23 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 12 (utformningen av älvskyddet)

1. utskottet

2. res. 5 (m)

Votering:

235 för utskottet

74 för res. 5

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 1 m, 18 c, 22 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

För res. 5: 73 m, 1 c

Frånvarande: 16 s, 6 m, 8 c, 4 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Inger Koch (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 13 (begreppet miljöanpassad vattenkraft)

1. utskottet

2. res. 6 (c, fp, v, mp, kd)

Votering:

219 för utskottet

90 för res. 6

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m

För res. 6: 18 c, 23 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 16 (Sölvbacka strömmar)

1. utskottet

2. res. 9 (c, fp, v, mp, kd)

Votering:

220 för utskottet

89 för res. 9

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 1 c

För res. 9: 17 c, 23 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 18 (Gideälven uppströms Björna)

1. utskottet

2. res. 10 (c, fp, v, mp, kd)

Votering:

220 för utskottet

89 för res. 10

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 1 c

För res. 10: 17 c, 23 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 21 (inrättande av ytterligare nationalstadsparker)

1. utskottet

2. res. 12 (c)

Votering:

274 för utskottet

18 för res. 12

16 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 23 fp, 19 v, 13 kd

För res. 12: 18 c

Avstod: 1 v, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 2 v, 3 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**Fel! Okänt
växelargument.**

BoU5 Plan- och bygglagen

Mom. 1 (samordningen mellan fysisk och ekonomisk planering)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

289 för utskottet

18 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 74 m, 22 fp, 21 v, 15 mp, 13 kd

För res. 1: 17 c, 1 fp

Frånvarande: 17 s, 6 m, 10 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 4 (vattenförsörjningen)

1. utskottet

2. res. 3 (c, fp, kd)

Votering:

256 för utskottet

53 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 21 v, 15 mp, 1 kd

För res. 3: 18 c, 23 fp, 12 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 5 (en mer jämställd planering)

1. utskottet

2. res. 4 (c, v, mp)

Votering:

251 för utskottet

56 för res. 4

1 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 21 fp, 11 kd

För res. 4: 18 c, 2 fp, 21 v, 15 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 6 (lokalt inflytande på planeringen)

1. utskottet

2. res. 5 (c)

Votering:

287 för utskottet

19 för res. 5

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 74 m, 22 fp, 21 v, 14 mp, 12 kd
För res. 5: 18 c, 1 fp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 4 mp, 3 kd

Mom. 8 (barns och ungdomars intressen vid planeringen)

1. utskottet
2. res. 7 (c, v, mp, kd)

Votering:

240 för utskottet

68 för res. 7

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 21 fp

För res. 7: 18 c, 2 fp, 21 v, 15 mp, 12 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 1 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 11 (handelsändamålet i detaljplan m.m.)

1. utskottet
2. res. 9 (m, fp, kd)

Votering:

196 för utskottet

110 för res. 9

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 17 c, 19 v, 15 mp

För res. 9: 74 m, 23 fp, 1 v, 12 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 3 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 13 (arkitektur- och kulturvärden)

1. utskottet
2. res. 11 (c, mp, kd)

Votering:

248 för utskottet

46 för res. 11

13 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 22 fp, 8 v

För res. 11: 1 m, 18 c, 15 mp, 12 kd

Avstod: 13 v

Frånvarande: 16 s, 6 m, 9 c, 4 fp, 1 v, 3 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:61
4 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 17 (benämningen kvalitetsansvarig)

1. utskottet

2. res. 14 (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU6 Vindkraft

Kammaren biföll utskottets hemställan.

13 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 4 februari

1997/98:158 av *Mikael Odenberg* (m) till inrikesministern

Den kommunala näringsverksamheten

1997/98:159 av *Andreas Carlgren* (c) till statsrådet Ylva Johansson

Stöd till skolelever som saknar godkända kunskaper

1997/98:160 av *Per Westerberg* (m) till kommunikationsministern

Gotlandstrafiken

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 februari.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 februari

1997/98:400 av *Torsten Gavelin* (fp) till näringsministern

Nationalälvarna

den 4 februari

1997/98:401 av *Bengt Kronblad* (s) till näringsministern

Kooperativ verksamhet

1997/98:402 av *Lilian Virgin* (s) till kommunikationsministern

Gotlandstrafiken

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 februari.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Prot. 1997/98:61
4 februari

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 4 februari

**Fel! Okänt
växelargument.**

1997/98:349 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Totalförsvarspliktigas situation
1997/98:350 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Pliktutredningen
1997/98:356 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till arbetsmarknadsministern
Kraftledningsgator
1997/98:358 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till kommunikationsministern
Vägarbeten
1997/98:360 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Anmälningsplikt för våld i skolan
1997/98:361 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Ungdomsvåld
1997/98:362 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Skolornas kunskaper om mobbning
1997/98:363 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Åtgärder för att förhindra mobbning
1997/98:364 av *Eva Goës* (mp) till socialministern
Amalgam
1997/98:366 av *Eva Goës* (mp) till socialministern
Dövtolkar
1997/98:368 av *Lennart Fremling* (fp) till statsministern
Propositionsavlämnandet
1997/98:370 av *Susanne Eberstein* (s) till statsrådet Thomas Östros
Normgivningen för publika företag
1997/98:371 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Amalgam
1997/98:372 av *Marianne Andersson* (c) till miljöministern
Kvicksilver
1997/98:374 av *Majléne Westerlund Panke* (s) till justitieministern
Åtgärder mot främlingsfientlighet
1997/98:375 av *Birger Schlaug* (mp) till försvarsministern
Minröjning
1997/98:376 av *Göte Jonsson* (m) till miljöministern
Miljöövervakningen
1997/98:378 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Taxorna för hemtjänst m.m.
1997/98:380 av *Karl-Erik Persson* (v) till kommunikationsministern
Finansiering av vägprojekt i Stockholmsregionen
1997/98:381 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Dumpningen av radioaktivt avfall i Östersjön
1997/98:382 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Östersjöns fauna m.m.
1997/98:383 av *Lennart Brunander* (c) till kommunikationsministern
Blåljus på djurambulansen

1997/98:384 av *Lars Hjertén* (m) till statsministern
Regeringskansliets omorganisation
1997/98:386 av *Rose-Marie Frebran* (kd) till statsrådet Leif Blomberg
Etnisk diskriminering vid stipendieansökan
1997/98:388 av *Siri Dannaeus* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Elever utan godkända betyg
1997/98:389 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Thomas Östros
Preliminärskatteavdrag på pensionen
1997/98:390 av *Per Lager* (mp) till socialministern
Ohälsa på grund av elektriska och magnetiska fält
1997/98:391 av *Bengt Kronblad* (s) till arbetsmarknadsministern
Försäkringsskyddet för ALU-arbetare vid arbetskada
1997/98:392 av *Michael Hagberg* (s) till socialministern
Dietister
1997/98:393 av *Michael Hagberg* (s) till försvarsministern
Milöverksamheten
1997/98:394 av *Bengt Hurtig* (v) till statsrådet Pierre Schori
Personer med främlingspass

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 10 februari.

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.36.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 34
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 93 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 138 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Aktuell debatt: Situationen inom polisen.....	1
Anf. 1 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	1
Anf. 2 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	1
Anf. 3 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	4
Anf. 4 GUN HELLSVIK (m)	5
Anf. 5 SIW PERSSON (fp)	7
Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v)	8
Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp).....	10
Anf. 8 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	11
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	13
Anf. 10 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	14
Anf. 11 GUN HELLSVIK (m)	15
Anf. 12 SIW PERSSON (fp)	15
Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v)	16
Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp).....	16
Anf. 15 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	17
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	17
Anf. 17 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	19
Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	19
2 § Justering av protokoll.....	20
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	20
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	20
Meddelande om samlad votering.....	20
5 § Franchising.....	21
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU7	21
(Beslut fattades efter 12 §.)	21
6 § Historiska arrenden.....	21
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU8	21
Anf. 19 BENGT KRONBLAD (s)	21
Anf. 20 TANJA LINDERBORG (v)	23
Anf. 21 YVONNE RUWAIDA (mp)	23
Anf. 22 ANITA PERSSON (s).....	24
Anf. 23 BENGT KRONBLAD (s) replik	25
Anf. 24 ANITA PERSSON (s) replik.....	26
Anf. 25 BENGT KRONBLAD (s) replik	26
Anf. 26 ANITA PERSSON (s) replik.....	26
Anf. 27 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	27
Anf. 28 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	27
Anf. 29 BENGT SILFVERSTRAND (s)	28
Anf. 30 ANITA PERSSON (s) replik.....	29
Anf. 31 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	30
Anf. 32 ANITA PERSSON (s) replik.....	30
Anf. 33 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	30
Anf. 34 BIRGITTA CARLSSON (c)	30

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 35	BENGT KRONBLAD (s) replik.....	31
Anf. 36	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	32
Anf. 37	BENGT KRONBLAD (s) replik.....	32
Anf. 38	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	33
Anf. 39	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik.....	33
Anf. 40	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	33
Anf. 41	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik.....	34
Anf. 42	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	34
Anf. 43	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	34
Anf. 44	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	34
Anf. 45	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	35
Anf. 46	BENGT KRONBLAD (s).....	35
Anf. 47	BIRGITTA CARLSSON (c).....	36
Anf. 48	BENGT KRONBLAD (s).....	36
	(Beslut fattades efter 12 §.).....	36
7 §	Romkonventionen – tillämplig lag för avtalsförpliktelser.....	36
	Lagutskottets betänkande 1997/98:LU9.....	36
Anf. 49	YVONNE RUWAIDA (mp).....	36
Anf. 50	KERSTIN KRISTIANSSON (s).....	37
Anf. 51	YVONNE RUWAIDA (mp).....	38
Anf. 52	KERSTIN KRISTIANSSON (s).....	38
Anf. 53	YVONNE RUWAIDA (mp).....	38
	(Beslut fattades efter 12 §.).....	39
8 §	Vissa familjerättsliga frågor.....	39
	Lagutskottets betänkande 1997/98:LU10.....	39
Anf. 54	AGNE HANSSON (c).....	39
Anf. 55	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	41
Anf. 56	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	43
Anf. 57	TANJA LINDERBORG (v).....	44
Anf. 58	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) re- plik.....	45
Anf. 59	TANJA LINDERBORG (v) replik.....	45
Anf. 60	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) re- plik.....	45
Anf. 61	TANJA LINDERBORG (v) replik.....	45
Anf. 62	YVONNE RUWAIDA (mp).....	46
Anf. 63	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	48
Anf. 64	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	48
Anf. 65	TREDJE VICE TALMANNEN.....	49
Anf. 66	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	49
Anf. 67	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik.....	49
Anf. 68	ANDERS YGEMAN (s).....	49
Anf. 69	AGNE HANSSON (c) replik.....	50
Anf. 70	ANDERS YGEMAN (s) replik.....	51
Anf. 71	AGNE HANSSON (c) replik.....	51
Anf. 72	ANDERS YGEMAN (s) replik.....	51
Anf. 73	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	52
Anf. 74	ANDERS YGEMAN (s) replik.....	52

Anf. 75 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	52
Anf. 76 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	52
Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN.....	53
Anf. 78 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) re- plik.....	53
Anf. 79 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	53
Anf. 80 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) re- plik.....	54
Anf. 81 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	54
Anf. 82 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	54
Anf. 83 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	55
Anf. 84 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	55
Anf. 85 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	56
Anf. 86 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik.....	56
Anf. 87 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	56
Anf. 88 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik.....	56
Anf. 89 ANDERS YGEMAN (s) replik.....	57
Anf. 90 ANN-KRISTIN FØSKER (fp).....	57
Anf. 91 ANDERS YGEMAN (s).....	57
Anf. 92 ANN-KRISTIN FØSKER (fp).....	58
(Beslut fattades efter 12 §.).....	58
9 § Ekologisk hållbarhet.....	58
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU11.....	58
Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp).....	58
Anf. 94 ÅSA STENBERG (s).....	62
Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	63
Anf. 96 ÅSA STENBERG (s) replik.....	63
Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	63
Anf. 98 ÅSA STENBERG (s) replik.....	63
Anf. 99 EWA LARSSON (mp).....	64
Anf. 100 GÖTE JONSSON (m).....	64
Anf. 101 GUDRUN LINDVALL (mp).....	65
Anf. 102 GÖTE JONSSON (m).....	65
Anf. 103 GUDRUN LINDVALL (mp).....	65
(Beslut fattades efter 12 §.).....	65
10 § Naturresurslagen.....	66
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU3.....	66
Anf. 104 KNUT BILLING (m).....	66
Anf. 105 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	66
Anf. 106 LENNART FREMLING (fp).....	67
Anf. 107 OWE HELLBERG (v).....	68
Anf. 108 PER LAGER (mp).....	70
Anf. 109 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik.....	72
Anf. 110 PER LAGER (mp) replik.....	72
Anf. 111 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik.....	72
Anf. 112 PER LAGER (mp) replik.....	72
Anf. 113 ULF BJÖRKLUND (kd).....	72
Anf. 114 LENNART NILSSON (s).....	73

Anf. 115	OWE HELLBERG (v)	75
Anf. 116	LENNART NILSSON (s)	75
Anf. 117	OWE HELLBERG (v)	75
Anf. 118	LENNART NILSSON (s)	75
Anf. 119	RIGMOR AHLSTEDT (c)	76
Anf. 120	LENNART NILSSON (s)	76
Anf. 121	RIGMOR AHLSTEDT (c)	76
Anf. 122	LENNART NILSSON (s)	76
Anf. 123	PER LAGER (mp)	77
Anf. 124	LENNART NILSSON (s)	77
Anf. 125	PER LAGER (mp)	77
Anf. 126	LENNART FREMLING (fp)	78
Anf. 127	LENNART NILSSON (s)	78
Anf. 128	LENNART FREMLING (fp)	78
Anf. 129	ULF BJÖRKLUND (kd)	78
	(Beslut fattades efter 12 §.)	79
11 §	Plan- och bygglagen	79
	Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU5	79
Anf. 130	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)	79
Anf. 131	RIGMOR AHLSTEDT (c)	81
Anf. 132	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	82
Anf. 133	RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	82
Anf. 134	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	82
Anf. 135	RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	83
Anf. 136	LENNART FREMLING (fp)	83
Anf. 137	OWE HELLBERG (v)	84
Anf. 138	PER LAGER (mp)	86
Anf. 139	ULF BJÖRKLUND (kd)	88
Anf. 140	RUNE EVENSSON (s)	90
Anf. 141	OWE HELLBERG (v) replik	93
Anf. 142	RUNE EVENSSON (s) replik	93
Anf. 143	OWE HELLBERG (v) replik	93
Anf. 144	RUNE EVENSSON (s) replik	94
Anf. 145	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	94
Anf. 146	RUNE EVENSSON (s) replik	95
Anf. 147	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik	95
Anf. 148	RUNE EVENSSON (s) replik	96
Anf. 149	LENNART FREMLING (fp) replik	96
Anf. 150	RUNE EVENSSON (s) replik	97
Anf. 151	LENNART FREMLING (fp) replik	97
Anf. 152	ESKIL ERLANDSSON (c)	98
	(Beslut fattades efter 12 §.)	98
12 §	Vindkraft	98
	Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU6	98
Anf. 153	INGA BERGGREN (m)	98
Anf. 154	PER LAGER (mp)	100
Anf. 155	LILIAN VIRGIN (s)	100
Anf. 156	BERTIL PERSSON (m)	101

Anf. 157 LILIAN VIRGIN (s) replik	101	Prot. 1997/98:61
Anf. 158 ESKIL ERLANDSSON (c)	102	4 februari
Beslut	102	<hr/>
LU7 Franchising	102	
LU8 Historiska arrenden	102	
LU9 Romkonventionen tillämplig lag för avtalsförpliktelser	102	
LU10 Vissa familjerättsliga frågor	103	
JoU11 Ekologisk hållbarhet.....	105	
BoU3 Naturresurslagen	105	
BoU5 Plan- och bygglagen.....	108	
BoU6 Vindkraft.....	110	
13 § Anmälan om interpellationer	110	
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	110	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	111	
16 § Kammaren åtskildes kl. 16.36.....	112	

Prot. 1997/98:61
4 februari

Elanders Gotab, Stockholm 1998